

Bulletin Slovenskej advokácie

NEPREHLIADNITE!

ZVOĽTE SI spôsob zaslania Bulletinu

s. 2-3

Je cesta znovu-
zavedenia a rozširovania
**možnosti využitia
inštitútu mimoriad-
neho kasačného
oprávnenia v ČR
adekvátna?**

**Paradox úpravy
predkupného práva
v činnosti
Slovenského
pozemkového fondu**

**Kontradiktórnosť
v trestnom konaní USA
ako inšpirácia
pre slovenský
trestný proces?**

Vybrané rozhodnutia
v konaniach o
**nahradenie súhlasu
rodiča s očkováním
maloletého dieťaťa**

**Doktrína plodu
otráveného stromu
v aktuálnej ústavnej
súdnej praxi**

bulletin slovenskej advokácie

Recenzovaný časopis
pre právnu vedu a prax

Vydáva Slovenská advokátska komora
Kolárska 4, 813 42 Bratislava
IČO: 30 795 141

Vychádza desať ráz do roka
(8 riadnych čísel a dve dvojčísla)
Náklad 5 000 ks

Redakčná rada

JUDr. Jozef Brázdil (predseda)
JUDr. Peter Kerecman, PhD. (podpredseda)
prof. JUDr. Milan Ďurica, PhD.
prof. JUDr. Svetlana Ficová, CSc.
doc. JUDr. Martina Jánošíková, PhD.
doc. JUDr. Marek Kordík, LL.M., PhD.
doc. JUDr. Ondrej Laciak, PhD.
prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.
JUDr. Soňa Mesiarkinová
JUDr. Jana Mitterpachová, PhD.
JUDr. Ondrej Mularčík
prof. JUDr. Olga Ovečková, DrSc.
JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.
JUDr. Eva Sihelníková, PhD.
JUDr. Alexander Škrinár, CSc.
prof. JUDr. Marek Števček, PhD.
JUDr. Andrea Tomlainová, PhD., LL.M.

Redakcia

Výkonná redaktorka:
PhDr. Nadá Ondrišová (02 204 227 28)
ondrisova@sak.sk
Administrácia:
Darina Stračinová (02 204 227 26)
darina.stracinova@sak.sk

Vizuálna koncepcia:
Ing. Ladislav Blecha
Predtlačová príprava:
Helondia, s. r. o., Bratislava
Tlač:
Printhall, s. r. o., Bratislava

Objednávky bulletinu a inzercie:
Darina Stračinová (02/204 227 26)
darina.stracinova@sak.sk

reg. č. MK SR: 4161/10
ISSN 1335-1079

Uzávierka odbornej časti: 20. 7. 2022
Uzávierka redakčnej časti: 11. 8. 2022
Toto číslo vyšlo 26. 8. 2022

bulletin slovenskej advokácie 7-8/2022 Obsah

AKTUÁLNE

- 2 Zvoľte si spôsob zasielania *Bulletinu slovenskej advokácie*
- DISKUSIA**
- 4 Je kontumačný rozsudok na pojednávaní fakultatívny?
JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.
- 7 Spoločné vyhlásenie zástupcov NS SR, GP SR, SAK a právnických fakúlt

PRÁVNA TEÓRIA A PRAX

ČLÁNKY

- 8 Je cesta znovuzavedenia a rozširovania možnosti využitia inštitútu mimoriadneho kasačného oprávnenia v Českej republike adekvátne?
Mgr. Marcela Karman
- 15 Paradox úpravy predkupného práva v činnosti Slovenského pozemkového fondu
JUDr. Peter Gabrik
- 21 Kontradiktórnosť v trestnom konaní USA ako inšpirácia pre slovenský trestný proces?
doc. JUDr. Ondrej Laciak, PhD., Mgr. Lucia Vasilik
- 28 Vybrané rozhodnutia v konaniach o nahradenie súhlasu rodiča s očkovaním maloletého dieťaťa
JUDr. Peter Andrejčík
- 36 Doktrína plodu otráveného stromu v aktuálnej ústavnej súdnej praxi
JUDr. Lukáš Michalov, PhD., JUDr. Lukáš Tomaš

JUDIKATÚRA

- 45 Zodpovednosť leteckého dopravcu za zranenie cestujúcich
- 47 Začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby pri bezdôvodnom obohatení u spotrebiteľského úveru, ktorý je bezúročný a bez poplatkov

ADVOKÁCIA

SAK

- 50 Aktuálne udalosti
- 52 Zo zasadnutia Predsedníctva SAK
- 53 Koncipientske okienko
- 54 Povinnosť advokáta finančne vysporiadať vec s klientom
- 55 Pýta(j)te sa predsedníctva

ZAHRANIČIE

- 56 Povinnosť advokáta riadne a včas informovať klienta a povinnosť mlčanlivosti
- 57 Výber z aktuálneho diania na európskej a medzinárodnej úrovni

ZAÚJÍMAVOSTI

- 60 **LITERATÚRA**
- 60 Bezpečnosť. Teoreticko-metodologické východiská
Dr. h. c. prof. Ing. Pavel Nečas, PhD., MBA
- 62 Poviedky o advokátoch a spravodlivosti –
hľadanie advokáta a spravodlivosti v slovenskej literatúre
JUDr. Peter Kerecman, PhD.

Zvoľte si spôsob zasielania Bulletinu slovenskej advokácie

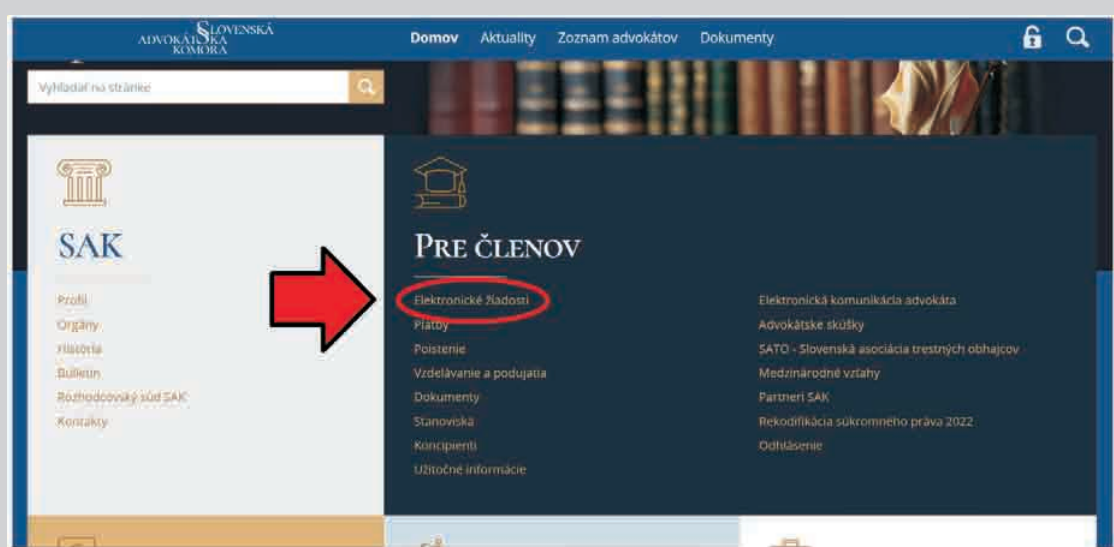
Chronológia prípravy zmien vo vydávaní Bulletinu slovenskej advokácie

JESEŇ 2021	Vykonanie prieskumu medzi advokátmi o ďalšom smerovaní a spôsobe vydávania Bulletinu
JANUÁR 2022	Predsedníctvo SAK vzalo na vedomie výsledky prieskumu o plánovaných zmenách vo vydávaní Bulletinu
FEBRUÁR 2022	S ohľadom na ochranu životného prostredia, náklady na tlač a distribúciu Bulletinu uvažuje SAK o nových spôsoboch jeho vydávania
MAREC 2022	Kancelária komory predložila predsedníctvu dopadovú štúdiu týkajúcu sa možností vydávania Bulletinu, prezentovanie možností elektronického vydávania
APRÍL 2022	Predsedníctvo SAK schválilo <ul style="list-style-type: none"> – zachovanie periodicity, tlačenej formy a nákladu Bulletinu v prvom polroku 2022 – zmenu periodicity v druhom polroku 2022 na tri dvojčísła pri zachovaní tlačenej formy a nákladu – dvojmesačnú periodicitu (formou dvojčísel) a výšku nákladu podľa záujmu advokátov od januára 2023
JÚN 2022	Stretnutie predsedu SAK s členmi Redakčnej rady na tému stanoviska redakčnej rady k schválenej forme rozvoja Bulletinu

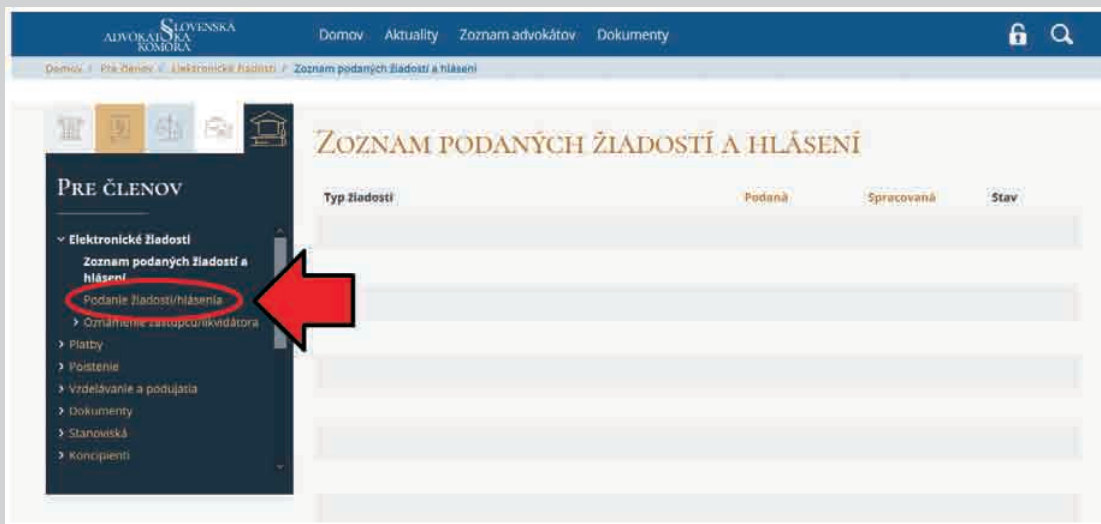
Vážené advokátky a vážení advokáti,

v *Bulletine slovenskej advokácie* č. 5 a 6 vás vo svojich úvodníkoch predseda Slovenskej advokátskej komory JUDr. Viliam Karas, PhD. upozorňoval na zmeny v zasielaní Bulletinu, ktorý sa bude **bezplatne v tlačenej forme posielat iba tým advokátkam/advokátom, ktoré/ktorí o to prejavia záujem**. Na to, aby ste tlačný Bulletin dostávali poštou aj v roku 2023, je potrebné **aktívne prejsť záujem vyplnením žiadosti** o spôsob zasielania na webovej stránke komory www.sak.sk. Pri vyplňaní žiadosti postupujte podľa uvedených krokov.

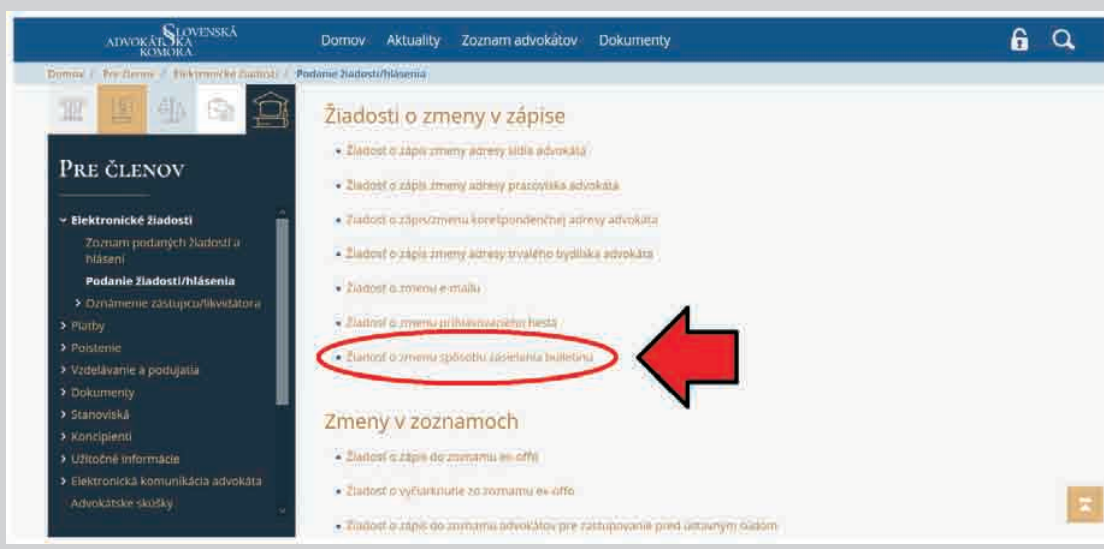
1. krok

2. krok

3. krok

4. krok

Zvoľte si spôsob zasielania
Bulletinu použitím QR kódu:

Ak si spôsob zasielania nezvoľíte,
Bulletin Vám bude doručovaný
elektronicky na e-mailovú adresu,
ktorú máte uvedenú v matrike.

Bulletin slovenskej advokácie bude naďalej
k dispozícii na webovej stránke SAK
vo formáte pdf.

DISKUSIA

Je kontumačný rozsudok na pojednávaní fakultatívny?

Námety na nové témy, krátke glosy alebo poznámky do diskusnej rubriky zasielajte na e-mailovú adresu **office@sak.sk**. Vaše podnety publikačne spracuje **JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.**

Zákonným podmienkam na vydanie rozsudku pre zmeškanie už bol prednedávnom venovaný osobitný priestor v rámci tejto rubriky (BSA 1-2/2022 „Sprísnené podmienky na vydanie kontumačného rozsudku“). Nešlo však o zodpovedanie otázky, či je súd podľa § 274 a § 278 CSP vždy povinný kontumačne rozhodnúť, ak sú splnené kritériá vymedzené právnu normou. Okrajový odkaz na nález Ústavného súdu SR zo dňa 22. 7. 2021 sp. zn. III. ÚS 121/2021 (osobitne ods. 17) vyvolal u viacerých kolegov podnety na spracovanie práve tejto témy.

In medias res a bez potreby „predstaviť“ inštitút kontumačného rozsudku v režime Civilného sporového poriadku možno vychádzať z premisy, že zákonné znenie § 274 CSP (rozsudok pre zmeškanie žalovaného) a § 278 CSP (rozsudok pre zmeškanie žalobcu) jednoznačne nabáda k záveru o obligatórnosti procesnej kontumácie. Teda, že na návrh proti-strany a pri kumulatívnom splnení ďalších podmienok podľa písm. a) a b), spočívajúcich (zjednodušene) v neospravedlnenej neúčasti napriek predvolaniu a poučení o hrozacej kontumácii, nemá súd inú alternatívu a musí rozhodnúť rozsudkom pre zmeškanie.

Ide o pomerne prísne procesné pravidlo, pri ktorom môže izolovaný sémantický výklad viesť aj k evidentne nespravodlivým dôsledkom z hľadiska predmetu sporu. Súd v takom prípade totiž rozhodne bez ohľadu na zistený skutkový stav, ignorujúc obsah spisu a hmotnoprávne posúdenie; navyše meritórnym rozhodnutím (takmer) bez odôvodnenia v zmysle § 275 resp. § 279 CSP, proti ktorému nie je okrem dôvodu podľa § 356 písm. b) CSP prípustné odvolanie. Z teoretického hľadiska je to síce štandardný inštitút, ktorý v záujme efektívnosti výkonu súdnej moci sankcionuje procesnú pasivitu neadbalej sporovej strany, avšak jeho bezpodmienečná aplikácia je prirodzene konfrontovaná s princípom materiálnej spravodlivosti súdneho konania a zákazom *denegatio iustitiae*.

Na druhej strane, zákonná formulácia „*Na pojednávaní rozhodne súd*“, na rozdiel od režimu podľa § 273 CSP „*Súd môže aj bez nariadenia pojednávania rozhodnúť*“, je po-

merne jednoznačná a jej vedomé nerešpektovanie naráža na ústavný princíp legality výkonu štátnej moci v zmysle čl. 2 ods. 2 Ústavy SR. Aj z tohto dôvodu majú všeobecné súdy tendenciu dôsledne aplikovať sporné zákonné ustanovenia ako obligatórne.

Možnú zmenu v prístupe naznačil Ústavný súd SR už v uznesení zo dňa 4. 6. 2019 sp. zn. I. ÚS 233/2019, ktorým síce ústavnú sťažnosť „kontumovanej“ žalovanej v konečnom dôsledku odmietol, avšak v rámci *obiter dictum* (ods. 43) uviedol „(...) *formalistický výklad ustanovenia § 274 CSP, a to, že súd vždy za kumulatívneho splnenia v tomto ustanovení zakotvených zákonných podmienok rozsudkom pre zmeškanie žalobe vyhovie, skutočne nie je žiaduci, najmä, ak súdne konanie trvá dlhšiu dobu, vo veci sa uskutočnilo viac pojednávaní, na ktoré sa žalovaný riadne dostavil, nebol v konaní nečinný a súd na návrh obidvoch strán vykonal rozsiahle dokazovanie. Podľa názoru ústavného súdu treba návrh na vydanie rozsudku pre zmeškanie a splnenie ďalších zákonných podmienok podľa § 274 CSP posudzovať vždy aj podľa okolností prejednávanej veci. Napriek kogentnosti ustanovenia § 274 CSP by pri čisto gramatickom výklade a lipnutí na formálnych znakoch vydanie rozsudku pre zmeškanie mohlo znamenať porušenie práva na spravodlivý proces, v neposlednom rade v tom, že pri takomto formalistickom postupe by bolo odopreté strane sporu možnosť podať riadny opravný prostriedok (odvolanie vo veci samej).*“

Pod vplyvom tohto rozhodnutia naznačil prelomenie bezpodmienečnej obligatórnosti kontumačného rozsudku na pojednávaní aj Najvyšší súd SR v konaní o dovolaní generálneho prokurátora SR pod sp. zn. 5 CdoGp 1/2019. Uznesením zo dňa 15. 7. 2021 odmietol dovolanie proti kasačnému uzneseniu Krajského súdu v Bratislave, ktorým bol zrušený rozsudok pre zmeškanie v spore o ochranu osobnosti z dôvodu, že odvolací súd vyhodnotil procesnú kontumáciu žalovaného ako neadekvátnu, vzhľadom na jedinú neúčast jeho advokáta na nariadenom pojednávaní a celkovú aktivitu žalovaného v spore.

Argument generálneho prokurátora, že súd je za splnenia podmienok podľa § 274 CSP vždy povinný kontumačne rozhodnúť, a to bez ohľadu na akékoľvek iné okolnosti prípadu, dovolací súd neakceptoval. Pre úplnosť je vhodné zdôrazniť, že toto rozhodnutie najvyššieho súdu obstálo aj v rámci ústavnoprávneho prieskumu, keď ústavnú sťažnosť žalobcu ústavný súd odmietol uznesením zo dňa 31. 3. 2022 sp. zn. I. ÚS 171/2022.

Zhodou okolností v ten istý deň, teda 31. 3. 2022, rozhodol obdobne Najvyšší súd SR v inej veci pod sp. zn. 7Cdo/326/2021. Z podrobností prípadu je zrejmé, že súd prvej inštancie rozhodol na návrh žalovaného na pojednávaní rozsudkom pre zmeškanie žalobcu z dôvodu, že sa jeho advokát bez ospravedlnenia nedostavil na nariadené pojednávanie. Súd takto rozhodol po viac než 3 rokoch vedenia sporu, pričom nevykonal žiadne dokazovanie. Nariadil spolu štyri pojednávania, z ktorých sa advokát žalobcu v jednom prípade ospravedlnil zo zdravotných dôvodov a dvoch pojednávani sa riadne zúčastnil. V spore bol procesne aktívny a reagoval na všetky výzvy súdu riadne a včas. Jediným jeho pochybením bolo teda zanedbanie povinnej účasti na kritickom pojednávaní.

V postupe súdu prvej inštancie videl odvolací súd neprípustný formalizmus a na základe odvolania žalobcu kontumačný rozsudok zrušil. Zároveň zrušil aj uznesenie súdu prvej inštancie, ktorým bol zamietnutý návrh žalobcu na zrušenie rozsudku pre zmeškanie.

Proti kasačnému rozhodnutiu odvolacieho súdu podal žalovaný dovolanie, ktorého prípustnosť zakladal na dôvodoch zmätočnosti podľa § 420 CSP, aj na dôvodoch podľa § 421 CSP. Najvyšší súd SR dovolanie odmietol pre neprípustnosť, pretože zrušujúce uznesenie odvolacieho súdu nie je rozhodnutím vo veci samej ani rozhodnutím, ktorým sa konanie končí (§ 420 CSP; R 19/2017), a zároveň nejde o rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie (§ 421 ods. 1 CSP).

Zároveň však dovolací súd v ods. 20 odôvodnenia svojho rozhodnutia uviedol „ak sú splnené zákonné podmienky na rozhodnutie rozsudkom pre zmeškanie podľa § 274 resp. § 278 CSP, nie je povinnosťou súdu rozhodnúť touto skrátenou formou, ale ide o fakultatívnu možnosť súdu. A teda v prípade splnenia zákonných podmienok podľa § 274 resp. § 278 CSP je súd vždy povinný pred vydaním rozsudku pre zmeškanie zobrať na zreteľ okolnosti konkrétneho sporu. Opačný, teda jazykový výklad § 274 resp. § 278 CSP, možno posudzovať ako príliš formálny, ktorý by mohol viesť k odmietnutiu spravodlivosti (*denegatio iustitiae*).“

Keďže Najvyšší súd SR sa v minulosti priklonil aj k opozitnému názoru, ktorý presadzuje obligatornosť kontumačného rozsudku na pojednávaní bez výnimky (napr. 4Obdo/84/2019), možno v budúcnosti ohľadom tejto relevantnej procesnoprávnej otázky očakávať rozhodnutie veľkého senátu v zmysle § 48 ods. 1 CSP. V prípade dovolacieho konania pod sp. zn. 7Cdo/326/2021 postúpenie veci veľkému senátu objektívne nebolo možné pre neprípustnosť dovolania *prima facie* z hľadiska elementárnych krité-

rií podľa § 420 a § 421 ods. 1 CSP. Nezáväzný právny názor, citovaný vyššie, bol prezentovaný nad rozsah úradných povinností dovolacieho súdu, ako *obiter dictum*. Takáto prax je v rozhodovacej činnosti najvyššieho a ústavného súdu čoraz častejšia a zo strany odbornej verejnosti je vnímaná pozitívne. Prispieva totiž k predvídateľnosti súdnych rozhodnutí v rámci upevňovania právnej istoty, čím v konečnom dôsledku zvyšuje úroveň právneho štátu z hľadiska jeho materiálneho chápania.

Pre každodennú advokátsku prax je nevyhnutné zdôrazniť, že nevydanie kontumačného rozsudku – napriek splneniu zákonných podmienok – je mimoriadnym a výnimočným procesným postupom, na ktorý sa nemožno vopred spoliehať. Naznačený rozširujúci výklad totiž evidentne nezodpovedá reálnej podobe zákona, čo z pozitívnoprávnej perspektívy vždy predstavuje určitý interpretačný excés, nadväzujúci na špecifické okolnosti prípadu.

Normatívne znenie zákona je vždy primárne. Prelomenie obligatornosti kontumačného rozsudku podľa § 274 a § 278 CSP rozhodovacom činnosťou najvyšších súdnych autorít navyše vychádza z kritérií, ktoré zohľadňujú predovšetkým individuálne procesné štádium sporu, stav a výsledky dokazovania a doterajšie správanie strany resp. jej zástupcu, v neprospech ktorej má byť rozsudok pre zmeškanie vydaný. Tieto kritériá predstavujú otvorenú množinu a nemožno ich zovšeobecniť. Rovnako ako nemožno bez ďalšieho zovšeobecniť záver, že vydanie kontumačného rozsudku je za splnenia zákonných podmienok vždy fakultatívne. ■

ADVOKÁTI DAVISTI – Vladimír Clementis, Ján Poničan, Daniel Okáli

Slovenská advokátska komora vydala v rámci svojej edičnej činnosti zameranej na významné osobnosti slovenského kultúrneho života z radov advokátov knihu **JUDr. Petra Kerecmana**, autora, ktorý už niekoľko rokov mapuje históriu slovenskej advokácie. Rozsiahla publikácia (460 strán) s bohatým obrazovým materiálom je k dispozícii **ZADARMO**.

V prípade záujmu kontaktujte e-mailom na adrese: darina.stracina@sak.sk alebo ondrisova@sak.sk.

Spoločné vyhlásenie zástupcov NS SR, GP SR, SAK a právnických fakúlt

Uplatňovanie prístupu „účel svätí prostriedky“ je v trestnom práve neakceptovateľné

Zástupcovia Právnickej fakulty UK v Bratislave, Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach, Najvyššieho súdu SR, Generálnej prokuratúry SR a Slovenskej advokátskej komory prijali 30. júna 2022 po odbornovo-vedeckej rozprave a okrúhloho stola **Zákonnosť a efektívnosť trestného konania s dôrazom na prípravné konanie** ako spoluorganizátori podujatia uskutočnenom na pôde Právnickej fakulty UK spoločné vyhlásenie k aktuálnej téme zlepšovania zákonnosti a efektivity prípravného konania.

Účinný boj proti trestnej činnosti a spravodlivé potrestanie jej páchatelov je možné dosahovať **výlučne zákonnými prostriedkami**, a to pri plnom **rešpektovaní základných práv a slobôd** fyzických a právnických osôb. Každý pokus uplatňovať v trestnom práve prístup „účel svätí prostriedky“ musí byť odmietnutý ako neakceptovateľný a nezlučiteľný s princípmi demokratického a právneho štátu.

■ Nevyhnutným predpokladom spravodlivého trestného procesu je, aby každé relevantné podozrenie zo zneužitia inštitútov trestného konania, osobitne väzby ako zaisťovacieho prostriedku, bolo spoľahlivo vyšetrené.

■ Štát – reprezentovaný predovšetkým zákonodarnou a výkonnou mocou – je povinný vytvárať orgánom činným v trestnom konaní, súdom i obhajcom taký zákonný rámec pre ich pôsobenie, aby bolo možné viesť trestné konanie **efektívne**, avšak nikdy **nie na úkor znižovania základných práv a slobôd garantovaných Ústavou SR a medzinárodnými dohovormi**. Súčasťou účinnej ochrany práv zároveň musí byť aj **dôsledné rešpektovanie nielen autonómneho postavenia orgánov činných v trestnom konaní, nezávislosti súdov a sudcov, ale i nezávislého výkonu advokátkeho povolania a nezávislosti advokátskeho stavu**.

■ Trestné právo ako celok i jeho jednotlivé inštitúty je potrebné uplatňovať s ohľadom na princíp **ultima ratio** a jednotlivé zásahy do základných práv a slobôd musia byť realizované len v naozaj nevyhnutnom rozsahu na dosiahnutie účelu trestného konania. V konkrétnostiach ide o rešpektovanie aj (no nielen) týchto pravidiel:

- **Náležitě odôvodnenie rozhodnutí orgánov prípravného konania, ktoré dáva odpoveď na všetky pre rozhodnutie relevantné otázky.**
- Orgány činné v trestnom konaní si musia plne uvedomiť svoju skutočnú úlohu, ktorou je podľa § 2 ods. 10 štvrtá veta Trestného poriadku **s rovnakou starostlivosťou objasňovať okolnosti svedčiace proti obvinenému, ako aj okolnosti, ktoré svedčia v jeho prospech**, a v oboch smeroch vykonávať dôkazy tak, aby umožnili súdu spravodlivé rozhodnutie. Rezignovanie

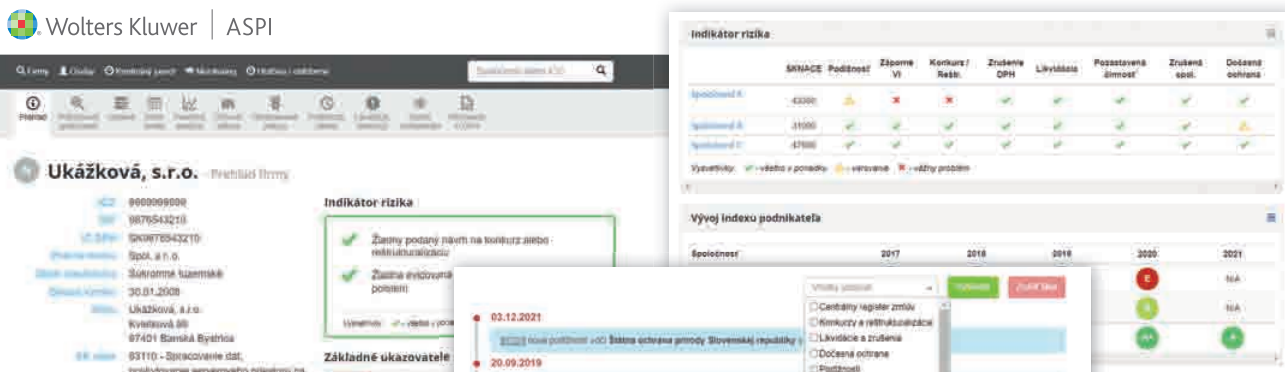
na plnenie tejto povinnosti môže viesť (a spravidla aj vedie) k deformáciám pri presadzovaní spravodlivosti prostredníctvom trestného konania.

- Každé trestné konanie môže byť predmetom otvorenej verejnej diskusie a aj legitímnej kritiky. Napriek tomu je potrebné dôrazne odmietnuť akékoľvek neprimerané a dehonestujúce útoky voči sudcom, prokurátorom, policajtom, ale i advokátom. Demokratická spoločnosť musí rešpektovať slobodu prejavu, no súčasťou jej fungovania musí byť aj základný **rešpekt voči justičným orgánom a ochrana ich predstaviteľov pred neprimeranými atakmi (najmä od predstaviteľov iných zložiek štátnej moci), ktoré môžu byť až prostriedkom neprípustného nátlaku na ich rozhodovanie, resp. výkon ich povolaní.**

■ **K inštitútu spolupracujúceho obvineného, tzv. kajúcnikov:**

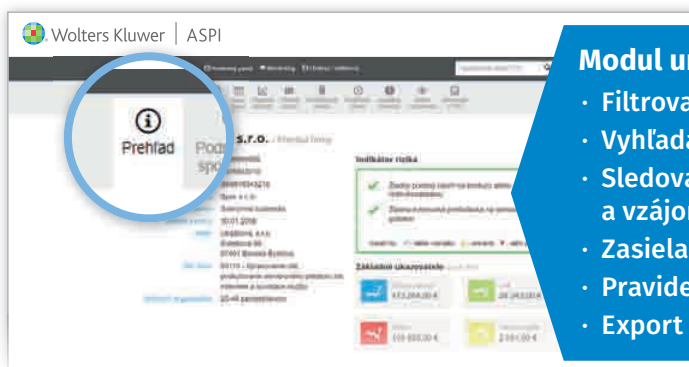
- Inštitút spolupracujúceho obvineného, resp. svedka je významným procesným nástrojom v boji proti organizovanému zločinu. Presadzovanie verejného záujmu na odhaľovaní závažnej trestnej činnosti a potrestaní jej páchatelov však nesmie viesť k porušeniu Ústavou SR a medzinárodnými dohovormi chráneného práva na spravodlivý proces.
- Preto k využívaniu inštitútu spolupracujúceho obvineného, resp. svedka musia orgány činné v trestnom konaní a súdy pristupovať zvlášť obozretne, a to vzhľadom na zvýšené riziko účelovosti výpovede takejto osoby výmenou za ponúknuté alebo získané výhody, ktoré v podmienkach Slovenskej republiky zahŕňajú až možnosť zastavenie trestného stíhania spolupracujúceho obvineného.
- V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorú vo svojej rozhodovacej činnosti zohľadňuje aj Ústavný súd SR, ale i Najvyšší súd SR, musia byť výpovede týchto osôb starostlivo vyhodnocované už v prípravnom konaní v kontexte ostatných dôkazov, a to osobitne v situácii, ak ide o rozhodujúci usvedčujúci dôkaz.

Tip ASPI – Monitor firiem

Monitor firiem v ASPI prináša pre vaše rozhodovanie výraznú úsporu času, prehľadné informácie a zjednodušenie práce.

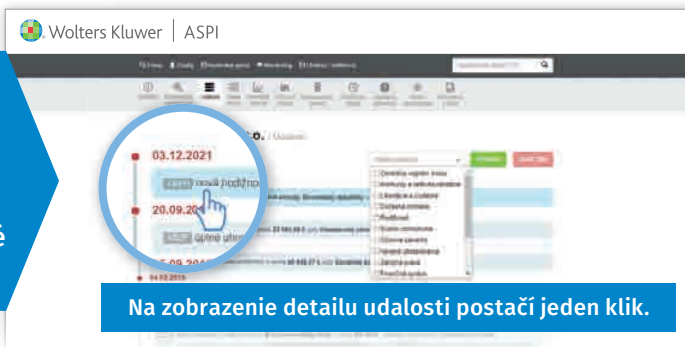

Modul umožňuje:

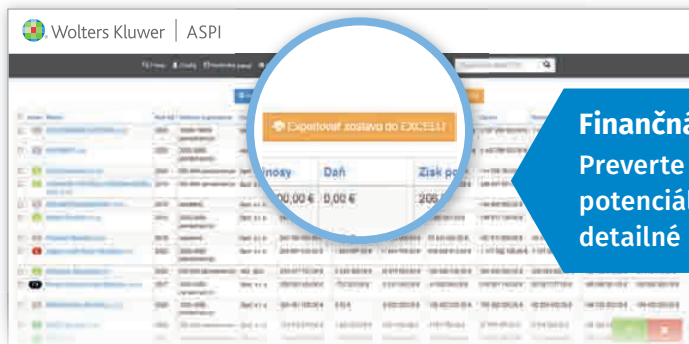
- Filtrvať spoločnosti na základe rôznych kritérií
- Vyhľadať fyzickú osobu – podnikateľa podľa priezviska
- Sledovať viaceré dôležité ukazovatele spoločnosti a vzájomné porovnávanie
- Zasielanie notifikácií pri zmenách spoločnosti
- Pravidelnú a rýchlu aktualizáciu
- Export dát (do Excelu, PDF)

Monitoring:

Zbavte sa namáhavého sledovania subjektov. Budeme ich sledovať za vás a o zmenách vás budeme informovať mailovou notifikáciou. Navyše, všetky udalosti sú prehľadne zoradené priamo po rozkliknutí danej firmy.

Na zobrazenie detailu udalosti postačí jeden klik.

Finančná kondícia:

Preverte si finančnú kondíciu vašich existujúcich či potenciálnych obchodných partnerov. Nájdite si o nich detailné informácie vďaka množstvu filtrov a kritérií.

Chcem Monitor firiem

<https://bit.ly/MonitorFiriem>

Požiadajte o bezplatnú prezentáciu.

+421 2 58 10 20 14 | +421 911 360 782 | obchod@aspi.sk

Wolters Kluwer SR s. r. o.

Mlynské nivy 48, 821 09 Bratislava, www.aspi.sk

Je cesta znovuzavedenia a rozširovania možnosti využitia inštitútu mimoriadneho kasačného oprávnenia v Českej republike adekvátne?

Mgr. Marcela Karman

Na Slovensku je v súčasnosti vedená polemika o nutnosti zmeny či zrušenia § 363 Trestného poriadku. Naproti tomu má dôjsť u našich západných susedov k rozšíreniu možnosti využitia mimoriadneho kasačného oprávnenia, ako inštitútu, ktorý je obdobou nášho § 363 Trestného poriadku. Príspevok porovnáva úpravu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní generálnym prokurátorom (v Slovenskej republike) ako inštitútu porovnateľného k mimoriadnemu kasačnému oprávneniu najvyššieho štátneho zástupcu (v Českej republike) a zaoberá sa analýzou adekvátnosti ponechania mimoriadneho kasačného oprávnenia najvyššieho štátneho zástupcu v redodifikovanom Trestníom rade ČR, jeho rozšírenia v zmysle jeho využitia sudcom pre prípravné konanie, a to všetko v kontexte s aktuálnou kritikou úpravy zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní generálnym prokurátorom v Slovenskej republike.

Právna úprava Českej republiky

Úprava inštitútu zrušenia nezákonných uznesení v prípravnom konaní je v Českej republike v súčasnosti obsiahnutá v desiatej hlave druhej časti zákona č. 141/1961 Sb., o trestnóm řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů a nálezů Ústavního soudu ČR¹ a to konkrétne v oddiele päť, ktorý upravuje dozor štátneho zástupcu.² Podľa uvedeného, v Českej republike v súčasnosti platného ustanovenia Trestního řádu ČR, môže najvyšší štátny zástupca v lehote do troch mesiacov od právoplatnosti zrušiť nezákonné uznesenie nižšieho štátneho zástupcu o nestíhaní podozrivého, o zastavení trestného stíhania alebo o postúpení veci, s výnimkou uznesení vydaných európskym povereným žalobcom alebo európskym žalobcom. Pre prípad zrušenia takéhoto uznesenia je štátny zástupca, ktorý vo veci rozhodoval v prvom stupni, viazaný právnym názorom najvyššieho štátneho zástupcu.

Zmienené oprávnenie najvyššieho štátneho zástupcu bolo v Českej republike zavedené do § 174a Trestního řádu ČR novelou vykonanou

Mgr. Marcela Karman
v súčasnosti pôsobí na
Okresnom súde v Žiline
ako odborný justičný
stážista a na Univerzite
Mateja Bela v Banskej
Bystrici ako študent

III. stupňa vysokoškolského vzdelania
v programe Trestné právo.

zákonom č. 265/2001 Sb.,³ pričom jedným z cieľov zavedenia predmetného inštitútu bolo preniesenie oprávnenia rušiť právoplatné rozhodnutia v prípravnom konaní z Najvyššieho súdu na Najvyššie štátne zastupiteľstvo z dôvodu potreby oslabiť inkvizitívnu povahu prípravného konania.⁴ Následkom zavedenia tohto inštitútu bola v podstate nemožnosť Najvyššieho súdu „zasahovať do prípravného konania, čo bolo.. v rozpore so zásadou obžalovacom vymedzenou v trestnóm rade (srov. i čl. 90 Úst a čl. 40 odst. 1 LPS).“⁵

1 Zákon č. 141/1961 Sb., o trestnóm řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů a nálezů Ústavního soudu ČR, ďalej aj ako „Trestní řád ČR“.

2 § 174a ods. 1 Trestního řádu ČR.

3 Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestnóm řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

4 Důvodová zpráva k vládním

návrhu zákona č. 265/2001 Sb., ktorým sa mení zákon č. 141/1961 Sb., o trestnóm řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

5 FENYK, J. Postavení státního zástupce v trestním řízení po novele trestního řádu. In: Bulletin advokácie 11 – 12/ 2001. s. 38 – 51.

6 § 149 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, (ďalej aj ako „Trestní zákoník ČR“).

7 Trestný zákon SR bol v predmetnej časti novelizovaný zákonom č. 401/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

8 Dôvodová správa k zákonu č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.

9 § 363 a nasl. Trestného poriadku SR.

Z povahy § 174a Trestného rádu ČR vyplýva, že oprávnenie najvyššieho štátneho zástupcu podľa tohto ustanovenia je svojou podstatou mimoriadnym opravným prostriedkom, pretože smeruje k náprave nezákonných právoplatných rozhodnutí štátnych zástupcov. Uvedené oprávnenie je pritom obmedzené iba na tie uznesenia štátnych zástupcov, ktorými bolo rozhodnuté o nestíhaní podozrivého, zastavení trestného stíhania alebo o postúpení veci. Z predmetného ustanovenia ďalej vyplýva, že upravuje nápravu zmienovaných nezákonných uznesení štátnych zástupcov komplexným spôsobom, pretože stanovuje oprávnenie najvyššieho štátneho zástupcu rušiť nezákonné uznesenie a súčasne v rozhodnutí formulovať záväzný právny názor a obligatórne nariadiť vykonanie ďalších potrebných úkonov a doplnení.

V Českej republike v súčasnosti prebiehajú práce na rekodifikácii trestného práva procesného, ktorej výsledkom by mal byť nový trestno-procesný predpis.

Novelizovaná trestnoprávna legislatíva Českej republiky (ďalej aj ako „*Rekodifikovaný Trestní řád ČR*“) by mala v zmysle rekodifikácie obsahovať úpravu vyššie zmienovaného ustanovenia Trestného rádu ČR, ktoré by v novej podobe už nebolo zaradené do časti upravujúcej dozor štátneho zástupcu, ale do samostatnej hlavy označenej ako „*Mimořádná kasační oprávnění*“. Podľa rekodifikovanej trestnoprávnej úpravy Českej republiky by mimoriadne kasačné oprávnenie mohol využiť nielen najvyšší štátny zástupca, ale tiež v špecifikovaných prípadoch sudca pre prípravné konanie.

V zmysle Rekodifikovaného Trestného rádu ČR by mal mať najvyšší štátny zástupca v lehote do troch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia oprávnenie zrušiť nezákonné rozhodnutie štátneho zástupcu o odložení veci, o nestíhaní, o zastavení trestného stíhania alebo o postúpení veci, s výnimkou rozhodnutí vydaných európskym povereným žalobcom, alebo európskym žalobcom. Zároveň by mohol najvyšší štátny zástupca zrušiť tiež rozhodnutie o odložení vecí a rozhodnutie o zastavení trestného stíhania (opätovne pokiaľ by sa nejednalo o rozhodnutie vydané európskym povereným žalobcom alebo európskym žalobcom) tiež v prípade, pokiaľ by mal za to, že rozhodnutie nie je dôvodné. Uvedená právna úprava má zámer zaviesť oprávnenie najvyššieho štátneho zástupcu zrušiť uznesenie o odložení veci, zastavení trestného stíhania o prečine alebo o postúpení veci pre nedôvodnosť len na základe žiadosti poškodeného.

Novozaradeným inštitútom Rekodifikovaného trestného rádu ČR má byť oprávnenie sudcu pre prípravné konanie zrušiť nezákonné uznesenie štátneho zástupcu o odložení veci alebo zastavení trestného stíhania, na základe žiadosti poškodeného a len pokiaľ sa týka konania o trestnom čine, ktorým bola alebo mala byť spôsobená smrť a o trestnom čine mučenie a iné neludzské a kruté zaobchádzanie.⁶ Zároveň by mal byť sudca pre prípravné konanie oprávnený zrušiť, opätovne len na žiadosť poškodeného, nezákonné alebo nedôvodné rozhodnutie štátneho zástupcu o odložení veci alebo o zastavení trestného stíhania, všetko len do 1 mesiaca od podania žiadosti poškodeného.

V trestno-procesnej právnej úprave Slovenskej republiky je zakotvený inštitút porovnateľný s uvedeným inštitútom Českej republiky, pričom sa konkrétne jedná o oprávnenie generálneho prokurátora zrušiť právoplatné rozhodnutie v prípravnom konaní.

Právna úprava Slovenskej republiky

Na území Slovenskej republiky sa myšlienka zavedenia inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní ako mimoriadny opravný prostriedok udomácnila až v roku 2005, kedy bol do právneho poriadku Slovenskej republiky implementovaný zákonom č. 301/2005 Z. z.,⁷ pričom účelom prijatého inštitútu bolo zníženie počtu trestných vecí na Najvyššom súde,⁸ pretože podľa predchádzajúcej právnej úpravy Najvyšší súd v rámci konania o sťažnosti pre porušenie zákona preskúmaval aj zákonnosť rozhodnutí policajtov a prokurátorov vydaných v prípravnom konaní.

Inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, podľa § 363 Trestného poriadku SR, je systematicky normatívne ukotvený v ôsmej hlave, prvý diel Trestného poriadku SR, označenej ako „*Mimoriadne opravné prostriedky*“.

V zmysle zmienovaného ustanovenia Trestného poriadku SR⁹ má generálny prokurátor oprávnenie zrušiť akékoľvek právoplatné rozhodnutia v prípravnom konaní, ktoré vydal prokurátor alebo policajt za predpokladu, že ide o rozhodnutie, ktorým bol porušený zákon, resp. jeho vydaniu predchádzal nezákonný postup. Trestný poriadok Slovenskej republiky pritom neupravuje, voči ktorým rozhodnutiam prokurátora alebo policajta možno použiť predmetný inštitút. Podľa dôvodovej správy

k trestnému poriadku SR¹⁰ zámer návrhu ustanovenia tohto mimoriadneho opravného prostriedku spočíva v tom, že treba umožniť vo veciach, v ktorých súd ešte nekonal a vec bola v prípravnom konaní prokurátorom postúpená inému orgánu alebo ktorým bolo zastavené alebo podmienčne zastavené trestné stíhanie, alebo ktoré v tomto rozsahu spočíva na chybnom procesnom konaní, aby nezákonnosť napravil generálny prokurátor. Týmto postupom malo nastať operatívnejšie konanie a zároveň malo dôjsť k odbremeneniu súdov, na ktoré prechádzajú ďalšie nové formy konania a rozhodovania. Zároveň podľa dôvodovej správy¹¹ majú pomerne krátke lehoty zabezpečiť právu istotu dotknutých osôb, trestné konanie má byť ukončené v prijateľnom čase a podnet na konanie podaný v prospech obvineného nemôže byť použitý proti obvinenému.

V súčasných trestno-právnych úpravách oboch štátov tak existuje oprávnenie, ktorými disponujú vrcholní predstavitelia Najvyššieho štátneho zastupiteľstva (ČR)¹² a Generálnej prokuratúry (SR)¹³ a ktorými môžu zasahovať do právoplatných rozhodnutí nižších štátnych zástupcov (ČR) a prokurátorov a policajtov (SR).

Právna úprava zrušenia právoplatného rozhodnutia v prípravnom konaní, ktoré oprávnenie má generálny prokurátor na území Slovenskej republiky, je v súčasnej dobe podrobená polemike o vhodnosti aplikácie uvedeného inštitútu, pričom je opakovane vedená odborná diskusia k aplikácii ustanovenia označovanému ako „sporný § 363 trestného poriadku“.¹⁴

Je kritika § 363 Trestného poriadku SR oprávnená?

Rozborom § 363 a násl. Trestného poriadku SR je možné dospieť k záveru o opodstatnenosti zavedenia oprávnenia generálneho prokurátora zrušiť rozhodnutie, ktoré je nezákonné, alebo pokiaľ konanie, ktoré mu predchádzalo, vykazuje znaky nezákonnosti. Dôvody uplatnenia inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní podľa § 363 a násl. Trestného poriadku SR môžu byť rozličné, pričom môžu spočívať v nesprávnych skutkových zisteniach či vyvodení nesprávnych právnych záverov, vrátane nesprávnej aplikácie a interpretácie zákonných ustanovení upravujúcich jednotlivé procesné postupy, či v arbitrárnosti rozhodnutí. Mýty a špekulácie, ktoré prinášajú médiá v tom zmysle, že pri aplikácii § 363 Trestného poriadku SR sa v konkrétnych prípadoch viac nebude konať a páchatelia v tejto veci „už nikdy nebudú postavení pred súd“, pretože ide o rozhodnutie definitívne, nemajú oporu v reálnom právnom stave. Ak totiž generálny prokurátor zruší uznesenie o vznesení obvinenia využitím § 363 a násl. Trestného poriadku SR, prokurátor alebo policajt môžu opätovne vzniesť obvinenie, vo veci je možné ďalej konať a rozhodnúť, tzn. o vine a nevine bude nakoniec rozhodovať súd.

V tejto súvislosti je potrebné zmieniť, že každé rozhodnutie orgánov činných v trestnom konaní musí byť zákonné.

Nie je možné pritom opomenúť skutočnosť, že trestné konanie prechádza viacerými štádiami. Význam a miesto jednotlivého štádia v štruktúre trestného konania je nepochybne vyjadrený prostredníctvom funkcie, ktorú plní, vo vzťahu k ďalším štádiám, ako aj k celému trestnému konaniu. Prípravné štádium logicky podmieňuje a predurčuje charakter ďalších procesných štádií, tzn. predovšetkým konanie pred súdom.

V prípravnom konaní zohráva hlavnú úlohu ako orgán dozoru prokurátor¹⁵ a v konaní pred súdom súd. Ak teda, v prípade porušenia napríklad Ústavou garantovaných práv, ktoré môžu byť porušené pri začatí trestného stíhania či pri vznesení obvinenia (zjavná nezákonnosť uvedených rozhodnutí, nezákonne získané dôkazy ako opora pre vydanie daného rozhodnutia) ide o také pochybenia, v zmysle ktorých vykazuje rozhodnutie podstatné znaky nezákonnosti, je takúto nezákonnosť potrebné účinne a neodkladne odstrániť čo najskôr, v ideálnom prípade bezprostredne po tom, čo vznikla, tzn. nenechať korekciu až na ďalšie štádiá trestného konania, bez možnosti zrušenia takéhto rozhodnutia generálnym prokurátorom.¹⁶

V tejto súvislosti odborná verejnosť na území Slovenskej republiky vedie polemiku, či v prípade, ak je prokurátor toho názoru, že má byť vec predložená súdu a za tým účelom mieni podať obžalobu, nie je iba súd oprávnený, aby v konkrétnom prípade rozhodol o prípadnej nezákonnosti vzniknutej v predchádzajúcej fáze konania.

Ústavný súd Slovenskej republiky poukázal na to, že „trestné konanie od svojho začiatku až po jeho koniec je procesom, v ktorom sa v rámci vykonávania jednotlivých úkonov a realizácie garancií pre

10 Dôvodová správa k zákonu č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.

11 Dôvodová správa k zákonu č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.

12 V zmysle § 174 Trestného rádu ČR „Dozor nad zachovávaním zákonnosti v prípravnom řízení vykonává státní zástupce“. K oprávneniam Najvyššieho štátneho zástupcu ČR bližšie viď § 12 Zákon č. 283/1993 Sb. o státním zastupitelství.

13 V zmysle § 10 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre, „Generálny prokurátor riadi a kontroluje činnosť prokuratúry na všetkých stupňoch“. V zmysle § 10 ods. 2 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre „Generálny prokurátor na plnenie úloh vydáva príkazy, pokyny a iné služobné predpisy, ktoré sú záväzné pre všetkých prokurátorov, právnych čakatelov prokuratúry, asistentov prokurátorov a ostatných zamestnancov prokuratúry“.

14 Napr. Ústavný súd posúdi, či je sporný paragraf 363 v súlade s ústavou. Požiadali ho o to poslanci. Dostupné na: <https://dennik-standard.sk/164003/-ustavny-sud-posudi-ci-je-sporny-paragraf-363-v-sulade-s-ustavou-poziadali-ho-o-to-poslanci/> Žilinka povedal, kedy nebude používať sporný paragraf 363. Dostupné na: <https://slovensko.hnonline.sk/12890724-zilinka>

- ka-povedal-kedy-nebude-pouzivat-sporny-paragraf-363
Kollár trvá na tom, aby sporný paragraf 363 zostal v nezmenenej podobe. Dostupné na: <https://www.webnoviny.sk/kollar-trva-na-tom-aby-sporny-paragraf-363-zostal-v-nezmenenej-podobe/>
- 15 V Českej republike predmetné postavenie prislúcha štátnemu zástupcovi.
- 16 V Českej republike najvyšším štátnym zástupcom.
- 17 Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 9. 2009, sp. zn. IV. ÚS 307/09-11.
- 18 BELEŠ, J., SANDTNEROVÁ, V. Právo na účinné vyšetrovanie a povinnosť účinne vyšetrovať – rozhodovacia prax, in: ČENTĚŠ, J. (ed.) a kol.: „Efektívnosť prípravného konania – jej skúmanie, výzvy a perspektívy“, Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2020, s. 4 – 19.
- 19 Rozsudok SDEÚ zo 17. januára 2019, Dzivev a i., C-310/16.
- 20 Dôvodová správa k zákonu č. 401/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre.
- 21 Právna úprava § 363 a násl. Trestného poriadku SR pred novelou z roku 2015 predpokladala uplatňovanie tohto procesného inštitútu len vo vzťahu k právoplatným rozhodnutiam vo veci (meritórnym rozhodnutiam).

ochranu práv a slobôd môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní naprávať, resp. korigovať aj jednotlivé pochybenia“.¹⁷ Námetom k úvahe je potom otázka, či kontrolu takýchto pochybení, ktoré sú závažného charakteru a smerujú k nezákonnosti konania je skutočne správne prenechať až na konanie pred súdom a to napríklad aj s poukazom na dĺžku konania, ktoré tu v súčasných právnych podmienkach máme, tzn. kedy je čas neistoty obvineného, proti ktorému je vedené trestné konanie vykazujúce znaky nezákonnosti predlžovaný. Pokiaľ sa týka vznesenia obvinenia, je nutné konštatovať, že ide o veľmi závažný zásah do základných práv a slobôd človeka. Od momentu vznesenia obvinenia sú orgány činné v trestnom konaní a súd oprávnení použiť prostriedky trestného procesného práva, ktoré zásadne obmedzujú jeho bežnú kvalitu života. Oprávnenie generálneho prokurátora by malo byť aj v tomto zmysle posledným prostriedkom nápravy neústavného a nezákonného stavu konkrétneho štádia trestného stíhania, a to ešte pred tým, ako sa vec dostane pred súd. Kasačné rozhodnutie generálneho prokurátora má teda významné miesto v štruktúre nápravných prostriedkov.

V súvislosti so zmienenou kritikou je potrebné zvažovať, či je prijateľné zdôvodnenie zhovievavejších zákonných podmienok pre aplikáciu takých dôkazných prostriedkov, ktoré by predstavovali hrubý zásah do základných práv a slobôd, pokiaľ by boli odôvodnené potrebou účinného vyšetrovania.¹⁸ Je nevyhnutné dospieť k záveru, že je nepripustné v takýchto prípadoch právom na účinné vyšetrovanie odôvodniť prípustnosť nezákonného dôkazu. Súdny dvor Európskej únie v súvislosti s naplnením požiadavky zákonnosti uviedol, že „V tejto súvislosti vyplýva najmä z požiadaviek zásady zákonnosti a právneho štátu, že represívna právomoc sa nemôže v zásade vykonávať mimo zákonných hraníc, v rámci ktorých je orgán oprávnený konať podľa práva členského štátu, ktoré sa na neho vzťahuje [...] Z toho vyplýva, že právo Únie nemôže uložiť vnútroštátnemu súdu povinnosť neuplatniť také procesné pravidlo, aj keby použitie dôkazov získaných nezákonne mohlo zvýšiť účinnosť trestných konaní a umožniť tak vnútroštátnym orgánom sankcionovať v určitých prípadoch nedodržanie práva Únie [...]“.¹⁹ Z uvedeného je teda možné vyvodiť zjednodušený záver, že podľa práva Európskej únie nevzniká členským štátom povinnosť akceptovať nezákonný dôkaz, a to ani s odôvodnením práva na účinné vyšetrovanie. V súvislosti tiež s uvedeným záverom je potrebné zmieniť, že požiadavka zákonnosti trestného konania je jedným zo základných atribútov, ktorá má a musí byť naplnená kedykoľvek v priebehu trestného konania. Prenášanie rozhodovania o zákonnosti niektorých druhov rozhodnutí vydaných v prípravnom konaní policajtom, prokurátorom, či v Českej republike štátnym zástupcom na súd, sa javí ako zbytočné predlžovanie porušovania požiadavky zákonnosti všetkých štádií trestného konania. Pokiaľ teda dozor nad prípravným konaním vykonáva generálny prokurátor, ako vrcholný orgán dohľadu nad uvedeným štádiom trestného konania, javí sa, i napriek kritike, ktorá momentálne vyznieva v Slovenskej republike neefektívnym, aby najvyšší predstaviteľ generálnej prokuratúry nemal možnosť zrušiť v rámci svojho kasačného oprávnenia takéto nezákonné rozhodnutie.

V uvedenom smere, teda v súvislosti s nápravou nezákonných rozhodnutí, či procesného postupu orgánov činných v trestnom konaní, v rámci prípravného konania, sa javí efektívnym procesným nástrojom práve inštitút zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní, podľa § 363 a násl. Trestného poriadku SR, ktorého účelom je vylúčiť nezákonné rozhodnutia v prípravnom konaní.

Vymedzenie problematiky v oboch štátoch s odkazom na zmienenú kritiku § 363 Trestného poriadku SR

I napriek značnej podobnosti vyššie zmienených inštitútov platných na území Slovenskej a Českej republiky, obsahujú tieto inštitúty tiež výrazné rozdiely.

Jedným z dôvodov, pre ktoré podlieha § 363 Trestného poriadku SR kritike je tá skutočnosť, že slovenská trestnoprávna úprava nekonkretizuje, ktoré rozhodnutia policajta a prokurátora je generálny prokurátor oprávnený zrušiť. Jedná sa o *zásadný rozdiel* oproti právnej úprave Českej republiky. Podľa dôvodovej správy k novele Trestného poriadku SR č. 401/2015 Z. z.,²⁰ ktorou došlo k zmene inštitútu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní je potrebné, aby mal generálny prokurátor možnosť zrušiť akékoľvek rozhodnutie (procesné, medzitýmne, meritórne)²¹ prokurátora alebo policajta v prípravnom konaní, samozrejme, za podmienky, že ide o rozhodnutie, ktorým bol porušený zákon, resp. jeho vydaniu predchádzal nezákonný postup.

Aktuálna slovenská aj česká trestnoprávna úprava formujú možnosť zrušiť nezákonné rozhodnutia (SR), či uznesenia (ČR), ktoré však na rozdiel od slovenskej úpravy česká právna úprava taxatívne vymedzuje a teda zužuje, a uvádza, že zrušiť je možné iba nezákonné uznesenie nižších štátnych zástupcov o nestíhaní podozrivého, o zastavení trestného stíhania alebo o postúpení veci. V tomto smere teda existuje zásadný rozdiel medzi zmienými úpravami dvoch porovnávaných štátov.

Ďalším dôvodom kritiky trestno-právnej úpravy SR je tá skutočnosť, že samotné kasačné dôvody nie sú v Slovenskej republike, okrem odkazov na obecnú nezákonnosť vymedzené, tzn. následkom je automatická aplikácia úplného revízného princípu.

Je pravdou, že kasačné dôvody nie sú taxatívne vymedzené ani v právnej úprave Českej republiky, v tomto smere je však potrebné opakovane zmieniť, že česká rekonštruovaná právna úprava sa zameriava (pokiaľ sa týka oprávnenia najvyššieho štátneho zástupcu) len na zrušenie špecifikovaných nezákonných rozhodnutí, pričom však na rozdiel od právnej úpravy Slovenskej republiky absentuje možnosť zrušiť rozhodnutie, ktoré je nezákonné takým spôsobom, že v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon.

Právna úprava zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní je na území Slovenskej republiky jednoznačne širšia, nakoľko nešpecifikuje konkrétne rozhodnutia, ktoré je generálny prokurátor oprávnený zrušiť ako je tomu v prípade Českej republiky. Je možné konštatovať, že jednoznačná špecifikácia rozhodnutí, ktoré je najvyšší štátny zástupca oprávnený v prípravnom konaní zrušiť, t. j. tak, ako je nastolená právna úprava v Českej republike, nevedie k novej nepredvídateľnosti a nejasnosti, ako je tomu v tejto časti v prípade možnosti zrušenia akéhokoľvek rozhodnutia generálnym prokurátorom v prípravnom konaní v Slovenskej republike.

Rekodifikovaný trestník ČR má zaviesť oproti súčasnej právnej úprave novinku (aj nad rozsah právnej úpravy Slovenskej republiky), ktorou je rozšírenie možnosti zrušiť rozhodnutie o odložení veci a rozhodnutie o zastavení trestného stíhania, pokiaľ bude mať za to, že takéto rozhodnutie nebolo dôvodné, čo súvisí s hierarchiou štátneho zastupiteľstva a jej inštančným usporiadaním s akcentom na ochranu poškodeného v trestnom konaní. Zavedenie oprávnenia najvyššieho štátneho zástupcu zrušiť v Českej republike nad rámec zrušenia z dôvodu nezákonnosti rozhodnutia štátneho zástupcu o odložení veci, o nestíhaní, o zastavení trestného stíhania alebo o postúpení veci²² tiež právoplatné rozhodnutie o odložení veci a rozhodnutie o zastavení trestného stíhania²³ na základe nedôvodnosti takéhoto vydaného rozhodnutia o odložení veci a rozhodnutia o zastavení trestného stíhania by malo byť podľa rekonštruovanej trestnoprávnej úpravy ČR v budúcnosti možné, pokiaľ sa týka uznesenia o odložení veci, zastavenia trestného stíhania o prečine alebo o postúpení veci, iba na základe žiadosti poškodeného, pričom jeho myšlienkou je postup, ktorým bude štátny zástupca pokračovať v konaní. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na rešpektovanú odbornú literatúru, prezentovanú napr. profesorom Šámalom, podľa ktorého „len pochybnosť o skutkovom stave nemôže byť sama dôvodom pre postavenie obvineného pred súd pre podozrenie zo spáchania trestného činu s odôvodnením, že skutok síce mohol, ale taktiež nemusel byť spáchaný. Za zjednodušené je potrebné považovať tvrdenie, že ak sa nepodaria rozptýliť pochybnosti o tom, či sa skutok stal alebo nestal, je policajt povinný ukončiť vyšetrovanie návrhom na podanie obžaloby a prokurátor musí vo veci podať obžalobu a až po vykonanom hlavnom pojednávaní môže súd rozhodnúť tak, že oslobodí obžalovaného spod obžaloby“.²⁴ Profesor Šámal ďalej vyjadruje nesúhlas s postupom orgánov činných v trestnom konaní, kedy by bola podaná obžaloba na obvineného a to bez vyčerpania všetkých prostriedkov a pochybností v skutkovom stave.²⁵ Ako som už zmienila vyššie v texte príspevku, je zrejmé, že uvedené novozavedené oprávnenie v Rekodifikovanom trestníku ČR by malo vychádzať z pravdepodobnej potreby korigovať rozhodnutia hierarchicky vyššou inštanciou a to s poukazom na potrebu ochrany poškodeného. Mám za to, že predmetné oprávnenie najvyššieho štátneho zástupcu by v tomto smere malo byť využívané len veľmi obozretne, aby v konečnom dôsledku neboli podávané obžaloby v tých prípadoch, kedy sa jedná o neodôvodnené postavenie obžalovaného pred súd.

Dozor nad dodržiavaním zákonnosti prípravného konania vykonáva v zmysle § 230 Trestného poriadku SR prokurátor, pričom ako bolo spomenuté vyššie v texte, generálny prokurátor predstavuje vrcholný orgán dohľadu nad uvedeným štádiom trestného konania. Zmysel opravného konania (ktoré je v právomoci generálneho prokurátora²⁶/štátneho zástupcu²⁷) spočíva vo zvýšení záruk zákonnosti a spravodlivosti rozhodnutí orgánov činných v trestnom konaní. Uvedené skutočnosti je potrebné zdôrazniť o to viac v čase, kedy sa Rekodifikáciou trestného rádu ČR má v Českej republike zaviesť inštitút formálneho dôkazného bremena štátneho zástupcu. Ako sa uvádza vo

22 Pokiaľ sa nejedná o rozhodnutie vydané európskym povereným žalobcom alebo európskym žalobcom.

23 Pokiaľ sa nejedná o rozhodnutie vydané európskym povereným žalobcom alebo európskym žalobcom.

24 ŠÁMAL, P. a kol. Přípravné řízení trestní. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 483 a nasl.

25 ŠÁMAL, P. a kol. Přípravné řízení trestní. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 483 a nasl.

26 § 363 a nasl. Trestného poriadku SR.

27 § 174a a nasl. Trestného rádu ČR.

28 Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád).

29 Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád).

30 Napr. Smernica Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU z 25. 10. 2012, ktorou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochrany obětí trestných činů a ktorou se nahrazuje Rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV, Doporučení Rady Evropy č. R (85) 11 o postavení oběti v rámci trestního práva a trestního procesu, Deklaraci základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci.

Východiskách a princípoch Trestního řádu ČR,²⁸ dôsledky prípadného neunesenia dôkazného bremena zaťažia štátneho zástupcu. V tomto smere je potrebné zvýšiť mieru obozretnosti v zmysle kontroly získavania dôkazov potrebných k preukázaniu viny obvineného, ktoré musia byť získané zákonným spôsobom a ktorých kontrolu by mal mať oprávnenie v konečnom dôsledku vykonať najvyšší štátny zástupca. Zistené nedostatky v napĺňaní požiadaviek zákonnosti by následne mal mať možnosť najvyšší štátny zástupca korigovať svojim kasačným oprávnením. V konečnom dôsledku práve štátny zástupca nesie zásadnú zodpovednosť za samotný priebeh trestného stíhania, pričom dozor nad štátnym zástupcom v rámci internej kontroly vykonáva najvyšší štátny zástupca, pričom teda opäť vyvstáva otázka, či je správne smerovanie Rekodifikovaného trestního řádu ČR tým smerom, ktorý nerozširuje oprávnenie najvyššieho štátneho zástupcu zrušiť aj iné nezákonné právoplatné rozhodnutia štátnych zástupcov vydaných vo fáze prípravného konania (s akcentom na ich taxatívne vymedzenie).

Poslednú časť príspevku smerujem k rozboru novej časti inštitútu mimoriadneho kasačného oprávnenia, ktoré by malo byť zavedené Rekodifikáciou trestního řádu ČR a to oprávnenia sudcu pre prípravné konanie zrušiť nezákonné uznesenie štátneho zástupcu (s výnimkou uznesenia európskeho povereného žalobcu alebo európskeho žalobcu) o odložení veci alebo zastavení trestného stíhania v konaní o trestnom čine, ktorým bola alebo mala byť spôsobená smrť a o trestnom čine mučenie a iné neľudské a kruté zaobchádzanie ako aj nezákonné alebo nedôvodné rozhodnutie štátneho zástupcu o odložení veci alebo o zastavení trestného stíhania a to vo všetkých prípadoch iba na žiadosť poškodeného. V zmysle Východísk a princípoch Trestního řádu ČR²⁹ vyvstala podľa názoru tvorcov rekodifikácie potreba zvýšiť kontrolu diskrečnej právomoci štátneho zástupcu a to s poukazom na zavedenie formálneho dôkazného bremena štátneho zástupcu, ktoré by malo byť po novom zavedené v konaní pred súdom, pričom takáto kontrola nebude zabezpečená iba už existujúcim mimoriadnym kasačným oprávnením, ale aj kontrolou súdnou. V súlade s medzinárodnými dokumentmi³⁰ sa v rámci rekodifikácie trestného práva výrazne posilňujú práva poškodeného v trestnom konaní, čo v konečnom dôsledku tiež má viesť k zavedeniu oprávnenia poškodeného podať žiadosť o zrušenie nezákonného uznesenia štátneho zástupcu o odložení veci alebo zastavenia trestného stíhania v špecifikovaných trestných činoch a žiadosť o zrušenie nezákonného a nedôvodného rozhodnutia štátneho zástupcu o odložení veci alebo o zastavení trestného stíhania. Odložením veci či zastavením trestného stíhania by bolo zasahované tiež do právneho postavenia poškodeného, preto sa právna úprava v tomto smere, kedy by mal mať iba poškodený právo podať žiadosť o zrušenie uznesenia o odložení veci či zastavení trestného stíhania vo vyššie zmienených prípadoch javí byť logická a vzhľadom na definíciu úzkeho okruhu uznesení, aj rozumná. Ako bolo spomenuté vyššie v texte, účel zavedenia tohto inštitútu smeruje k napĺňaniu požiadavky ochrany obetí trestných činov, pričom v kontexte zavedenia inštitútu sudcu pre prípravné konanie, ktorý má rozhodovať o najzávažnejších zásahoch do práv a slobôd v rámci prípravného konania sa javí zverenie tohto kasačného oprávnenia do právomoci sudcu a nie najvyššieho štátneho zástupcu ako opodstatnené.

Záver

Záverom by som zhrnula, že kasačné oprávnenie najvyššieho štátneho zástupcu, ako aj sudcu pre prípravné konanie, ktoré môžu byť aplikované v štádiu prípravného konania majú byť tak, ako to už vyplýva zo samotného znenia návrhu hlavy V Rekodifikovaného trestního řádu ČR, mimoriadne. Zákonnosť je jednoznačne základným atribútom rozhodnutia vydaného v trestnom konaní, ako aj v konaní predchádzajúcom rozhodnutiu, pričom nedostatok zákonnosti môže mať za následok, a to najmä v prípade hrubého porušenia zákona sankciu v podobe kasácie takéhoto rozhodnutia. Za nedostatok rekodifikovanej trestno-právnej úpravy Českej republiky považujem skutočnosť, že zákonodarca tak, ako tomu je aj v súčasnej právnej úprave kasačného oprávnenia najvyššieho štátneho zástupcu, nepamätal na zverenie oprávnenia najvyššieho štátneho zástupcu zrušiť rozhodnutie štátneho zástupcu aj pre ten prípad, pokiaľ by nielen rozhodnutím, ale aj v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon. Prikláňam sa k záveru, že existencia procesného inštitútu, ktorý v taxatívne určených nezákonných rozhodnutiach v prípravnom konaní umožňuje zrušenie takéhoto rozhodnutia je odôvodnená a rozumná, avšak s nastolením nie príliš dlhej doby využitia

takéhoto inštitútu od právoplatnosti rozhodnutia. Existencia takéhoto inštitútu je zodpovedajúca prípadnému možnému výskytu absolútne hrubého nerešpektovania ustanovení zákona v oblasti trestného práva. ■

RESUMÉ

Je cesta znovuzavedenia a rozširovania možnosti využitia inštitútu mimoriadneho kasačného oprávnenia v Českej republike adekvátne?

Príspevok reaguje na rekodifikáciu trestného práva procesného v Českej republike a zaoberá sa staronovým inštitútom „Mimoriadne kasačné oprávnenie“, ktoré by vo svetle rekodifikovaného trestného rádu Českej republiky mal po prípadnom prijatí právnej úpravy oprávnenie využiť nielen najvyšší štátny zástupca, ale v trestnom rádu Českej republiky kvalifikovaných prípadoch aj sudca pre prípravne konanie. Príspevok porovnáva úpravu zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní generálnym prokurátorom (SR) ako obdobného inštitútu k mimoriadnemu kasačnému oprávneniu najvyššieho štátneho zástupcu (ČR) a analyzuje adekvátnosť ponechania mimoriadneho kasačného oprávnenia najvyššieho štátneho zástupcu v rekodifikovanom trestnom rádu ČR, jeho rozšírenia v zmysle jeho využitia sudcom pre prípravne konanie, to všetko v kontexte s aktuálnou kritikou úpravy zrušenia právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní generálnym prokurátorom v Slovenskej republike.

SUMMARY

Is the Reintroduction and Extension of the Possibility to Apply the Concept of Extraordinary Cassation Power in the Czech Republic Adequate?

The article responds to the reform of the criminal procedural law in the Czech Republic. It deals with the restored concept of "extraordinary cassation power", which, in the light of the re-codified Czech Criminal Procedure Code – if adopted – would be exercised not only by the Prosecutor General, but also by a pre-trial judge in the cases where the Criminal Procedure Code so permits. The article compares the revocation of final rulings at the pre-trial stage by the Prosecutor General in the Slovak Republic as a concept similar to the extraordinary cassation power of the Prosecutor General in the Czech Republic. The author also analyses the adequacy of maintaining the extraordinary cassation power vested in the Prosecutor General in the re-codified Czech Criminal Procedure Code and its extension in terms of its possible application also by a pre-trial judge, all that in the context of strong criticism that the revocation of final rulings at the pre-trial stage by the Prosecutor General currently faces in the Slovak Republic.

ZUSAMMENFASSUNG

Ist der Weg der Wiedereinführung und der Verbreiterung der möglichen Nutzung des Instrumentes der außerordentlichen Kassationsbefugnis in der Tschechischen Republik adäquat?

Der Beitrag reagiert auf die Rekodifizierung des Strafprozessrechtes in der Tschechischen Republik und befasst sich mit dem alt-neuen Instrument „Außerordentliche Kassationsbefugnis“, von der im Licht der rekodifizierten Strafprozessordnung der Tschechischen Republik nach eventueller Annahme der Rechtsregelung nicht nur der Oberste Staatsanwalt, sondern in den in der Strafprozessordnung der Tschechischen Republik qualifizierten Fällen auch der Richter im Ermittlungsverfahren befugt wäre, Gebrauch zu machen. Im Beitrag wird die Regelung der Aufhebung von rechtskräftigen Entscheidungen im Ermittlungsverfahren durch den Generalstaatsanwalt (Slowakische Republik) als ein analoges Instrument mit der außerordentlichen Kassationsbefugnis des Obersten Staatsanwaltes (Tschechische Republik) verglichen und es wird die Angemessenheit der Beibehaltung der außerordentlichen Kassationsbefugnis des Obersten Staatsanwaltes in der rekodifizierten Strafprozessordnung der Tschechischen Republik, seine Verbreiterung im Sinne deren Nutzung durch den Richter im Ermittlungsverfahren, das alles im Kontext mit der aktuellen Kritik der Aufhebung von rechtskräftigen Entscheidungen im Ermittlungsverfahren durch den Generalstaatsanwalt in der Slowakischen Republik, analysiert.

Paradox úpravy predkupného práva v činnosti Slovenského pozemkového fondu

JUDr. Peter Gabrik

Právne aspekty neznámych vlastníkov pozemkov na Slovensku boli priblížené v predošlých článkoch autora. Rozhodujúca inštitúcia v tejto oblasti je Slovenský pozemkový fond, ktorý zo zákona¹ spravuje poľnohospodárske pozemky neznámych vlastníkov a štátu. Zákonná definícia tzv. neznámych vlastníkov je uvedená v § 16. ods. 1 písm. b) a c) zákona č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov (ďalej aj ako „zákon č. 180/1995 Z. z.“) a ide v zásade o subjekty, o ktorých nie sú známe žiadne údaje prípadne osoby, ktorých vlastníctvo nie je evidované podľa predpisov o katastri nehnuteľností v súbore geodetických informácií a v súbore popisných informácií. Takýto typ vlastníkov sa vyskytuje pomerne frekventovane v každom katastrálnom území na Slovensku. Rovnako platí, že najväčším vlastníkom pôdy je štát. Z toho je zrejme, že ak Slovenský pozemkový fond zo zákona zastupuje uvedené typy vlastníkov, ide o podstatný podiel na správe poľnohospodárskej pôdy na Slovensku. Preto aj detail v právnej úprave sa v skutočnosti dotýka značného počtu subjektov pri rôznych životných situáciách. V tomto príspevku chce autor priblížiť špecifiká právnej úpravy zákonného predkupného práva, ktorá na právne vzťahy so Slovenským pozemkovým fondom v zásade neplatí.

1 § 16 zákona

č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov

2 zákon č. 40/1964 Zb.

Občiansky zákonník

Úvod

V odbornej ako aj laickej verejnosti je iste známy inštitút zákonného predkupného práva definovaný v § 140 Občianskeho zákonníka.² Ide o tzv. zákonné predkupné právo podielového spoluvlastníka pre prípad, že iný podielový spoluvlastník prevádza svoj spoluvlastnícky podiel (ak nejde o prevod blízkej osobe v zmysle § 116 a 117 Občianskeho zákonníka). Právna úprava samotného inštitútu predkupného práva na Slovensku má sama osebe svoje nedostatky, je tiež zrejme, že na zákonné predkupné právo je potrebné podporne aplikovať aj ustanovenia zmluvného predkupného práva v zmysle § 602 a nasl. Občianskeho zákonníka a v zásade by sa už o samotnom právnom inštitúte predkupného práva dalo rozsiahlo uvažovať, čo koniec koncov bolo neraz predmetom odborných článkov v Bulletin Slovenskej Advokácie (vyvolaných nie len na podnet významného judikátu). V tomto texte si dovoľím úplne opomínať vhodnosť a nastavenia právnej úpravy predkupného práva upravených v Občianskom zákonníku. Budem vychádzať z jeho pozitívno-právnej úpravy a budem s týmto inštitútom narábať v mediách, aké sú v odbornej verejnosti najmenej sporné.

Takéto zjednodušenie je potrebné, aby bolo možné priblížiť špecifiká jeho aplikácie pre právne vzťahy so štátom a neznámymi vlastníkami, pokiaľ ide o poľnohospodárske pozemky.

JUDr. Peter Gabrik po absolvovaní Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach pôsobil na právnom odbore Slovenského pozemkového fondu, odd. sporovej agendy. Neskôr pôsobil ako advokátsky koncipient

v dvoch advokátskych kanceláriách. V súčasnosti vykonáva advokátsku prax a zameriava sa na pozemkové právo, právo nehnuteľností a tiež na mediálne právo. Pôsobí ako externý doktorand na katedre Občianskeho práva Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach. Je autorom portálu www.neznamyvlastnik.eu.

1. Základný rámec činnosti Slovenského pozemkového fondu

Nosným právnym predpisom, ktorý definuje kompetencie Slovenského pozemkového fondu³ je zákon č. 180/1995 Z. z., ktorý vytyčuje kompetencie Slovenského pozemkového fondu pri správe pozemkov neznámych vlastníkov a štátu.⁴ V zásade možno povedať, že pokiaľ ide o pozemky štátu, má Slovenský pozemkový fond viac oprávnení a je slobodnejší vo svojich rozhodnutiach tieto pozemky predať, zamieňať, zaťažiť a pod. (pričom je potrebné sa hýbať v mantineloch podzákonných právnych predpisov a interných predpisov Slovenského pozemkového fondu). Pri právnych úkonoch s pozemkami neznámych vlastníkov je právna úprava nastavená „defaultne“ tak, že tieto pozemky by mali ostať – pokiaľ je to možné – v aktuálnom stave a Slovenský pozemkový fond by mal chrániť vlastnícke právo neznámych vlastníkov. Za tým účelom ich Slovenský pozemkový fond zastupuje v správnych a súdnych konaniach. Pomerne jednoduché je pozemky neznámych vlastníkov prenajať, pretože užívaním pozemkov sa v zásade nemení ich vlastníctvo a nenaruša sa nosná idea uchovať vlastníctvo neznámych vlastníkov.

Právne úkony, ktoré menia vlastníctvo pozemkov neznámych vlastníkov, resp. pozemky zaťažujú, sú brané ako výnimky. Slovenský pozemkový fond môže predať pozemky neznámych vlastníkov len v zákonom uvedených prípadoch, pričom väčšina z nich predstavuje tzv. verejný záujem (napr. prípady, kedy by pozemok bolo možné vyvlastniť – výstavba diaľnic, priemyselných parkov a pod., predaj pozemkov pod stavbami štátu, samosprávy, stavbami vybudovanými vo verejnom záujme a pozemky na nevyhnutný prístup k iným pozemkom) a predaj fyzickej osobe v tzv. skromnom záujme je možný v dvoch prípadoch: pozemky pod stavbami fyzických osôb a pozemky tvoriace nevyhnutný prístup k stavbám alebo iným pozemkom žiadateľov. Okrem toho má Slovenský pozemkový fond možnosť odplatne zriadiť vecné bremeno k pozemkom neznámych vlastníkov (ako aj pozemkom štátu) a môže sa tiež dohodnúť na zrušení a vysporiadaní podielového spoluvlastníctva.

2. Vylúčenie aplikácie zákonného predkupného práva podľa § 140 Občianskeho zákonníka v činnosti Slovenského pozemkového fondu

Ako nenápadný, ale s veľkým praktickým dopadom, je možné vnímať § 19 ods. 4 zákona č. 180/1995 Z. z.: „**Pri prevode vlastníctva k pozemkom podľa § 16 ods. 1 sa nepoužije ustanovenie § 140 Občianskeho zákonníka.**“ Inak povedané, pri akýchkoľvek prevodoch vlastníctva, ktoré realizuje Slovenský pozemkový fond sa nepoužije § 140 Občianskeho zákonníka o zákonom predkupnom práve podielových spoluvlastníkov.

Takéto vylúčenie aplikácie predkupného práva zo strany zákonodarcu pri úkonoch Slovenského pozemkového fondu posilnilo postavenie a oprávnenia štátnej inštitúcie na úkor iných vlastníkov pozemkov. Uvedená právna úprava o vylúčení predkupného práva sa do zákona č. 180/1995 Z. z. dostala novelou – zákonom č. 115/2014 Z. z. účinnou od 1. 5. 2015. Dôvodová správa o potrebe tak zásadnej zmeny prakticky nič nehovorí.⁵ Podľa vedomostí autora bola táto novela motivovaná najmä nedostatkom pozemkov na plnenie reštitučných nárokov,⁶ kedy sa v katastrálnych územiach, kde mali byť poskytnuté náhradné pozemky už minuli vhodné pozemky štátu, ktorý by ich vlastnil v podiele 1/1. Skrsla idea, aby sa náhradné pozemky poskytovali aj vo forme spoluvlastníckych podielov (v prípadoch, kedy reštituent nesúhlasil s finančnou náhradou). Takéto riešenie by bolo v praxi veľmi ťažko realizovateľné, ak by pred prevodom podielu reštituentovi musel Slovenský pozemkový fond ponúknuť podiel spoluvlastníkov. Ten by si mohol predkupné právo uplatniť a reštitučné plnenie by sa nerealizovalo.

Autor si dovoľuje vyjadriť pochybnosti o vhodnosti takéhoto riešenia, aby pri naprávaní minulých krívd štátu si ten pomáhal zvýhodňovaním svojho vlastníctva a obmedzovaním práva podielových spoluvlastníkov pozemkov. Tým sa vo svojej podstate vytvárajú ďalšie krivdy. Úplne sa vytlačila základná idea inštitútu predkupného práva podľa § 140 Občianskeho

3 Je potrebné doplniť, že v podstate rovnaké kompetencie ako prináležia Slovenskému pozemkovému fondu pokiaľ ide o správu pozemkov neznámych vlastníkov a štátu patria aj LESOM SR, š. p. (štátny podnik) pokiaľ ide o lesné pozemky.

4 K tomu je potrebné pridať aj zákon č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách, ktorý zriaďuje Slovenský pozemkový fond ako právnickú osobu a definuje jej pôsobenie, pričom sa tento zákon viac venuje možnostiam pri správe pozemkov štátu.

5 Dôvodová správa k novele zákona 115/2014 k novému § 19 ods. 4 hovorí len toto: „Ustanovuje z ktorých dôvodov sa nepoužijú pri prevode vlastníctva k pozemkom ustanovenia § 140 Občianskeho zákonníka.“ Je potrebné dodať, že v tom čase sa vylúčenie predkupného práva vzťahovalo na niektoré prevody v § 19 ods. 3, od roku 2017 sa novelou č. 153/2017 Z. z. vylúčenie predkupného práva vzťahuje už na všetky typy prevodov.

6 K reštitučným nárokom pokiaľ ide o pozemky bližšie pozri zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku a zákon č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov

zákonníka, ktoré by malo spoluvlastníkom zabezpečiť istú kontrolu nad spoluvlastníckym vzťahom a užívaním vecí.

Ako je z vyššie uvedeného rozboru zrejme, zákonné predkupné právo podľa § 140 Občianskeho zákonníka sa nevyklúčilo len pri plnení reštitučných nárokov, ale pri všetkých typoch prevodov vlastníckeho práva, ktoré môže realizovať Slovenský pozemkový fond. Dôvod na takéto rozšírenie nie je známy. Zrejme bol zámer pomôcť samosprávam a iným inštitúciám pri vysporiadaní pozemkov pod stavbami a pod, ak na uvedených pozemkoch Slovenský pozemkový fond spravoval podiel štátu alebo neznámeho vlastníka. Motiváciou pravdepodobne nebola pomoc bežným fyzickým osobám pri vysporiadaní pozemkov pod ich stavbami, ako vyplynie z textu nižšie.

Súčasnú nastavenie je teda také, že ak niekto vlastní poľnohospodársky pozemok v podielovom spoluvlastníctve so štátom alebo neznámym vlastníkom (možná je aj kombinácia), potom sa môže stať, že sa kedykoľvek zmení spoluvlastník a nepôjde o konanie v rozpore so zákonom. Na taký prevod sa nevzťahuje relatívna neplatnosť právneho úkonu podľa § 40a Občianskeho zákonníka. Je teda možné, že štát poskytne svoj podiel na pozemkoch reštituentovi, ale napr. je možné, aby podiel neznámeho vlastníka nadobudol iný štátny orgán, vlastník stavby na danom pozemku alebo vlastník susedného pozemku. Slovenský pozemkový fond nemusí skúmať, či a prečo nadobúdateľ podielu štátu alebo neznámeho vlastníka nedohodol prevod aj ostatných podielov pozemku. Môže ísť napríklad o prípad, kedy vlastník pozemku A bude tvrdiť, že nemá iný prístup na svoj pozemok ako po pozemku B, ktorý je v podielovom spoluvlastníctve neznámeho spoluvlastníka a známeho spoluvlastníka. Medzi vlastníkom pozemku A a známym spoluvlastníkom pozemku B môže vzniknúť spor v tom, že podľa známeho spoluvlastníka pozemku B existuje iný vhodný prístup na pozemok A (mimo pozemku B). Ak by mal na daný spor iný názor Slovenský pozemkový fond, môže predat podiel neznámeho spoluvlastníka na pozemku B vlastníkovi pozemku A bez toho, aby akokoľvek podiel ponúkol známemu spoluvlastníkovi pozemku B. Vlastník pozemku A tak môže nadobudnúť podiel aj na pozemku B a následne žiadať zrušiť a vysporiadať spoluvlastnícky vzťah a získať celý pozemok B.

Netreba opomenúť, že takýmto prevodom sa úplne narušia predvídateľnosť vzťahov pri užívaní pozemkov, ktoré sú v podielovom spoluvlastníctve. Ak by Slovenský pozemkový fond previedol spoluvlastnícky podiel väčší ako 50 %, potom nový nadobúdateľ rozhoduje o nakladaní s vecou.⁷ Menšinový spoluvlastník ostáva v úlohe štatistu.

Vyššie uvedené je o to významnejšie, že nemusí ísť o prevody vo verejnom záujme, ale v záujme fyzickej osoby. V prípade prevodu podielu štátu dokonca nemusí existovať titul na prevod v zmysle § 19 ods. 3 zákona č. 180/1995 Z. z. Slovenský pozemkový fond môže predat podiel štátu na akomkoľvek pozemku v zásade bez bližšieho zdôvodnenia. Môže tak zasiahnuť do spoluvlastníckeho vzťahu na akomkoľvek poľnohospodárskom pozemku, kde má zhodou náhod podiel štát. Autor má za to, že na takéto zásah a narušenie princípov spoluvlastníckeho vzťahu nie je legitímny dôvod (prítom žiadny zmysluplný dôvod nebol ani deklarovaný).

Vylúčenie zákonného predkupného práva podľa § 140 Občianskeho zákonníka určite nemôže mať zdôvodnenie ani v akomsi verejnom záujme na vysporiadaní pozemkov pod stavbami. Je potrebné poukázať, že v § 19 zákona č. 180/1995 Z. z. zákonodarca uvádza, že Slovenský pozemkový fond **môže** previesť vlastníctvo. Používa sa pojem „môže“, nie „musí“ alebo „previedie“. To značí, že samotný zákonodarca si nevytýčil cieľ vysporiadať vlastnícke vzťahy v istých sporných prípadoch. Ak teda vlastník stavby požiadala Slovenský pozemkový fond o predaj pozemku (alebo podielu) pod jeho legálne postaveným domom, ktorý pozemok vlastní štát alebo neznámy vlastník (prípadne len podiel na takom pozemku), Slovenský pozemkový fond pozemok predat nemusí a neporuší tým zákon. Potom nemožno hovoriť o záujme štátu na vysporiadaní istých typov pozemkov.

Nevedno prečo by mal existovať stav, že Slovenský pozemkový fond nemusí, ale len môže previesť vlastníctvo a ak sa rozhodne vlastníctvo previesť, nemalo by sa aplikovať zákonné predkupné právo podielového spoluvlastníka pozemku. Ako bolo uvedené, prevodom podielu sa realizuje len možnosť a v zásade záujem jedného subjektu (pri vylúčení predkupného práva) na úkor iného subjektu – existujúceho spoluvlastníka pozemku. Preto autor prezentuje svoj názor, že takáto právna úprava nie je správna a rozhodovanie Slovenského pozemkového fondu nie je transparentné.

⁷ K tomu pozri § 139 ods. 2

Občianskeho zákonníka:

O hospodárení so spoločnou vecou rozhodujú spoluvlastníci väčšinou počítanou podľa veľkosti podielov. Pri rovnosti hlasov, alebo ak sa väčšina alebo dohoda nedosiahne, rozhodne na návrh ktoréhokoľvek spoluvlastníka súd.

3. Paradoxné nevylúčenie aplikácie zákonného predkupného práva podľa § 140 Občianskeho zákonníka v opačnej situácii – ak podiel prevádza známy spoluvlastník

Vyššie sme sa zaoberali prípadmi, keď vlastnícke právo k spoluvlastníckemu podielu prevádza Slovenský pozemkový fond. Je možné analyzovať aj opačnú situáciu – ak spoluvlastnícky podiel mieni previesť podielový spoluvlastník (fyzická alebo právnická osoba) mimo štátu a neznámych vlastníkov. Vzniká paradoxná situácia, že známy spoluvlastník má povinnosť rešpektovať zákonné predkupné právo štátu alebo neznámeho spoluvlastníka podľa § 140 Občianskeho zákonníka (aplikácia tohto ustanovenia v takom prípade nie je vylúčená). Je zrejmá nevyváženosť a dalo by sa uvažovať, či je táto úprava súladná s čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, kde sa uvádza: „Každý má právo vlastníť majetok. **Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu.**“

Právna úprava sa javí ako nedôvodne zaťažujúca známych spoluvlastníkov. Nepoznáme zmysluplný dôvod, prečo by predkupné právo nemalo platiť na prevody zo strany Slovenského pozemkového fondu – t. j., prečo by Slovenský pozemkový fond nemal ním spravované podiely ponúkať ostatným podielovým spoluvlastníkom. Okrem tejto nevyváženosti má súčasný právny stav v sebe aj istý paradox. Nevyváženosti sa dá rozumieť do tej miery, že ak na istom pozemku má spoluvlastnícky podiel štát a známy spoluvlastník, tak v prípade záujmu o predaj podielu zo strany známeho spoluvlastníka na tretiu osobu je tento povinný podiel ponúknuť štátu (cestou Slovenského pozemkového fondu). V praxi bude kúpa podielu zrejme málo pravdepodobná, ale existuje možnosť, že by štát predkupné právo využil a uhradil cenu za spoluvlastnícky podiel známeho spoluvlastníka (čím by jeho podiel získal).

Paradox vidieť v prípade, ak pozemok vlastní neznámy spoluvlastník a známy spoluvlastník. Ak chce známy spoluvlastník predat svoj podiel, podľa súčasného nastavenia by mal podiel ponúknuť na kúpu neznámemu spoluvlastníkovi cestou Slovenského pozemkového fondu (pretože aplikácia § 140 Občianskeho zákonníka pre takýto prípad nie je vylúčená), ktorý zo zákona zastupuje neznámych vlastníkov pozemkov. V takomto prípade je však úplne zrejmé, že predkupné právo nemôže byť využité. Slovenský pozemkový fond by musel vynaložiť svoje vlastné finančné prostriedky, resp. prostriedky štátu na to, aby za nich zväčšil vlastnícke právo neznámeho spoluvlastníka. Je zrejmé, že takáto situácia nemôže nastať. Bez zachádzania do detailov, právne nastavenie správy majetku štátu⁸ podľa mienky autora nedovoľuje, aby boli vynakladané prostriedky štátu (alebo rozpočtovej organizácie, resp. príspevkovej organizácie) na nadobudnutie vlastníctva v prospech tretej osoby.

V tomto smere je vidieť nedôslednosť zákonodarcu, kedy v prípade, keď si to prax vyžaduje, predkupné právo neobmedzí, ale toto obmedzenie zavedie v zásade len na ulahčenie činnosti správcu – Slovenského pozemkového fondu.

Je potrebné doplniť, že existuje istá, málo pravdepodobná šanca, že by sa počas ponuky na využitie predkupného práva adresovanej neznámemu spoluvlastníkovi (cestou Slovenského pozemkového fondu), ktorá musí trvať minimálne dva mesiace,⁹ neznámy vlastník stotožnil a už sám vo svojom mene vykonával práva spoluvlastníka pozemku a prípadne predkupné právo využil. Táto možnosť je však v praxi prakticky neuskutočniteľná. Aj keby sa neznámy vlastník na katastri stotožnil¹⁰ alebo by do jeho práv vstúpil právny nástupca, Slovenský pozemkový fond nie je notifikovaný o stotožnení a teda nemá ani žiadnu povinnosť informovať stotožneného spoluvlastníka o tom, že obdržal ponuku na využitie predkupného práva a že plyní lehota na jej uplatnenie.

Drvivá väčšina prípadov v praxi je teda taká, že ak chce známy spoluvlastník urobiť za dosť zákonom, odošle ponuku neznámemu spoluvlastníkovi a v zásade zbytočne statí čas dva mesiace na realizáciu svojich životných plánov. Je takmer isté, že ponuka nebude môcť byť využitá. Týmto paradoxom sú ovplyvnené právne vzťahy vo veľkom rozsahu, pretože neznámi vlastníci pozemkov sa vyskytujú takmer v každej rodine na Slovensku. Berúc na zreteľ vyššie uvedený právny výklad, známi spoluvlastníci často ponuku na Slovenský pozemkový fond ani nezasielajú (nepovažujú ju za zmysluplnú). Teda samotná prax považuje existujúci platný právny stav za obsolentný. Ak však známy spoluvlastník podiel Slovenskému pozemkovému fondu (ako správcovi podielov neznámych vlastníkov) neponúkne, vystavuje sa riziku dovolania

8 K tomu pozri zákon č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu

9 V zmysle § 605 Občianskeho zákonníka

10 Ustanovenie § 20 ods. 1 zákona č. 180/1995 Z. z.: „Oprávnenia fondu k pozemkom uvedeným v § 16 ods. 1 písm. b) a c) ustanovené v § 17 a 18 zanikajú doručením výpisu z katastra nehnuteľností, ktorým vlastník preukáže vlastníctvo k týmto pozemkom.“

11 ŠTEVČEK, M. a kol.: Občiansky zákonník I. a II. zväzok. Komentár, 2. vydanie, Bratislava : C. H. Beck, 2019. 3344 s, ISBN: 9788074007705

sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu zo strany Slovenského pozemkového fondu v prípade, ak by chcel známy spoluvlastník v horizonte troch rokov zrušiť a vysporiadať podielové spoluvlastníctvo k pozemku. V takom prípade má stále Slovenský pozemkový fond možnosť dovoliť sa relatívnej neplatnosti tak, že sa podiel z nadobúdateľa vráti na pôvodného spoluvlastníka.¹¹ Z praxe autora sú známe prípady, kedy dovolanie sa relatívnej neplatnosti prišlo na rad v momente, kedy sa pri rokovaní o zrušení a vysporiadaní podielového spoluvlastníctva známy spoluvlastník nedohodol so Slovenským pozemkovým fondom na reálnej delbe alebo na výške finančnej náhrady za podiely neznámeho spoluvlastníka. Súčasný stav teda jednak komplikuje realizáciu právnych vzťahov a navyše, pre Slovenský pozemkový fond predstavuje „páku“ na navyšovanie finančnej náhrady, pričom na druhej strane Slovenský pozemkový fond nemôže podiely pre neznámych spoluvlastníkov dokúpiť.

Nie je lepší dôvod, ako túto skutočnosť reflektovať v právnej úprave a novelizovať § 19 ods. 4 zákona č. 180/1995 Z. z. tak, aby sa § 140 Občianskeho zákonníka nepoužil ani pri prevodoch, kde **by predkupné právo spoluvlastníka malo svedčať** subjektu podľa § 16 ods. 1 písm. b) a c) zákona č. 180/1995 Z. z..

Záver

Súčasnne platný právny stav, kedy sa vylučuje aplikácia § 140 Občianskeho zákonníka, teda zákonného predkupného práva v prípadoch, keď Slovenský pozemkový fond prevádza spoluvlastnícke podiely štátu alebo neznámych vlastníkov, bola do právneho poriadku zavedená postupne od roku 2014, podľa autora bez legitímneho dôvodu. Táto situácia narúša vyváženosť v právnych vzťahoch a dáva neopodstatnenú výhodu štátu, resp. Slovenskému pozemkovému fondu. Tento bez potreby ponuky podielov ostatným spoluvlastníkom môže tieto voľne prevádzať. Spoluvlastníci ostávajú len v role štatistov. Platný právny stav pomáha praktickej realizácii činnosti Slovenského pozemkového fondu – aj to len ak sa rozhodne konať (Slovenský pozemkový fond má stále len možnosť, nie povinnosť prevádzať podiel), na úkor právnej istoty v užívaní pozemkov.

Opačne však, podieloví spoluvlastníci v prípade záujmu o prevod svojich podielov sú povinní tieto najprv ponúknuť štátu alebo neznámych spoluvlastníkom cestou Slovenského pozemkového fondu. Paradox vzniká pri ponuke na kúpu podielu adresovanej neznámemu spoluvlastníkovi. Je zrejmé, že ten ponuku nemôže využiť a nemôže ju zaňho využiť ani Slovenský pozemkový fond, pretože by musel použiť štátne finančné prostriedky na to, aby zväčšil majetok iného subjektu. Riadenie sa platným právom v takýchto situáciách znamená nedôvodné zdržavanie pri realizácii prevodov vlastníckeho práva. Prax ukazuje, že toto nastavenie sa stáva obsolentným. Bolo by správne, ak by zákonodarcia vylúčil aplikáciu § 140 Občianskeho zákonníka aj v prípade, že by sa mal spoluvlastnícky podiel ponúknuť na prevod neznámemu spoluvlastníkovi. Slovenský pozemkový fond predkupné právo nemôže využiť, na druhej strane môže uplatniť relatívnu neplatnosť, teda platná právna úprava, podľa mienky autora, predstavuje len negatíva a žiadne prínosy. ■

RESUMÉ

Paradox úpravy predkupného práva v činnosti Slovenského pozemkového fondu

Príspevok sa zaoberá špecifickou právnou úpravou pri realizácii oprávnení Slovenského pozemkového fondu ako správcu poľnohospodárskych pozemkov štátu a neznámych vlastníkov, a síce vylúčením aplikácie zákonného predkupného práva podľa § 140 Občianskeho zákonníka pri prevodoch realizovaných Slovenským pozemkovým fondom.

Na jednej strane – v prípade prevodov Slovenského pozemkového fondu ako zástupcu podielového spoluvlastníka pozemku sa aplikácia predkupného práva vylučuje (hoci na to nie je legitímny dôvod), na druhej strane – v prípade prevodov známych spoluvlastníkov je povinnosť podiel ponúknuť v rámci predkupného práva aj neznámych spoluvlastníkom zastúpeným

Slovenským pozemkovým fondom. Paradox je v tom, že Slovenský pozemkový fond prakticky nemôže predkupné právo využiť, pretože by musel využiť vlastné finančné prostriedky (resp. finančné prostriedky štátu) na rozšírenie cudzieho majetku. Takáto možnosť je podľa právnych predpisov o správe majetku štátu vylúčená. Súčasne platný stav teda nedôvodne zvyhodňuje Slovenský pozemkový fond pri jeho činnosti a tiež nedôvodne znevýhodňuje známych spoluvlastníkov, ktorí musia realizovať zbytočné ponuky na využitie predkupného práva neznámym spoluvlastníkom. Ponuka nemôže byť využitá, avšak môže byť uplatnená relatívna neplatnosť prevodu.

SUMMARY

The Paradox of the Legislation Governing the Pre-emption Right in the Activities of the Slovak Land Fund

The article deals with a specific regulation of the exercise of powers by the Slovak Land Fund as an administrator of agricultural land owned by the state and land with unknown ownership, namely with the exclusion of the exercise of the statutory pre-emption right under Section 140 of the Civil Code in the case of land transfers made by the Slovak Land Fund.

On the one hand, in the case of land transfers by the Slovak Land Fund as a representative of land co-owners the application of the pre-emption right is out of the question (although there is no legitimate reason for this), on the other hand, known co-owners wishing to sell a part of their land have an obligation to offer the same within the pre-emption right scheme also to unknown co-owners represented by the Slovak Land Fund. The paradox is that the Slovak Land Fund practically cannot respond to the offer because it would have to spend its own money (or the state funds) to purchase third-party property. Such a possibility is excluded under the legislation governing the administration of state-owned property. The Slovak Land Fund thus has an unfair advantage in its activities and known co-owners are put at an unfair disadvantage because they have to make worthless offers to enable unknown co-owners to exercise their pre-emption rights. The offer cannot be responded, however, the relative nullity of the transfer can be sought.

ZUSAMMENFASSUNG

Paradox in der Regelung des Vorkaufsrechtes in der Tätigkeit des Slowakischen Grundstückfonds.

Der Beitrag befasst sich mit der spezifischen Rechtsregelung bei der Umsetzung der Befugnisse des Slowakischen Grundstückfonds als Verwalters der landwirtschaftlichen Grundstücke des Staates sowie der Grundstücke unbekannter Eigentümer, und zwar durch die Ausschließung der Anwendung des gesetzlichen Vorkaufsrechtes gemäß dem § 140 des Bürgerlichen Gesetzbuches bei Übertragungen, abgewickelt durch den Slowakischen Grundstückfonds.

Es wird einerseits bei Übertragungen des Slowakischen Grundstückfonds als Vertreters eines anteiligen Grundstücksmiteigentümers die Anwendung des Vorkaufsrechtes ausgeschlossen (obwohl dafür kein legitimer Grund vorliegt), andererseits – bei Übertragungen bekannter Miteigentümer besteht die Pflicht, den Anteil im Rahmen des Vorkaufsrechtes auch an unbekanntem Miteigentümer, vertreten durch den Slowakischen Grundstückfonds, anzubieten. Das Paradox besteht darin, dass der Slowakische Grundstückfonds das Vorkaufsrecht praktisch in Anspruch nicht nehmen kann, weil er dabei eigene Geldmittel (bzw. die finanziellen Mittel des Staates) für die Vergrößerung fremden Vermögens benutzen müsste. Eine solche Möglichkeit ist aber nach Maßgabe der Rechtsvorschriften über die Verwaltung des Staatsvermögens ausgeschlossen. Der derzeit gültige Zustand begünstigt somit unbegründet den Slowakischen Grundstückfonds bei seiner Tätigkeit und benachteiligt zugleich unbegründet bekannte Miteigentümer, die überflüssige Angebote an unbekanntem Miteigentümer wegen Inanspruchnahme des Vorkaufsrechtes unterbreiten müssen. Das Angebot kann nicht in Anspruch genommen werden, es kann allerdings die relative Nichtigkeit der Übertragung geltend gemacht werden.

Kontradiktórnosť v trestnom konaní USA ako inšpirácia pre slovenský trestný proces?

doc. JUDr. Ondrej Laciak, PhD.

Mgr. Lucia Vasilik

Princíp kontradiktórnosti je jedným z vedúcich princípov trestného konania a imanentnou súčasťou práva na spravodlivý proces. Bez zachovania možnosti kontradiktórneho preverenia dôkazov nemožno hovoriť o spravodlivom procese a bez spravodlivého procesu nie je možné konštatovať, že spravodlivosti bolo učinené zadosť. Už v rímskom práve bola uznávaná zásada audiatur et altera pars („Nech je vypočutá druhá strana“), ktorá sa postupne vyvinula do nevyhnutného kritéria posudzovania spravodlivosti trestného konania v angloamerickom a kontinentálnom právnom systéme. Obidva systémy trestného konania princíp kontradiktórnosti rešpektujú na úrovni legislatívnej, aplikačnej i doktrinálnej. Pomenúvajú ho však rôzne,¹ prípadne ho vyjadrujú ako súčasť iných procesných zásad. Napriek tomu môžeme badať rozdiely v obsahu tohto pojmu, vo funkciách a miere uplatňovania kontradiktórnosti nielen medzi dvoma základnými právnymi systémami, ale aj v praxi jednotlivých štátov spadajúcich pod ten-ktorý právny systém.

1 Le principe du contradictoire (franc.), the adversarial principle (angl.), el principio de contradicción (špan.), der Grundsatz des kontradiktorischen Verfahrens (nem.).

2 Olej, J. – Kolcunová, M. – Kolcun, J.: Kontradiktórnosť v trestnom konaní. Bratislava : C. H. Beck, 2014, s. 3.

3 Napr. Francúzsko.

4 Pozri k tomu aj Laciak, O.: Právo na obhajobu a jeho podoby v trestnom konaní. – 1. vyd. – Bratislava : Wolters Kluwer SR, 2019, s. 84, ISBN 978-80-571-0018-8.

Úvod

Pojem kontradiktórnosť a jeho obsahové vymedzenie je bytostne spojený s právom, žiaden iný vedný odbor mu nevenuje zodpovedajúcu pozornosť.² Často je zamieňaný s pojmom *adverzárnosť*, teda sporovosť. *Adverzárnosť* konania je skôr spôsob vedenia a riadenia súdneho procesu, pri ktorom aktivity spočíva prevažne v rukách strán a sudca je pasívnym rozhodcom. V *adverzárnom* konaní, typickom pre angloamerický právny systém, sa uplatňuje kontradiktórnosť a jej najvýznamnejšou demonštráciou je právo na krížový výsluch. Kontradiktórnosť je však prítomná aj v trestnom konaní krajín kontinentálneho právneho systému, dokonca aj v tých, ktoré majú hlboko zakorenené niektoré inštitúty inkvizitného procesu.³

Kontradiktórnosť tak, ako je vymedzená judikatúrou ESĽP, teda neznamená len sporovosť konania alebo súperenie strán, ale najmä právo obvineného na informácie o povahe a dôvodoch obvinenia proti nemu, právo na oboznámenie sa s vyšetrovacím spisom a dôkazmi, ktoré boli proti nemu obstarané a právo vyjadriť sa k nim, konfrontovať ich a uvádzať vlastné skutočnosti.⁴ Všetky strany

Doc. JUDr. Ondrej Laciak, PhD. je podpredseda Slovenskej advokátskej komory. Zároveň je advokátom so zameraním na trestné právo, ústavné a medzinárodné právo. Pôsobí aj na Katedre trestného práva, kriminológie a kriminalistiky Právnickej fakulty Univerzity

Komenského v Bratislave. Je predsedom Výboru pre trestné právo Rady európskych advokátskych komôr (CCBE), člen orgánu predsedníctva Európskej komory obhajcov (European Criminal Bar Association – ECBA), člen expertného výboru pri Fair Trials International.

Mgr. Lucia Vasilik je absolventkou Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, kde v súčasnosti pôsobí ako interná doktorandka na Katedre trestného práva, kriminológie a kriminalistiky.

v konaní sú oprávnené mať prístup k informáciám o dôkazoch a argumentoch protistrany.⁵ Zásada kontradiktórnosti trestného konania v praxi zahŕňa: i) právo mať poznatky o všetkých dôkazoch spôsobilými ovplyvniť rozhodnutie vo veci a vyjadriť sa k nim;⁶ ii) právo mať dost' času na oboznámenie sa s dôkazmi predloženými súdu;⁷ iii) právo predkladať dôkazy.⁸ Adverzárnosť konania, typická pre angloamerické konanie, teda nie je totožná s princípom kontradiktórnosti. Nie je totožná ani s princípom rovnosti zbraní, keďže právo na informácie a právo vyjadriť sa uplatňuje nielen voči protistrane, ale aj voči dôkazom zadováženým súdom, aj keď tieto dva princípy majú veľa spoločných prvkov a niekedy majú spoločné prieniky.

Podľa prof. E. Tourme-Jouannetovej⁹ má kontradiktórnosť tri podoby: a) spôsob hľadania pravdy – predstavuje teda určitú metódu, ako sa má sudca dopracovať k pravde, a to prostredníctvom výmeny argumentov medzi stranami; b) právo strán na obhajobu – čo predstavuje subjektívnu stránku princípu kontradiktórnosti; c) kritérium súdneho procesu.¹⁰ V súčasnosti sa čoraz viac kladie dôraz na subjektívnu stránku kontradiktórnosti, teda ako súčasť práva na obhajobu, ktorého dvomi základnými zložkami sú:

- právo na oboznámenie sa so všetkými dokumentmi, stanoviskami a dôkazmi s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu (v ďalšom texte označované súhrnne ako *právo na informácie*) a
- právo, resp. možnosť diskutovať o nich¹¹ (v ďalšom texte označované súhrnne ako *právo vyjadriť sa*, ktoré obsahovo zahŕňa právo predkladať dokumenty, stanoviská a dôkazy na podporu svojich tvrdení, právo klásť otázky vypočúvaným osobám a právo vyjadriť sa k vykonávaným dôkazom).

V ďalšom texte sa zameriame na analýzu princípu kontradiktórnosti v trestnom konaní USA z hľadiska vyššie uvedených zložiek princípu kontradiktórnosti, teda *práva na informácie* a *práva vyjadriť sa*. Osobitosťou trestného konania v USA je dualizmus pre oblasť práva aj súdnictva, ktorý je podmienený federatívnym štátnym zriadením. Najvyšším zákonom federácie je Ústava Spojených štátov, pričom svoju vlastnú ústavu, právny poriadok a systém všeobecného súdnictva majú aj jednotlivé štáty. V tomto článku sa venujeme federálnemu trestnému konaniu, ktoré sa riadi najmä *Federal Rules of Criminal Procedure* (Federálnymi pravidlami trestného konania), ďalej len FRCP, *Federal Rules of Evidence* (Federálnymi pravidlami dokazovania), ďalej len FRE, a *Federal Rules of Appellate Procedure* (Federálnymi pravidlami pre odvolacie konanie).

1 Kontradiktórnosť v trestnom konaní USA

Princíp kontradiktórnosti nie je v právnej úprave trestného konania USA priamo definovaný. Môžeme ho však vyvodiť z viacerých ustanovení relevantných právnych noriem. V prvom rade ide o Šiesty dodatok k Ústave Spojených štátov,¹² podľa ktorého: „Vo všetkých trestných stíhaniach má obvinený právo na rýchle a verejné prejednanie veci pred nestrannou porotou štátu a okresu, v ktorom mal byť trestný čin spáchaný, ktorej obvod musí vopred určiť zákon, a právo byť informovaný o povahe a dôvodoch obvinenia; právo byť konfrontovaný so svedkami svedčiacimi proti nemu; právo predvolať prostredníctvom štátnych orgánov svedkov vo svoj prospech a právo mať na svoju obhajobu pomoc obhajcu.“¹³

Prvky kontradiktórnosti sú zároveň vyvodzované z princípu rovnosti zbraní a práva na riadny a zákonný proces, tzv. *due process of law*. Vo veci *Cole v. Arkansas* (1948) sudca konštatoval, že žiaden aspekt spravodlivého procesu nie je pevnejšie ukotvený, ako povinnosť oznámiť osobe konkrétne obvinenie a právo byť vypočutý v súdnom konaní k tomuto obvineniu. Tieto práva patria medzi ústavné práva každého obvineného v trestnom konaní na všetkých súdoch, štátnych alebo federálnych.

2 Prvky kontradiktórnosti v predsúdnom konaní

Predsúdne konanie je mimoriadne dôležitým štádiom, keďže väčšina trestných vecí (90 – 95 %) nedospeje do štádia súdneho konania a končí relatívne kontroverzným inštitútom dohody o vine

5 Bližšie pozri: Čentěš, J. a kol.: Trestné právo procesné. Osobitná časť. Šamorín : Heuréka, 2016, s. 32.

6 Pozri napr. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva Vermeulen proti Belgicku z 20. februára 1996, bod. 33.

7 Pozri napr. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva Křičmár proti Českej republike z 3. marca 2000, bod. 42.

8 Pozri napr. Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva Clinique des Acacias a iní proti Francúzsku z 13. októbra 2005, bod 37.

9 Emmanuelle Tourme-Jouannet, profesorka medzinárodného práva, uznávaná právnička a filozofka, momentálne pôsobiaca v Paríži na *Sciences Po School of Law*.

10 In: Olej, J. – Kolcunová, M. – Kolcun, J.: Kontradiktórnosť v trestnom konaní. Bratislava : C. H. Beck, 2014, s. 15.

11 Tamtiež, s. 33.

12 *Bill of rights* alebo Listina práv Spojených štátov amerických, je súhrnný názov pre prvých desať dodatkov k Ústave Spojených štátov, ktoré obmedzujú moc americkej federálnej vlády a zakotvujú základné demokratické práva.

13 Dostupné na internete: https://www.law.cornell.edu/constitution/-sixth_amendment. [cit. 30. 1. 2022].

14 Podľa správy *Plea and Charge Bargaining – Research Summary* zo dňa 24. 1. 2011, vypracovanej *Bureau of Justice Assistance (BJS)*, ktoré je súčasťou Ministerstva spravodlivosti USA, kritika tzv. *plea bargaining* spočíva najmä v tom, že priznáva prokurátorom príliš veľa diskrečnej právomoci. Prokurátori často využívajú nátlak voči obvineným na uzavretie dohody o vine a treste v prípadoch, keď nemajú dostatočné množstvo dôkazov tým, že im hrozia prísnu sankciou ak nepristúpia na dohodu o vine a treste (pozri napr. Finkelstein, 1975). Podľa prieskumov obvinení, ktorí nepristúpia na dohodu o vine a treste a pokračujú v konaní pred súdom majú štatisticky prísnejšie tresty. Dostupné na internete: <https://bja.ojp.gov/sites/-g/files/xyckuh186/files/-media/document/Plea-BargainingResearch-Summary.pdf> [cit. 2022-01-24].

15 Federálne trestné stíhanie vedú *U. S. attorneys* (federálni prokurátori), ktorí zodpovedajú *U. S. Attorney General* (generálnemu prokurátorovi USA). Štátne trestné stíhanie vedú *state prosecutors* (štátni prokurátori) – ich označenie je rôzne v jednotlivých štátoch, napr.: *district, state, county, city attorneys* a i. Pre ich jednotné označenie v ďalšom texte budeme používať výraz **prokurátor**.

16 Okrem nich sudca v rámci predsúdneho konania koná o rôznych návrhoch (*motions*) obhajoby a obžaloby.

17 Rule 5, písm. d) FRCP – *Procedure in felony cases*.

18 *Miranda v. Arizona*, 384 U. S. 436 (1966).

19 Rule 58, písm. b), ods. 2 FRCP.

a treste (*plea bargaining*).¹⁴ Pánom predsúdneho konania je, podobne ako v Slovenskej republike, prokurátor,¹⁵ ktorého postup sa však spravuje širokou zásadou oportunity. Sporový charakter sa prejavuje už v tomto štádiu trestného konania. Postup polície a prokurátora neovláda vyhľadávacia zásada a orgány činné v trestnom konaní nemajú povinnosť vyhľadávať dôkazy svedčiace v prospech obvineného. Obhajoba si zabezpečuje dôkazy samostatne, nezriedka využívajúc služby súkromných vyšetrovateľov.

Americké trestného konanie nepozná samostatný inštitút trestného oznámenia a uznesenie o začatí trestného stíhania „vo veci“, aj samotné obvinenie konkrétnej osoby vzniká súborom viacerých krokov. Trestné konanie sa začína podaním žiadosti o vydanie tzv. *complaint* podľa čl. 3 FRCP (alebo priamo zadržaním podozrivej osoby), pred magistrátnym sudcom alebo povereným súdnym úradníkom. Túto žiadosť podáva spravidla priamo policajt, v niektorých štátoch je možné, aby ho podala aj súkromná osoba (napr. poškodený).

Predsúdne konanie predstavuje súbor viacerých možných postupov. Hlavnými štádiami predsúdneho konania sú *initial appearance*, *preliminary hearing*, *grand jury proceeding*, *arraignment*.¹⁶ Ich základným účelom je zistiť existenciu objektívnych dôvodov na ďalšie trestné stíhanie osoby – tzv. *probable cause*. Ďalej sa budeme zaoberať prvkami kontradiktórnosti týchto štádií.

2.1 Initial Appearance

Prvé dostavenie sa obvineného pred súd za účelom posúdenia, či je odôvodnený predpoklad, že bol spáchaný trestný čin a ktorou konkrétnou osobou. Už v tejto fáze sa uplatňujú prvky kontradiktórnosti v podobe:

- *práva na informácie*: pri zločinoch (*felony*) sudca musí obvineného *informovať o povahe a dôvodoch obvinenia* na základe vydaného *complaint* a jeho príloh a poučiť ho o jeho ďalších právach.¹⁷ Vo veci *Miranda v. Arizona*, (1966), Najvyšší súd rozhodol, že polícia musí obžalovaného (rozumej aj obvineného) oboznámiť s jeho právami predtým, ako obžalovaný urobí akékoľvek vyhlásenie za predpokladu, že žalobca má v úmysle použiť toto vyhlásenie ako dôkaz proti obžalovanému.¹⁸ Pri prečinoch (*petty offences and other misdemeanors*) sudca informuje obvineného o obvinení, možných sankciách a trestných sadzbách, o práve nevypovedať a ďalších právach a možnostiach postupu.¹⁹
- *práva vyjadriť sa*: z práva nevypovedať je možné zároveň vyvodiť, že už v tejto fáze má obvinený právo vyjadriť sa k obvineniu. V tomto štádiu obvinený ešte nemá nárok oboznámať sa s dôkazmi, ktoré svedčia proti nemu.

2.2 Preliminary Hearing

Predbežné prejednanie pred magistrátnym sudcom podľa čl. 5.1 FRCP je ďalším dôležitým štádiom,²⁰ ktoré sa uskutoční do 14 dní od *initial appearance*, ak je obvinený vo väzbe alebo do 21 dní, ak je stíhaný na slobode. Ak súd usúdi, že nie je dostatočný dôvod na ďalšie stíhanie obvineného, prepustí obvineného na slobodu a zruší *complaint*. Toto rozhodnutie nezakladá prekážku *res iudicata*. V tomto štádiu nachádzame nasledovné prvky kontradiktórnosti:

- obvinený môže prvýkrát *klásť otázky svedkom protistrany* v tzv. *krížovom výsluchu*,²¹ v ktorom je dovolené klásť aj sugestívne otázky²² a
- *predkladať dôkazy*: zvláštnosťou je, že obvinený *nemôže namietajú nezákonnosť získania dôkazov*. V tomto štádiu sa ešte neuplatňujú *Federal rules of evidence*.²³ V dôsledku toho je v tomto štádiu možné pripustiť aj tzv. *hearsay evidence*.²⁴ Samotná povaha štádia predbežného prejednávania robí aplikáciu formálnych pravidiel dokazovania (FRE) v tomto štádiu nevhodnou a nepraktickou²⁵ a preto v tomto štádiu ešte nie je priestor na namietanie nezákonnosti dôkazu²⁶ alebo *hearsay evidence*.

2.3 Grand Jury

Veľká porota v zložení 16-23 porotcov má v konaní o zločinoch (*felony*) konečné slovo o tom, či bude na obvineného podaná obžaloba (*indictment*).²⁷ V rámci tohto štádia sa *prvky kontradiktórnosti neuplatňujú*. Zasadnutie Grand Jury vo federálnom trestnom konaní je neverejné a sú

na ňom vypočúvaní svedkovia a znalci, prebieha však *bez účasti obhajoby*. V konaní sú prípustné *hearsay evidence* a dôkazy, ktoré sú na základe 4. a 5. Dodatku Ústavy Spojených štátov neprípustné v konaní pred súdom. Vychádza sa pritom z toho, že *Grand Jury* je vyšetrovací orgán a akékoľvek porušenie práv obvineného môžu byť následne napadnuté v adverzárnom konaní pred súdom.²⁸ Výsledkom zasadnutia je buď tzv. *True Bill (Indictment)*, teda obžaloba alebo tzv. *No Bill*, teda formálne upovedomenie obhajoby a sudcu, že prokurátor nebude pokračovať v stíhaní pre nedostatok dôkazov. *No Bill* nezakladá prekážku *res iudicata*.

2.4 Arraignment

Arraignment je proces, pri ktorom je obžalovaný prvýkrát predvolaný pred súd príslušný konať v trestnej veci v súdnom konaní (*Trial*). Na tomto verejnom zasadnutí sa uplatňuje:

- právo na informácie, keďže jeho hlavným účelom je uistiť sa, že obžalovaný má kópiu obžaloby je oboznámený o bodoch obžaloby. Následne je obžalovaný po prvýkrát povinný urobiť jedno z nasledovných *vyhlásení (pleas)*:
- vyhlásenie, že je vinný (*plea of guilty*): v tomto prípade sa obžalovaný vzdáva práva na verejné a kontradiktórne prejednanie veci a pristúpi sa k rozhodovaniu o treste (*sentencing*),
- vyhlásenie, že nie je vinný (*plea of not guilty*),
- vyhlásenie, že nepopiera ani nepriznáva spáchanie skutku (*no contest plea*, tzv. *nolo contendere*): toto vyhlásenie v trestnom konaní má rovnaké dôsledky, ako *plea of guilty*, ale dáva obžalovanému výhodu v tom, že vyhlásenie nemôže byť vykladané ako priznanie viny v súvisiacich civilných žalobách,²⁹
- podmienčné vyhlásenie o vine alebo o *nolo contendere (conditional plea)*: to znamená, že obžalovaný si so súhlasom súdu písomne vyhradzuje právo na preskúmanie svojich konkrétnych súdom zamietnutých predbežných návrhov (*pretrial motions*). Ak mu odvolací súd po ich preskúmaní vyhovie, môže obžalovaný vziať svoje prehlásenie viny/*nolo contendere* späť.

Pri posudzovaní prvkov kontradiktórnosti v podobe práva na informácie v predsúdnom konaní hrá dôležitú úlohu pravidlo č. 16 FRCP (*Discovery and Inspection*) o **sprístupnení dôkazov a informácií druhej strane**. Vo veci *Brady v. Maryland* (1963) Najvyšší súd USA uviedol, že znemožnenie prístupu k dôkazom svedčiacim v prospech obžalovaného na žiadosť obhajoby prokurátorom, je porušením práva na spravodlivý proces, ak je taký dôkaz významný pre posúdenie otázky viny alebo trestu bez ohľadu na to, či prokurátor konal v dobrej alebo zlej viere.³⁰ **Za dôkaz v prospech obhajoby sa považujú aj informácie, ktoré znižujú hodnovernosť svedka, ktorého plánuje predvolať obžaloba.**³¹ Prokurátor je napríklad povinný takto sprístupniť všetky benefity poskytnuté tzv. spolupracujúcim obvineným, ktorí usvedčujú iným obvinených.

Sprístupňovanie sa týka, okrem iného, údajov o *alibi* obvineného.³² Prokurátor si môže vyžadovať informácie o mieste, kde sa v čase spáchania skutku obvinený nachádzal a kontaktné údaje na svedkov, ktorí jeho *alibi* majú dosvedčiť. V nadväznosti na to má obžalovaný právo na sprístupnenie kontaktných údajov na svedkov obžaloby (okrem poškodeného), ktorí majú svedčiť o tom, že sa obžalovaný nachádzal na mieste činu v čase jeho spáchania.

V zmysle čl. 16 FRCP je prokurátor na vyžiadanie povinný sprístupniť obhajobe konkrétne dôkazy v prospech obvineného, ktoré má k *dispozícii*, čo je určitou kompenzáciou prevahy štátnej mašinérie disponujúcej donucovacími prostriedkami proti obvinenému. Prokurátor však nemá povinnosť vyhladávať dôkazy v prospech obvineného.

3 Prvky kontradiktórnosti v konaní pred súdom

Po ustanovení členov poroty, ktorej predchádza proces známy ako *voir dire*, ktorého účelom je vylúčenie zaujatých porotcov, sa pristúpi k *úvodným rečiam* obžaloby a obhajoby. Tu sa prejavuje právo vyjadriť sa. Obe strany vyjadria svoj postoj k prejedávanej veci, predostnú navrhované dôkazy a svoje „verzie“ prejedávaného skutku. Následne sa začne samotné *dokazovanie (Case-in-Chief)*, počnúc predvolaním svedkov obžaloby, ktorej hlavnou úlohou je preukázať vinu

20 Výnimky z jeho využitia pozri v čl. 5.1 písm. a) ods. 1 – 5 FRCP (napr. ak sa obvinený výslovne vzdá práva na predbežne prejednanie).

21 Rule 5.1, písm. e) FRCP.

22 Čentéš, J. a kol.: Trestné právo procesné. Osobitná časť. Šamorín : Heuréka, 2016, s. 25.

23 V zmysle čl. 1101, písm. d) ods. 3 FRE sa tieto pravidlá nevzťahujú (okrem iného) na predbežné preskúmania a predbežné prejednanie veci.

24 Tzv. *dôkaz z počutia* je prehlásenie určitej osoby (deklaranta), ktoré osoba iná ako deklarant predkladá v súdnom konaní ako dôkaz dokazujúci skutočnosť, ktorá je predmetom prehlásenia. Inými slovami, osoba A vyhlási mimo súd skutočnosť X, a skutočnosť X pred súdom prezentuje ako dôkaz osoba B bez toho, aby bola vypočutá osoba A ako prameň dôkazu. Bližšie pozri čl. 801 FRE.

25 Bližšie pozri na: https://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp/-rule_5.1 v sekcii „Committee Notes on Rules—2002 Amendment“.

26 K tomu pozri napr.: *Giodenello v. United States*, 357 U. S. 480, 484 (1958).

27 Pri menej závažných trestných činoch s hornou hranicou trestnej sadzby do 1 roka (*misdemeanor*) sa spravidla uplatňujú zjednodušené postupy v zmysle Rule 58, písm. b) ods. 1 FRCP, pri ktorých podkladom pre pokračovanie v stíhaní nemusí byť obžaloba (*indictment*), ale aj samotný *complaint* (počiatočné trestné oznámenie/obvinenie), alebo *information* – rozhodnutie štátneho zástupu.

- Pozn. Pri zločinoch (*felony*) s hornou hranicou trestnej sadzby nad 1 rok, sa obvinený po náležitých poučeníach v zmysle rule 7, písm. b) FRCP taktiež môže vzdať práva na sťahanie na základe obžaloby *Grand Jury* a ďalej sa postupuje len na základe *information*.
- 28 Sheb, J. M. – Sheb, J. II.: *Criminal Law and Procedure*, 7th ed. Belmont: Wadsworth Cengage Learning, 2011, s. 528.
- 29 Tamtiež, s. 536.
- 30 *Brady v. Maryland* 373 U.S. 83 (1963).
- 31 *United States v. Bagley*, 473 U.S. 667 (1985)
In: Sheb, J. M. – Sheb, J. II.: *Criminal Law and Procedure*, 7th ed. Belmont: Wadsworth Cengage Learning, 2011, s. 539 – 540.
- 32 Rule 12.1 FRCP.
- 33 Pozri napr.: Pizzi, P. T.: *The American "Adversary system"?* In: *West Virginia Law Review*, vol. 100 (1998), s. 847 – 852.
Dostupné na internete: <https://scholar.law.colorado.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1640&context=articles>. [cit. 30. 1. 2022].
- 34 K tomu pozri: *Barber v. Page*, 390 U.S. 719 (1968) alebo *Crawford v. Washington*, 541 U.S. 36 (2004).
- 35 Rule 611 (c) FRE.
Dostupné na internete: https://www.law.cornell.edu/rules/fre/rule_611. [cit. 30. 1. 2022].

obžalovaného bez dôvodných pochybností (*beyond reasonable doubt*), a následne svedkov obhajoby. Sudca pritom v praxi zohráva viac-menej pasívnu rolu a koriguje spor prebiehajúci pred ním z procesnej stránky: predvoláva svedkov; rozhoduje, či sú svedkovia spôsobilí svedčiť; koriguje rámec výsluchu svedkov a znalcov; poučuje porotcov o relevantných právnych predpisoch a precedensoch a i. **Napriek všeobecnej predstave, že v trestnom konaní USA (považovanom za silne adverzárne) výsluch svedkov vedú len samotné strany, môže sudca nielenže vykonať výsluch osoby, ale aj predvolať svedkov nenavrnutých stranami.** Toto právo má zakotvené priamo v čl. 614 FRE. Je teda namieste otázka, či sa americké trestné konanie v časti konania pred súdom v skutočnosti o toľko odlišuje od trestného konania typického pre kontinentálny právny systém. Môžeme konštatovať, že adverzárnosť konania je v zmysle uvedeného článku 614 FRE „narušená“ možnosťou aktívnej ingerencie sudcu do procesu dokazovania, čo je príznačné aj pre slovenské trestné konanie (porovnaj § 2 ods. 11 a ods. 18, § 261 ods. 4, § 262a Tr. por.). Niektorí autori preto adverzárnosť odvodzujú skôr z charakteru *predsúdného konania* trestného konania USA, než konania pred súdom.³³ V každom prípade sa *kontradiktórnosť uplatňuje aj voči svedkom predvolaným súdom* a strany majú právo na krížový výsluch svedkov predvolaných súdom, právo vyjadriť sa k ich výpovediam, aj právo namietať postup súdu. Participácia sudcu na dokazovaní by však nemala vážnym spôsobom zasahovať do princípu rovnosti zbraní.

Nosným pilierom dokazovania je konfrontácia (*confrontation*) a krížový výsluch (*cross-examination*). Tzv. Konfrontačná klauzula (*Confrontation Clause*) je zakotvená v 6. Dodatku Ústavy spojených štátov, podľa ktorej osoba obvinená z trestného činu má právo konfrontovať svedkov svedčiacich proti nej v trestnom konaní. Vo veci *Mattox v. USA* (1895), Najvyšší súd USA formuloval základný účel Konfrontačnej klauzuly, a to:

- zabezpečiť, aby svedkovia vypovedali pod prísahou a chápali vážnosť procesu,
- umožniť obvinenému vykonať krížový výsluch svedkov, ktorí svedčia proti nemu a
- umožniť porotcom posúdiť dôveryhodnosť svedka pozorovaním jeho správania.

Základným nástrojom konfrontácie je **krížový výsluch**, v rámci ktorého sa v plnej miere uplatňujú prvky kontradiktórnosti. Výsluch svedka prebieha spravidla tak, že je najskôr vypočutý stranou, ktorá ho predvolala (*direct examination* – priamy výsluch) a potom nasledujú otázky protistrany (*cross-examination* – krížový výsluch). Skúsený právnik (obhajca/prokurátor) vie prostredníctvom krížového výsluchu poukázať na nezrovnalosti vo výpovedi svedka, na jeho zaujatosť či nepriateľské postoje, čo môže mať významný vplyv na hodnotenie dôveryhodnosti svedka.

Výnimkou z krížového výsluchu a teda aj z kontradiktórneho vykonania výsluchu svedka v konaní pred súdom predstavuje situácia, keď sa svedok nemôže dostaviť pred súd z objektívnych dôvodov a v predchádzajúcom štádiu trestného konania už bol vypočutý v krížovom výsluchu.³⁴ Ďalšie výnimky z kontradiktórnosti na hlavnom pojednávaní a prípustnosť *hearsay evidence* sú zriedkavé, no existujú. Podmienky pripustenia nekontradiktórne vykonaných dôkazov sú upravené v pravidle 804 FRE. Ide napr. o zápisnicu o výpovedi svedka, ktorý je nedostupný (napr. pre nepriaznivý zdravotný stav) a bol protistranou alebo jeho právny predchodcami, konajúcimi v tom istom záujme, vypočutý v inom súdnom konaní zákonným spôsobom.

Krížový výsluch by sa mal vykonávať *tvárou v tvár*, aby strany mohli pozorovať reakcie vypočúvaných osôb. Vo veci *Maryland v. Craig*, (1990) však Najvyšší súd USA pripustil, aby sa výsluch dieťaťa – obete trestného činu sexuálneho zneužívania – u ktorej by výsluch vykonaný v prítomnosti obžalovaného mohol spôsobiť „vážne duševné utrpenie“, vykonal prostredníctvom jednosmerného video prenosu, a teda, aby sa nezamedzila možnosť obžalovaného pozorovať výsluch obete a jej reakcie. Počas krížového výsluchu (na rozdiel od *direct examination*) sa v zmysle čl. 611 (c) FRE *povoľuje klásť sugestívne otázky*, ak ide o krížový výsluch zaujatého, resp. nepriateľského svedka (*hostile witness*), protistrany alebo svedka navrhnutého protistranou.³⁵ Po vykonaní krížového výsluchu môže strana, ktorá svedka navrhla vypočuť, svedkovi opätovne klásť otázky a tak reagovať na krížový výsluch druhým priamym výsluchom (*redirect examination*).

Kontradiktórnosť sa v práve na informácie prejavuje aj v Rule 26.2 písm. a) FRCP (*Motion to produce*). Po výsluchu svedka v priamom výsluchu (*direct examination*) musí súd na návrh strany, ktorá svedka nepredvolala, nariadiť druhej strane, aby predložila akékoľvek vyjadrenia

tohto svedka, ktoré má v dispozícii a ktoré sa týkajú predmetu výpovede svedka. Sprístupnenie takýchto dokumentov možno nariadiť až po tom, čo bol svedok vypočutý na hlavnom pojednávaní.

Po ukončení dokazovania na hlavnom pojednávaní nasleduje právne poučenie poroty sudcom, záverečné reči (ako posledný prejav *práva obvineného vyjadriť sa*), porada poroty a vyhlásenie rozhodnutia.

Záver

Trestné konanie USA, najmä v predsúdnom štádiu, vykazuje v porovnaní so Slovenskou republikou výrazné špecifiká. V prvom rade ide o rozdielne postavenie prokurátora, ktorý je už v tomto štádiu trestného konania stranou konania a jeho postup sa spravuje pomerne široko koncipovanou zásadou oportunity. Vyhľadávanie a zabezpečovanie dôkazov má v americkom predsúdnom konaní v značnej miere „povolené opraty“. Strany si zabezpečujú vyšetovanie po vlastnej línii a obvinený môže namietať nezákonný postup pri získavaní dôkazov spravidla až v konaní pred súdom. Prokurátor pritom nemá povinnosť objasňovať skutočnosti svedčiace v prospech obvineného a za tým účelom vykonávať dôkazy, čo stavia obvineného v americkom trestnom konaní do značnej nevýhody. Tento nedostatok je čiastočne kompenzovaný inštitútom sprístupnenia dôkazov v prospech obvineného na jeho žiadosť podľa čl. 16 FRCP. Viaceré zásady, na ktorých je postavené slovenské prípravné konanie, ako zásada legality, oficiality a vyhľadávacia zásada sú v americkom predsúdnom konaní obmedzené, resp. absentujú. S ohľadom na závažnosť trestných obvinení a stigmatizáciu, ktoré nedôvodné či šikanózne trestné stíhanie osoby môže spôsobiť, sme toho názoru, že je vhodné už v predsúdnom konaní objasňovať, či sa skutok stal a zastaviť neodôvodnené trestné stíhanie už v prípravnom konaní.

S pojmom kontradiktórnosť sa v americkej doktríne často nestretávame (ide o pojem vlastný kontinentálnemu právnemu systému). Jednotlivé aspekty kontradiktórnosti v podobe práva na informácie a práva vyjadriť sa môžeme vyvodiť analýzou ustanovení FRCP a FRE, ako aj dodatkov Ústavy Spojených štátov. Základom je tzv. Konfrontačná klauzula a právo na riadny proces, tzv. *due process*. Právo na informácie je prítomné v trestnom konaní USA od počiatkových štádií. Už od prvého zadržania a vydania tzv. *complaint* musí byť podozrivý informovaný o povahe a dôvodoch obvinenia a poučený o svojich právach. V štádiu *Initial appearance* sa prvýkrát postaví pred sudcu a má možnosť vyjadriť sa k obvineniu a uvádzať skutočnosti a dôkazy na podporu svojich tvrdení. Na predbežnom prejednaní, *preliminary hearing*, nadobúda právo oboznámiť sa s dôkazmi protistrany a viesť krížový výsluch. Počas *arraignment* je podrobne informovaný o bodoch obžaloby a je povinný vyjadriť sa v podobe predpísaných vyhlásení (*pleas*). V konaní pred súdom sa tak v slovenskom, ako aj americkom trestnom konaní naplno rozvíja kontradiktórnosť. Spôsob vypočúvania svedkov je daný adverzárnym alebo (pôvodne) inkvizítnym typom konania, buď svedka vypočúvajú spravidla strany v krížovom výsluchu (USA), s formálnou možnosťou sudcu zasiahnuť alebo aj vykonať výsluch svedka sám³⁶ alebo celé dokazovanie riadi súd, ktorý spravidla výsluch ponechá stranám, najprv tej, ktorá dôkaz navrhla či obstarala (SR). Právo vyjadriť sa k vykonaným dôkazom je však zachované v oboch prípadoch. V konaní pred súdom americký súd zásadne nemôže založiť rozhodnutie na dôkazoch vykonaných v predsúdnom konaní a kontradiktórne výsluchy majú prebiehať bezprostredne pred sudcom a porotou. Obvinenému musí byť daná možnosť vyjadriť sa k vykonaným dôkazom. Možnosť kontradiktórneho preverenia dôkazov sa v slovenskom aj americkom trestnom konaní vzťahuje aj na dôkazy zaobstarané súdom. Určitým obmedzením kontradiktórneho konania v USA je *plea bargaining* alebo dohoda o vine a treste, pri ktorej sa obvinený vzdáva verejného prejedania veci a vypočutia svedkov a vstupuje do vágnych vôd vyjednávania s prokurátorom. Pri diskusií o reforme trestného konania, najmä prípravného konania, v Slovenskej republike je potrebné každopádne zachovať prvky kontradiktórnosti a rovnosti zbraní aj v prípravnom konaní. V opačnom prípade je potenciál zvýšeného počtu zbytočných obžalôb, nedôvodnej a neprimeranej záťaže trestných súdov a neopomínajúc z toho plynúce zvýšené riziko justičných omylov. ■

36 čl. 614 FRE.

RESUMÉ

Kontradiktórnosť v trestnom konaní USA ako inšpirácia pre slovenský trestný proces?

Vo svetle aktuálnej diskusie o eventuálnej reforme slovenského trestného konania môžu byť inšpiratívne niektoré aspekty funkčnosti a formy kontradiktórnosti v trestnom konaní USA a ich vplyv na spravodlivosť procesu v predsúdnom a súdnom konaní. Cieľom tohto článku je metódou analýzy a komparácie identifikovať prvky kontradiktórnosti v trestnom konaní USA a vyhodnotiť mieru ich uplatňovania v jednotlivých štádiách trestného konania, s poukazom na zachovanie práva obvineného na informácie a práva vyjadriť sa k dôkazom proti nemu.

SUMMARY

Adversarial System in the US Criminal Proceedings as an Inspiration for the Slovak Criminal Procedure?

In the light of the ongoing debate about the potential reform of the Slovak criminal procedure, some aspects of the functionality and form of the adversarial system in the US criminal proceedings and their impact on the fairness of the pre-trial and trial procedures may be inspiring. The article aims to identify the elements of the adversarial system in the US criminal proceedings (using a method of analysis and comparison) and to evaluate the scope of their application at different stages of criminal proceedings, with reference to the preservation of the accused's right to information and the right to comment on the evidence against him or her.

ZUSAMMENFASSUNG

Kontradiktion im Strafverfahren in den USA als Inspiration für den slowakischen Strafprozess?

Im Licht der aktuellen Diskussion zur eventuellen Reform des slowakischen Strafverfahrens können einige Aspekte der Funktionalität und der Form der Kontradiktion im Strafverfahren in den USA und deren Einfluss auf die Gerechtigkeit des Prozesses im Vorverfahren sowie im Gerichtsverfahren, inspirativ sein. Das Ziel dieses Artikels ist, durch analytische und komparative Methode die Merkmale der Kontradiktion im Strafverfahren in den USA zu identifizieren und das Ausmaß deren Geltendmachung in einzelnen Strafverfahrensstadien mit dem Hinweis auf die Wahrung der Rechte des Beschuldigten auf Informationen sowie auf sein Recht, sich zu den Beweisen gegen ihn zu äußern, auszuwerten.

Vybrané rozhodnutia v konaniach o nahradenie súhlasu rodiča s očkovaním maloletého dieťaťa

JUDr. Peter Andrejčík

Príspevky o očkovaní (v rôznych právnych konotáciách) stále rezonujú v spoločnosti a sú cenným prínosom v odbornom diskurze. Z týchto dôvodov chce autor taktiež prispieť k začatej diskusii nasledujúcim článkom, v ktorom poukazuje na vybrané domáce (verejne dostupné) rozhodnutia v konaniach o nahradenie súhlasu rodiča s očkovaním maloletého dieťaťa. Domnievam sa, že poznanie jednotlivých súdnych rozhodnutí môže obohatiť aplikačnú prax, a to v súlade s princípom právnej istoty a predvídateľnosti súdnych rozhodnutí.

„Lepší je gram prevencie, ako kilo liečby“

(slovenské príslovie)

1. Úvod

Vzhľadom na pretrvávajúcu pandémiu, spôsobenú koronavírusom (známeho ako COVID-19), v odbornej aj laickej verejnosti neustále rezonujú rôznorodé diskusie a polemické názory na tému očkovania (najmä pokiaľ ide o argumentáciu k „večnej“ otázke – povinné vs. nepovinné očkovanie).¹ Výnimkou nie sú ani samotní rodičia, ak sa očkovanie má týkať práve ich dieťaťa. Pri štandardných okolnostiach by mali byť rodičia poučení zo strany štátu o povinnom pravidelnom očkovaní detí² (napr. prostredníctvom pediatra), avšak v niektorých prípadoch ich názorová rozdielnosť v otázke, či majú svoje dieťa zaočkovať alebo nie, môže skončiť až podaním návrhu na súd podľa § 35 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „ZoR“).

ROČNÍK NARODENIA	VEK	DRUH OČKOVANIA	TYP OČKOVANIA
2022	v 3. mesiaci života	záškrt, tetanus, čierny kašeľ (acelulár. vakcína), vírusová hepatitída B, invazívne hemofilové nákazy, detská obrna (DTaP-VHB-HIB-IPV) pneumokokové invazívne ochorenia (konjugovaná vakcína (PCV), simultánna aplikácia s hexavakcínou)	I. dávka (základné očkovanie)
	v 5. mesiaci života		II. dávka (základné očkovanie)
	v 11. mesiaci života		III. dávka (základné očkovanie)
2021	najskôr v prvý deň 15. mesiaca, najneskôr v 18. mesiaci života	osýpky, mumps, ružienka (MMR)	I. dávka
2018	v 5. roku života	osýpky, mumps, ružienka (MMR)	II. dávka
2017	v 6. roku života	záškrt, tetanus, čierny kašeľ (acelulár. vakcína), detská obrna (DTaP-IPV)	preočkovanie
2012	v 11. roku života	osýpky, mumps, ružienka (MMR)	II. dávka
2010	v 13. roku života	záškrt, tetanus, čierny kašeľ (acelulár. vakcína), detská obrna (DTaP-IPV)	preočkovanie

¹ Z nedávnych odborných článkov poukazujeme napr. na ERDŔSOVÁ, A.: *Etické aspekty očkovania, povinné vs. dobrovoľné očkovanie*. Justičná revue č. 10/2021, s. 1105 – 1126, PAWLIKOVÁ, K.: *Očkovaní jako právo moderního občana či povinnost uložená paternalistickým státem*. Soudní rozhledy č. 9/2021, s. 275 alebo DRGONEC, J.: *Povinné očkovanie proti COVID-19 a ochrana pred ním podľa Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd*. dostupný na webovom portáli Právne listy (<http://www.pravnelisty.sk/-clanky/a1035-povinne-ockovanie-proti-covid-19-a-ochrana-pred-nim-podla-dohovoru-o-ochrane-ludskych-prav-a-zakladnych-slobod>), a zo starších článkov napr. na MILUČKÝ, J.: *Je povinné očkovanie maloletých detí zásahom do súkromnej integrity občana?*

Súkromné právo č. 6/2015, s. 58 – 64, alebo KOTIRA, P. – ČAPKOVIČOVÁ, A.: *Očkovanie detí – právo alebo povinnosť?* Justičná revue č. 4/2012, s. 485 – 494.

2 Úrad verejného zdravotníctva na svojom webovom portáli každoročne zverejňuje tzv. *očkovací kalendár pre povinné pravidelné očkovanie detí a dospelých* v súlade s § 5 zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov a vyhláškou Ministerstva zdravotníctva SR č. 585/2008 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o prevencii a kontrole prenosných ochorení (http://www.uvzsr.sk/docs/-info/ockovanie/Ockovaci_kalendar_pre_pravidelne_povinne_ockovanie_deti_a_dospelych_na_rok_2022.pdf).

3 Uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 1. 9. 2002 sp. zn. 3 Cdo 79/02 (publikované v ZSP č. 47/2002), rozsudok Krajského súdu v Trnave zo dňa 17. 2. 2021 sp. zn. 24CoP/62/2020 alebo rozsudok Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 17. 2. 2016 sp. zn. 17CoP/110/2015.

4 Rozsudok Krajského súdu v Trnave zo dňa 16. 11. 2017 sp. zn. 11CoP/217/2017.

5 KRÁLIČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občiansky zákoník II. Rodinné právo* (§ 655 – 975). Komentár. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2020, s. 820 – 826.

Cieľom článku je preto poukázať na vybrané domáce rozhodnutia k tejto téme, s osobitným poukazom na súvisiacu argumentáciu (rodičov / súdov) v konaniach o nahradenie súhlasu (druhého) rodiča s očkovaním dieťaťa, a to v prípade povinného, ako aj nepovinného (dobrovoľného) očkovania dieťaťa.

Pre úplnosť uvádzame, že z aktuálneho očkovacieho kalendára pre povinné pravidelné očkovanie detí (platného od 1. 1. 2022) a vyhlášky MZ SR č. 585/2002 Z. z. vyplýva, že maloleté dieťa by sa malo až do dovŕšenia plnoletosti postupne očkovať 8-krát (znázornené v tabuľke).

2. Všeobecne k oprávneniu rodiča obrátiť sa na súd pri nezhode s druhým rodičom

Jedným zo základných rodičovských práv je rovnocenné právo oboch rodičov (ako zákonných zástupcov dieťaťa) rozhodovať o akýchkoľvek záležitostiach, týkajúcich sa ich dieťaťa. Vychádza sa z predpokladu, že rodičia (ak súd nerozhodol o obmedzení alebo pozbavení výkonu rodičovských práv a povinností jedného z nich) pri uspokojovaní každodenných potrieb, ako aj pri zásadnejších rozhodnutiach, ovplyvňujúcich život a budúcnosť maloletého dieťaťa, primárne dosiahnu konsenzus (bez ingerencie štátu).

V prípade nezhody rodičov o „*podstatných veciach súvisiacich s výkonom rodičovských práv a povinností*“, ktoré zákonodarca demonštratívne vymedzil v § 35 ZoR, rozhodne na návrh ktoréhokoľvek z rodičov súd. Zákonodarca v tomto ustanovení konkretizoval päť príkladov *podstatných vecí*, medzi ktoré patrí rozhodnutie o:

- (i) vysťahovaní maloletého dieťaťa do cudziny
- (ii) správe majetku maloletého dieťaťa,
- (iii) štátnom občianstve maloletého dieťaťa,
- (iv) **udelení súhlasu na poskytovanie zdravotnej starostlivosti** (pod tento okruh súdy subsumujú aj očkovanie),
- (v) príprave na budúce povolanie (maloletého dieťaťa).

Okrem vyššie uvedených situácií súdy rozhodujú napríklad aj pri nezhodách rodičov o priezvisku (súd nerozhoduje o zmene priezviska na návrh niektorého z rodičov, môže iba udeliť súhlas rodičovi na podanie žiadosti o zmenu priezviska dieťaťa na príslušný matričný úrad),³ bydlisku alebo pri výbere školského zariadenia dieťaťa.⁴

K správnej interpretácii a posúdeniu pojmu *podstatná vec* poukazujeme aj na príbuznú českú právnu úpravu v rekodifikovanom občianskom zákonníku (§ 877 ods. 2): „*Za významnou záležitosť sa považujú zejména nikoli běžné léčebné a obdobné zákroky, určení místa bydliště a volba vzdělání nebo pracovního uplatnění dítěte.*“ Česká právna doktrína⁵ k citovanému ustanoveniu priamo odkazuje na publikovanú judikatúru v sporoch rodičov o očkovaní dieťaťa [napr. nález Ústavného súdu ČR zo dňa 22. 12. 2015 sp. zn. I. ÚS 1253/14⁶ alebo nález Ústavného súdu ČR zo dňa 8. 10. 2018 sp. zn. II. ÚS 725/18],⁷ pričom samotné očkovanie považuje za významnú záležitosť, pretože nejde o bežný liečebný zákrok podľa zákona o zdravotných službách.

Na tomto mieste odkazujeme aj na recentný rozsudok veľkého senátu ESLP vo veci Vavříčka a spol. c/a Česká republika zo dňa 8. 4. 2021 (sťažnosť č. 47621/13 a 5 ďalších), týkajúci sa sankcií za nezaočkovanie dieťaťa a neprijatia nezaočkovaného dieťaťa do materskej školy, kde bola Slovenská republika treťou stranou v konaní. ESLP v rozsudku zdôraznil, že povinné očkovanie detí, realizované v ČR, sleduje legitímny cieľ ochrany zdravia a ochrany práv iných, pretože očkovanie chráni osoby, ktoré ho dostanú, aj osoby, ktoré z medicínskych dôvodov nemôžu byť zaočkované a sú odkázané na kolektívnu imunitu proti závažným nákazlivým ochoreniam. Takúto politiku štátu považoval za súladnú s najlepším záujmom dieťaťa.⁸

JUDr. Peter Andrejčík
je v súčasnosti externým doktorandom Katedry občianskeho práva Univerzity Komenského v Bratislave a spolupracujúcim advokátom v advokátskej kancelárii SEDLAČKO & PARTNERS, s. r. o.

Predmetom súdneho konania a autoritatívneho rozhodnutia nemôže byť teda nepodstatná, resp. *bežná vec* (§ 35 ZoR *argumentum a contrario*), pri ktorej už podľa pôvodnej judikatúry dovolacieho súdu nie je potrebné vyjadrenie (súhlas) druhého rodiča (R 17/1968). Aktívne vecne legitimovaným subjektom na podanie návrhu môže byť výlučne rodič, keďže toto právo nepatrí žiadnej inej (blízkej) osobe dieťaťa; teda ani starým rodičom dieťaťa, ktorým môže byť dieťa zverené do náhradnej starostlivosti, či náhradnému rodičovi, ktorý rozhoduje len o bežných veciach dieťaťa.⁹ Vzhľadom na prirodzený konflikt záujmov musí maloletého v konaní *ex lege* zastupovať kolízny opatrovník podľa § 31 ods. 2 ZoR.

3. Vybrané rozhodnutia (v intenciách § 35 ZoR)

Judikatúra v oblasti konfliktu rodičov v otázke očkovania dieťaťa nie je vzhľadom na špecifický predmet konania bohatá. Prostredníctvom štandardných právnych informačných systémov (ASPI, EPI a pod.) je možné dohľadať približne 20 rozhodnutí, z ktorých drvivá väčšina je tvorená najmä rozhodnutiami súdov prvej inštancie. Napriek tomu sme z verejne dostupných rozhodnutí vyseletovali jedno rozhodnutie Ústavného súdu SR a jedno rozhodnutie Krajského súdu v Prešove, z ktorých možno čerpať v prípade eventuálnych budúcich sporov rodičov. Nemožno vylúčiť, že ak by sa v budúcnosti zákonodarca rozhodol rozšíriť okruh povinných očkování maloletého dieťaťa (napr. o vakcínu proti COVID-19), mohlo by to zároveň navýšiť počet návrhov, podaných podľa § 35 ZoR. Oboznámenie sa s nižšie uvedenými rozhodnutiami môže preto prispieť k naplneniu základného princípu právnej istoty (čl. 2 ods. 2 CSP).

Pre úplnosť uvádzame, že Ústavný súd SR v náleze zo dňa 13. 2. 2020 sp. zn. IV. ÚS 164/2019¹⁰ konštatoval, že rozhodovanie vo veciach maloletých s obdobným predmetom konania (nezhoda rodičov o očkování dieťaťa), pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, **možno zaradiť k štandardnej agende všeobecného súdnictva** (m. m. III. ÚS 83/2015). Nemožno opomenúť, že väčšina očkování (osobitne, ak ide o povinné očkovanie detí) by mala byť podávaná v určitom štádiu (roku) života očkovanej osoby, aby mohlo efektívne naplniť svoj prevenčný potenciál. Z toho dôvodu má dĺžka konania podľa § 35 ZoR významný význam nielen pre navrhovateľa (rodiča), ale najmä pre maloleté dieťa, o očkování ktorého sa napokon rozhoduje.

3.1 Uznesenie Ústavného súdu SR zo dňa 25. 2. 2021

sp. zn. II. ÚS 99/2021 (odmietnutie ústavnej sťažnosti matky, prieskum záverov odvolacieho súdu)

V identifikovanom konaní sa sťažovateľka (matka) neúspešne domáhala ochrany svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 48 Ústavy SR, ktoré jej mali byť porušené rozhodnutiami všeobecných súdov v konaní o nahradenie jej súhlasu s očkovaním jej maloletého dieťaťa. Ústavný súd síce jej ústavnú sťažnosť odmietol, avšak zaoberal sa jej argumentáciou a námietkami najmä vo vzťahu k výkladu a interpretácii § 35 ZoR, ktoré mali podľa názoru ústavného súdu kvalifikovaný charakter (ústavnoprávnu povahu).

K priebehu konania pred všeobecnými súdmi

Z obsahu rozhodnutí všeobecných súdov, napadnutých ústavnou sťažnosťou, vyplýva, že navrhovateľ (otec) sa na Okresnom súde Zvolen domáhal, aby súd udelil súhlas namiesto matky s povinným očkovaním maloletej proti záškrtu, tetanu, čiernemu kašľu, vírusovému zápalu pečene typu B, hemofilovým invazívnym nákazám, detskej obrne a pneumokokovým invazívnym ochoreniam, proti osýpkam, mumpsu a ružienke, s poukazom na legislatívny rámec pre povinné očkovanie detí. Z dôvodu pretrvávajúcich nezhôd rodičov, od deviateho mesiaca maloletá neabsolvovala už žiadne ďalšie očkovanie, hoci mala zakrátko dovŕšiť 9 rokov. Matka v prvoinštančnom konaní svoj nesúhlasný postoj odôvodňovala nepriaznivými účinkami očkovania a po oboznámení sa s kontraindikáciami očkovacích látok preto zastávala názor, že očkovanie jej maloletého dieťaťa predstavuje priveľké riziko. Zároveň upozornila súd na rodinnú a zdravotnú anamnézu oboch rodičov (podľa odôvodnenia malo ísť o bližšie nešpecifikované závažné dedičné ochorenia).

6 V danom prípade sa Ústavný súd ČR zaoberal možnou výnimkou z povinného očkovania detí v súvislosti so sekulárnou výhradou svedomia a v náleze konštatoval porušenie základného práva sťažovateľov (rodičov) na slobodu svedomia (čl. 15 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd) a ich práva na spravodlivý proces (čl. 36 ods. 1 Listiny práv a slobôd).

7 V tomto prípade sa Ústavný súd ČR zaoberal participácijnými právami dieťaťa v spore rodičov o jeho očkovanie a v náleze (okrem odmietnutia ústavnej sťažnosti matky) konštatoval porušenie základného práva maloletej (ako vedľajšej účastníčky) na participáciu na konaní, ktoré sa jej dotýka (čl. 12 Dohovoru o právach dieťaťa) a na prejednanie veci v jej prítomnosti (čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd).

8 Stručné zhrnutie prípadu bolo uverejnené aj na webovom portáli Ministerstva spravodlivosti SR (<http://www.justice.gov.sk/Stranky/aktualita-detail.aspx?announcementID=3303>).

9 PAVELKOVÁ, B.: Zákon o rodine. Komentár. 3. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2019, s. 207.

10 Ústavný súd v tomto prípade vyhovel ústavnej sťažnosti otca z dôvodu nečinnosti súdu v trvaní 13 mesiacov.

11 Rozsudok Okresného súdu
Zvolen zo dňa 11. 6. 2019
sp. zn. 12P/20/2018.

Súd prvej inštancie¹¹ vyhovel návrhu otca s poukazom na § 51 ods. 1 písm. d) zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane zdravia, v ktorom je stanovená povinnosť pre fyzické osoby podrobiť sa v súvislosti s predchádzaním prenosu chorôb povinnému očkovaniu, ako aj na čl. 40 Ústavy SR (základné ľudské právo na ochranu zdravia).

Matka podala proti rozsudku odvolanie, v ktorom okrem iného namietala:

- (i) všeobecnou formuláciou výroku rozhodol súd nad rámec petitu (porušenie zásady *ne ultra petitem*),
- (ii) nesprávnu aplikáciu § 35 ZoR,
- (iii) výhradu jej svedomia v zmysle rozhodnutí Ústavného súdu ČR (I. ÚS 1253/14, III. ÚS 449/06),
- (iv) povinnosť štátu zabezpečiť, aby očkovanie bolo vykonávané vakcínami bez vedľajších účinkov,
- (v) vek maloletej, ktorý nezodpovedá kategóriám určeným pre povinné očkovanie,
- (vi) stúpajúci charakter kritiky a odmietania povinného očkovania vo verejnosti,
- (vii) vynucovanie povinnosti očkovania detí, avšak povinné očkovanie väčšina dospelých populácie neabsolvuje a štát to žiadnym spôsobom nevynucuje, ani nekontroluje.

Otec (vrátane kolízneho opatrovníka), považoval postup súdu a napadnutý rozsudok za vecne správny, pričom poukazoval na Dohovor o právach dieťaťa a na plenárny nález Ústavného súdu SR zo dňa 10. 12. 2014 sp. zn. PL. ÚS 10/2013, publikovaný v Zbierke nálezov a uznesení ÚS SR pod č. 6/2014.

12 Rozsudok Krajského súdu
v Banskej Bystrici
zo dňa 30. 10. 2019
sp. zn. 15CoP/32/2019.

Krajský súd v Banskej Bystrici¹² odvolaniu nevyhovel a rozsudok prvoinštančného súdu potvrdil, keď námietky matky v odvolaní považoval za nedôvodné: „(...) ktoré pre správnosť rozhodnutia nemajú podstatný význam, predstavujú však svojím obsahom názory matky laického charakteru, zjavne ovplyvnené sociálnymi sieťami a ničím nepodloženými a nepreukázanými tvrdeniami o škodlivosti očkovania.“ (ods. 24). V tomto smere odvolací súd dôrazne vytkol, že „matka nemá medicínske vzdelanie, nie je lekár ani odborník v danej oblasti, preto vzhľadom na zmysel a účel citovaných právnych noriem a vzhľadom na vývoj vedy, nemôže súd akceptovať laické tvrdenia.“ (ods. 27). Odvolací súd zároveň aproboval postup prvoinštančného súdu, ktorý zovšeobecnil navrhovaný petit otca vo výroku rozsudku: „Súd udeľuje súhlas namiesto matky s povinným očkovaním maloletého dieťaťa (...), pretože sa vzťahuje na všeobecný súhlas vo vzťahu k povinnému očkovaniu „pričom nie je akceptovateľné, aby otec bol povinný v prípade každého očkovania a vysloveného nesúhlasu matky podávať na súd nový návrh.“ (ods. 25). Ďalej odvolací súd v rozhodnutí zdôraznil, že súd nerozhoduje o očkovaní maloletej, ale iba o nahradení súhlasu. Podľa § 13 ods. 1 vyhlášky MZ SR č. 585/2008 Z. z. je totiž očkovanie osôb oprávnený vykonávať lekár na základe preskripčného obmedzenia po posúdení aktuálneho zdravotného stavu očkovanej osoby a po zhodnotení možných dočasných alebo trvalých kontraindikácií očkovania. Odvolací súd neakceptoval ani námietku nesprávneho výkladu § 35 ZoR, pretože pod pojem „udelenie súhlasu na poskytovanie zdravotnej starostlivosti“ subsumoval aj sporné očkovanie, „ktoré patrí už odnepamäti k základnej zdravotnej starostlivosti“ (ods. 28). Vo zvyšku sa odvolací súd stotožnil s právnou argumentáciou otca, keď okrem platnej zákonnej úpravy, čl. 40 Ústavy SR a čl. 8 Dohovoru o právach dieťaťa, nad rámec poukázal aj na rozsudok ESLP vo veci Solomakhin v. Ukrajina č. 24429/03 zo dňa 15. 3. 2012 a na rozhodnutia Najvyššieho súdu SR (8 Sžo 181/2015, 2 Szd 1/2013).

Proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu podala matka dovolanie, prípustnosť ktorého odôvodňovala podľa § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Namietanú vadu zmätočnosti odôvodňovala nedostatočným odôvodnením súdov nižších inštancií, ktoré považovala za nezákonné a nespravodlivé. V dovolaní upozorňovala, že neustále sa objavujú odborné vyjadrenia na reálne a preukázateľné riziko pôsobenia očkovacích vakcín na zdravie detí, ako aj dospelých jedincov, poukazujúc na informácie zverejnené Európskou komisiou dňa 9. 11. 2019 a na správu talianskej vyšetrovacej komisie zo dňa 7. 2. 2018. Súčasne akcentovala, že Slovenská republika nemá prijatý zákon na odškodňovanie nežiadúcich účinkov očkovania.

13 Uznesenie Najvyššieho
súdu SR zo dňa 30. 7. 2020
sp. zn. 2 Cdo 139/2020.

Najvyšší súd SR¹³ dovolanie matky podľa § 447 písm. c) CSP odmietol z dôvodu, že nedošlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces, keď odôvodnenie rozhodnutí súdov nižších inštancií považoval za dostatočné a v súlade s najlepším záujmom dieťaťa (čl. 4 CMP).

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP vyhodnotil za neprípustné, keďže neobsahovalo vymedzenie právnej otázky, od ktorej malo závisieť rozhodnutie odvolacieho súdu. Hoci dovolací súd nemohol „suplovať“ aktivitu dovolateľky pri identifikovaní konkrétnej právnej otázky, napriek tomu sa v závere okrajovo vyjadril k jej námietkam: „(...) dovolateľka sa nestotožňuje s očkovaním maloletej z dôvodu ňou popisovaných hypotetických rizík s tým spojeným, pričom poukazuje na rôzne názory, štúdie, resp. publikované články, má výhrady voči rozhodnutiu odvolacieho súdu, pričom spochybňuje právnu úpravu a výklad § 35 Zákona o rodine súdom. Podľa dovolacieho súdu záver odvolacieho súdu (aj súdu prvej inštancie) o udelení súhlasu namiesto matky (dovolateľky) s povinným očkovaním maloletej bol výsledkom procesu komplexného vyhodnotenia skutkových okolností prejednávanej veci, ktoré v konaní vyšli najavo a ktoré v rámci zásady voľného hodnotenia dôkazov súdy nižšej inštancie viedli k prijatiu tohto rozhodnutia. Odvolací súd (aj súd prvej inštancie) založil svoje rozhodnutie na tom základe, že okrem iných skutočností vyhodnotil aj najlepší záujem maloletej, ale zároveň zdôraznil celospoločenský význam očkovania, ako spôsobu predchádzania nákazy a šírenia pre ľudí nebezpečných ochorení, ako ochranu verejného zdravia (bližšie pozri body 29. až 33. rozhodnutia odvolacieho súdu). Pokiaľ dovolateľka s právnym názorom, resp. rozhodnutím odvolacieho súdu nesúhlasí, ide podľa názoru dovolacieho súdu o polemiku dovolateľky s právnym názorom odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia, či kritiku toho, ako odvolací súd pristupoval k posúdeniu veci, čo významovo nezodpovedá kritériu uvedenému v § 421 ods. 1 písm. a) CSP.“ (ods. 30).

Ústavnoprávny prieskum

Matka v ústavnej sťažnosti prezentovala, že pod zákonný pojem „poskytovanie zdravotnej starostlivosti“ podľa § 35 ZoR nepatrí očkovanie, ktoré nepovažuje za taký výkon zdravotníckych pracovníkov, ktorý smeruje k cieľnému predĺženiu pacientovho života a zvýšeniu jeho kvality. Sťažovateľka ďalej tvrdila, že ak by sa (hypoteticky) malo očkovanie za taký výkon považovať, táto skutočnosť sama osebe nemôže byť právnym základom na to, aby mohol súd nahradiť súhlas matky s očkovaním jej maloletého dieťaťa, ktorého zdravotný stav a prípadné komplikácie spojené s očkovaním súd nepozná a neskúma.

Ústavný súd SR v uznesení najprv konštatoval, že nemôže preskúmať závery okresného súdu pre nedostatok právomoci, keďže sťažovateľka mala právo podať proti rozsudku súdu odvolanie, ktoré aj využila. Následne ústavný súd posudzoval relevantnú právnu úpravu, aplikovanú všeobecnými súdmi [§ 35 ZoR, § 6 zákona č. 576/2004 Z. z. a § 51 ods. 1 písm. d) zákona č. 355/2007 Z. z.] a zameral pozornosť predovšetkým na meritórne odôvodnenie rozhodnutia krajského súdu, pretože dovolací súd dovolanie procesne odmietol.

V tomto smere ústavný súd uzavrel, že argumentácia krajského súdu nesignalizuje žiadne logické protirečenia, nenesie znaky arbitrárnosti a nepopiera zmysel interpretovaných a aplikovaných právnych noriem. Námietku sťažovateľky o nedostatku zákonného podkladu pre povinné očkovanie vyhodnotil ústavný súd ako zjavne nesprávnu, keďže inštitút povinného očkovania sa opiera o zákonnú platformu [§ 51 ods. 1 písm. d) zákona č. 355/2007 Z. z.]. Navyše, ústavný súd v minulosti konštatoval súladnosť zákona o ochrane verejného zdravia s čl. 16 ods. 1 Ústavy SR (PL. ÚS 10/2013). K námietke sťažovateľky o potrebe dokazovania, zameraného na posúdenie zdravotného stavu a prípadných komplikácií spojených s očkovaním jej maloletého dieťaťa, ústavný súd poukázal na znenie § 13 vyhlášky MZ SR č. 585/2005 Z. z., v zmysle ktorej „je vždy na lekárovi vykonávajúcom očkovanie, aby vykonal pred očkovaním lekárske vyšetrenie, posúdil jeho vhodnosť vo vzťahu k zdravotnému stavu očkovanej osoby a zhodnotil a poučil fyzickú osobu (resp. rodičov dieťaťa) o možných kontraindikáciách očkovania.“ (ods. 17). Interpretáciu krajského súdu preto považoval za rozumnú a logickú a jeho právne závery za súladné s platnou právnou úpravou.

Vo vzťahu k napadnutému uzneseniu dovolacieho súdu ústavný súd konštatoval, že v ústavnej sťažnosti absentujú konkrétne skutkové a právne dôvody, pre ktoré by mali byť porušené označené základné práva sťažovateľky. Zároveň ústavný súd vytkol sťažovateľke (resp. jej advokátke, ako kvalifikovanému zástupcovi), že k ústavnej sťažnosti nepripojila kópiu uznesenia Najvyššieho súdu SR. Z týchto dôvodov podľa názoru ústavného súdu vykazovala ústavná sťažnosť takú intenzitu nedostatkov zákonom predpísaných náležitostí, pre ktoré aj v tejto časti ústavnú sťažnosť odmietol.

14 Na rozhodnutie poukazoval aj webový portál Právne noviny (<https://www.pravnenoviny.sk/nahradenie-suhlasu-rodica-s-nepovinnym-ockovanim>).

15 Bakteriálna meningitída (v bežnej reči skôr známa ako zápal mozgových blán) je veľmi vážne a nebezpečné ochorenie, ktorého následkom môže byť aj smrť. Najviac ohrozenou skupinou sú deti predškolského veku a mladiství (<https://www.mojalekaren.sk/clanok/meningitida-zapal-mozgovych-blan/>).

16 Rozsudok Okresného súdu Poprad zo dňa 12. 11. 2019 sp. zn. 14P/291/2018.

Domnievame sa, že ak by aj ústavný súd preskúmaval postup dovolacieho súdu (čo sa, žiaľ, nestalo), pravdepodobne by nezistil porušenie práv sťažovateľky, garantovaných Ústavou SR a dospel by k obdobným záverom, aké formuloval vo vzťahu k napadnutému rozsudku odvolacieho súdu.

3.2 Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 15. 12. 2020

sp. zn. 21CoP/82/2020¹⁴ (udelenie súhlasu otcovi na vykonanie nepovinného očkovania maloletých detí)

V tomto konaní bola predmetom nezhôd rodičov otázka o potrebe **nepovinného očkovania** ich detí. Aj v tomto prípade všeobecné súdy vyhodnotili, že ide o podstatnú vec podľa § 35 ZoR.

K priebehu prvoinštančného konania

Navrhovateľ (otec) sa na Okresnom súde Poprad domáhal, aby súd udelil súhlas namiesto matky s nepovinným očkovaním ich dvoch maloletých detí proti bakteriálnej meningitíde,¹⁵ keďže sa o potrebe vykonania požadovaného očkovania nevedel s matkou dohodnúť. Matka v prvoinštančnom konaní svoj nesúhlasný postoj odôvodňovala tým, že daný druh očkovania nie je v záujme maloletých detí (nie je u nich zistená porucha imunity) a preferuje prirodzenú imunitu detí.

Z odôvodnenia rozhodnutia súdu prvej inštancie vyplýva, že súd si v priebehu konania iniciatívne vyžiadal odborné stanovisko Ministerstva zdravotníctva SR (proaktívny prístup súdu v danom prípade možno len oceniť). Vzhľadom na závažnosť choroby generálny riaditeľ MZ SR v sekcii zdravia konštatoval, že maloleté deti sú bez vakcinácie v ohrození zdravia a života, a preto očkovanie považoval za správne rozhodnutie a odporučil ho. Na základe týchto zistení súd uzavrel, že očkovaním sú chránené nielen maloleté deti, ale aj širšia populácia, čo možno chápať už ako verejný záujem.

Súd prvej inštancie¹⁶ preto vyhovel návrhu otca nasledovne: „Súd udeľuje súhlas otcovi namiesto matky na vykonanie očkovania maloletých detí (...) proti bakteriálnej meningitíde, ktoré vykoná odborný lekár po zvážení všetkých okolností po posúdení celkového zdravotného stavu maloletých detí v rámci určenia jednoznačnej indikácie daného očkovania.“. Z citovaného výroku súdu je zrejmé, že súd neudelil otcovi generálny súhlas na akékoľvek očkovanie maloletých detí (ako v predchádzajúcom prípade), ale pridržiaval sa petitu v návrhu. Zároveň enunciat obsahuje dôležitý dovetok, že vhodnosť očkovania a posúdenie rizík má vykonať odborný lekár.

K priebehu odvolacieho konania

Matka podala proti rozsudku odvolanie, v ktorom okrem iného namietala:

- (i) predložené stanovisko MZ SR potvrdilo, že v danom prípade ide o nepovinné očkovanie,
- (ii) celkové percento zaočkovania slovenskej populácie je nepatrné (matka ho v odvolaní nešpecifikovala),
- (iii) deti majú mať možnosť vybudovať si prirodzenú imunitu,
- (iv) každé očkovanie spočíva v tom, že očkovacia látka obsahuje zložky, ktoré choroby majú vyvolať.

Otec vo vyjadrení k odvolaniu nesúhlasil s argumentáciou matky a opakovane zdôrazňoval, že očkovanie nie je preventívnym opatrením len proti bakteriálnej meningitíde, ale proti všetkým formám invazívnych meningokokových ochorení, ako to vyplývalo aj zo samotného stanoviska MZ SR, ktoré si vyžiadal súd. Všeobecné tvrdenia matky o celkovom percente zaočkovanosti populácie považoval za nepreukázané.

Kolíznym opatrovníkom vo svojom stanovisku k odvolaniu ponechal konečné rozhodnutie na odvolacom súde, keďže na jednej strane nešlo v danom prípade o povinné očkovanie, ale len o odporúčané (nepovinné) očkovanie. Svoju nerozhodnosť kolíznym opatrovníkom odôvodňoval tým, že očkovanie môže spôsobiť komplikáciu zdravotného stavu, ale zároveň nezaočkovanie detí môže mať za následok tie isté dôsledky. Za týchto okolností síce odporučil

odvolaciemu súdu, aby zohľadnil stanovisko MZ SR, avšak bez konkrétneho návrhu, ako má vo veci definitívne rozhodnúť.

Krajský súd v Prešove odvolaniu nevyhovel a rozsudok prvoinštančného súdu potvrdil. Skutočnosť, že zdravotný stav detí vyhodnotí lekár v čase, ak bude vykonávať očkovanie a odporúčanie MZ SR v stanovisku odvolací súd považoval za „spôsobilé pre prijatie záveru o potrebe daného očkovania a vyvrátenie tvrdení a argumentov matky, že je za vytvorenie prirodzenej imunity detí a tá by mala byť dostatočná.“ (ods. 19).

Odvolací súd vo svojom rozhodnutí akcentoval, že nepovinné očkovanie zabezpečuje ochranu proti závažným ochoreniam. Odkazoval pritom aj na tlačovú správu Regionálneho úradu verejného zdravotníctva v Banskej Bystrici s názvom *Pri meningokokovej infekcii rozhoduje čas, často až minúty*,¹⁷ z ktorej vyplýva: „Aj pri súčasnom stave medicínskeho poznania sa meningokoková meningitída, ktorá sa v ostatných týždňoch vyskytla aj v Banskobystrickom kraji, považuje za agresívne a život ohrozujúce ochorenie, pri ktorom dochádza aj k úmrtiam. Najviac ohrozenou skupinou sú malé deti od 1 do 4 rokov a mladiství. V ostatných rokoch sa v SR výskyt ochorení spôsobených meningokokom pohybuje na úrovni chorobnosti menej ako 1 na 100-tisíc obyvateľov (napr. v roku 2017 bolo hlásených 39 prípadov, chorobnosť 0,72/100 000, v roku 2016 to bolo 26 prípadov chorobnosť 0,48/100 000). Prípady úmrtia na meningokokové infekcie sa však evidujú každý rok.“

Odvolací súd ďalej uviedol, že nie je oprávnený skúmať následky, ktoré očkovanie maloletým deťom, podľa názoru matky, môže spôsobiť (súd nerozhoduje o očkovaní detí, ale iba o nahradení súhlasu matky). V nadväznosti na znenie § 13 ods. 1 vyhlášky MZ SR č. 585/2008 Z. z. odvolací súd v závere doplnil: „Kontraindikáciu zisťuje teda očkujúci lekár. Na prípadnú kontraindikáciu môže upozorniť rodič, ak takýto doklad má od iného lekára. Teda až v ďalšej etape, pri realizácii očkovania lekár môže posúdiť, či očkovanie je vhodné alebo nie. Predpokladom tohto postupu však je, aby vôbec dieťa bolo privedené na takéto posúdenie. Rozhodne je dôležité, že ošetrojúci lekár rozhodne o vhodnosti očkovania pre dieťa individuálne.“

4. Záver

Zámerom článku bolo upriamiť pozornosť na vybrané aktuálne domáce rozhodnutia v konaniach podľa § 35 ZoR, ktoré obsahujú rôznorodú argumentáciu rodičov a naznačujú prístup slovenských súdov v obdobných prípadoch. Zastávame názor, že rozhodovanie o očkovaní maloletého dieťa (povinnom, či nepovinnom) je nesporne *podstatnou vecou* a má byť primárne ponechané na vôli jeho rodičov. Ak sa však rodičia nevedia dohodnúť, zákonodarca im prostredníctvom § 35 ZoR umožnil obrátiť sa priamo na súd, ktorý je povinný vo veci rozhodovať v súlade s najlepším záujmom dieťaťa (čl. 4 CMP). Z prezentovanej rozhodovacej praxe vyplýva, že súdy autoritatívne nerozhodujú o očkovaní detí (ako sa môžu mylne domnievať účastníci konania), ale iba o nahradení súhlasu (druhého) rodiča. Konečné rozhodnutie a zodpovednosť za rozhodnutie o očkovaní dieťaťa je tak zo strany štátu prenesená na lekára. V tomto smere je preto namieste apel verejnosti, aby štát minimálne kreoval efektívny mechanizmus na povinné odškodňovanie osôb poškodených očkovaním, vrátane osobitného fondu pre deti. Dovoľme si však predpokladať, že hodnoverné preukázanie príčinnej súvislosti medzi vznikom ujmy (zhoršeného zdravotného stavu očkovaného) a podaním vakcíny, bude v prípadnom súdnom konaní mimoriadne obtiažne. Pre správne právne posúdenie veci bude nevyhnutné prihliadať aj na to, že rozhodnutie súdu bude závisieť od posúdenia skutočností, na ktoré treba minimálne odborné (medicínske) znalosti, ak nie dokonca vedecké poznatky v zmysle § 207 ods. 1 CSP. S poukazom na aktuálnu právnu úpravu, základné ľudské práva (čl. 40 Ústavy SR) a prezentovanú rozhodovaciu prax všeobecných súdov a Ústavného súdu SR (vrátane spomínaného nálezu PL. ÚS 10/2013) by však nemalo byť pochyb o tom, že očkovanie je nielen v záujme jednotlivca, ale aj širšej spoločnosti, teda vo verejnom záujme.

K polarizácii spoločnosti na tému očkovania si dovoľujeme ešte poukázať na myšlienky anglického filozofa Johna Stuarta Milla, ktorý sformuloval štyri dôvody, pre ktoré by spoločnosť mala nielen tolerovať, ale aj vítať názory, ktoré sú všeobecne považované za nesprávne.

17 Tlačová správa RÚVZ BB (https://www.vzbb.sk/sk/-tlacove_spravy/2018/-ts1120.php).

18 Por. TEN CATE, I. Speech, Truth, and Freedom: An Examination of John Stuart Mill's and Justice Oliver Wendell Holmes's Free Speech Defenses, s. 38. In: ĽALÍK, T.: *Pravda a sloboda prejavu*. 2019, s. 2. (článok prof. Tomáša Ľalíka je dostupný tu: https://www.academia.edu/41189174/-Pravda_a_sloboda_prejavu).

„Prvým dôvodom je mylnosť každého, z čoho vyplýva, že jednotlivec musí zostať otvorený možnosti, že odlišujúci sa názor od hlavného prúdu je pravdivý. Druhým dôvodom je to, že aj nesprávny názor môže obsahovať tú časť pravdy, ktorá chýba v prevažujúcom názore. Po tretie, dokonca aj keď je prevažujúci názor celkom pravdivý, tí, ktorí sa ho pridriavajú, nerozumejú jeho racionalite, pokiaľ nie je tento názor často napádaný. A po štvrté, pri absencii skutočnej diskusie, význam samotného názoru bude oslabený, ohrozený stratou alebo zbavený svojich dobrých účinkov a povahy.“¹⁸ ■

RESUMÉ

Wybrané rozhodnutia v konaniach o nahradenie súhlasu rodiča s očkovaním maloletého dieťaťa

Prvé vybrané rozhodnutie (II. ÚS 99/2021) sa zaoberá ústavnou sťažnosťou matky, ktorá nesúhlasila s povinným očkovaním maloletej. Druhé analyzované rozhodnutie (21CoP/82/2020) sa týka nesúhlasu matky s nepovinným očkovaním ich dvoch maloletých detí. Z prezentovaných rozhodnutí vyplýva, že sudy autoritatívne nerozhodujú o očkovaní detí, ale iba o nahradení súhlasu (druhého) rodiča. Vhodnosť očkovania a posúdenie rizík má vždy vykonať lekár.

SUMMARY

Selected Decisions in the Proceedings Involving Replacement of Parental Consent to Vaccination of Minors by a Court Order

The first selected decision (II. ÚS 99/2021) deals with a constitutional complaint lodged by a mother who disagreed with the mandatory vaccination of her minor child. The second decision (21CoP/82/2020) concerns a mother's disagreement with the non-mandatory vaccination of their two minor children. These decisions clearly show that courts do not authoritatively rule on vaccination of children, but only on the replacement of the (other) parent's consent by a court order. The appropriateness of vaccination and the assessment of risks should always be done by a doctor.

ZUSAMMENFASSUNG

Ausgewählte Entscheidungen in Verfahren wegen Ersetzung der Einwilligung eines Elternteiles zur Impfung dessen minderjährigen Kindes

Die erste ausgewählte Entscheidung (II. Verfassungsgericht 99/2021) befasst sich mit der Verfassungsbeschwerde einer Mutter, die mit der Pflichtimpfung deren minderjährigen Tochter nicht einverstanden war. Die zweite analysierte Entscheidung (21CoP/82/2020) betrifft den Widerspruch der Mutter zur nicht obligatorischen Impfung ihrer zwei minderjährigen Kinder. Aus den präsentierten Entscheidungen ergibt sich, dass die Gerichte über die Impfung der Kinder autoritativ nicht entscheiden, sie entscheiden lediglich über die Ersetzung der Einwilligung des (anderen) Elternteils. Den Nutzen der Impfung und die damit verbundenen Risiken sollte jeweils ein Arzt beurteilen.

Doktrína plodu otráveného stromu v aktuálnej ústavnej súdnej praxi

JUDr. Lukáš Michal'ov, PhD.

JUDr. Lukáš Tomaš

V súčasnej právno-realizačnej praxi a rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky sa vyskytlo viacero prípadov konkurujúcich prístupov k možnostiam, rozsahu a okolnostiam aplikovateľnosti tzv. doktríny (teórie) plodu otráveného stromu. Hoci sa uvedené okruhy dotýkajú primárne dokazovania v trestnom konaní, v praxi sa vyskytli aj úvahy o aplikovateľnosti tejto doktríny mimo procesu dokazovania a mimo trestného konania. Autori sa v naznačených súvislostiach zameriavajú na analýzu a zhodnotenie vybraných aspektov používania doktríny plodu otráveného plodu v tuzemských podmienkach.

1. Úvod

Doktrína (teória) plodu (ovocia) otráveného stromu (*theory of fruits of poisonous tree, fruit of the poisonous tree doctrine*) sa štrukturálne upína predovšetkým (nie však bezvýnimočne) na procesy dokazovania v trestnom konaní. Podľa avizovanej doktríny dôkaz, ktorý je zaobstaraný v rozpore so zákonom (prvý dôkaz), prenáša svoju nezákonnosť a procesnú nepoužiteľnosť aj na ďalší dôkaz, ktorý vychádza z obsahu nezákonne produkovaného dôkazu (druhý dôkaz).¹ Nezákonným a procesne nepoužiteľným teda nie je len prvý dôkaz (primárny dôkaz, otrávený strom), ale aj v chronologickej nadväznosti obstaraný druhý dôkaz (sekundárny dôkaz, otrávený plod, otrávené ovocie). Ako aktuálne podotkol Ústavný súd SR, podstatou tejto doktríny je, že všetky dôkazy, ktoré boli získané nezákonne, musia byť vylúčené, pričom nie je prípustné ani využitie ďalších dôkazov, ktoré boli získané priamo alebo nepriamo ako výsledok nezákonného zatknutia, prehliadky, výsluchu a podobne. Ich využitie síce vo výnimočných prípadoch možné je, no nesmie ísť o dôkazy nosné. Použitá metafora vtelená do názvu predostretej doktríny je teda očividná a evidentná: Ak je kontaminovaný strom (zdroj dôkazov), jeho plody (dôkazy) obsahujú rovnakú kontamináciu a môžu zabiť svojho konzumenta (súd).² M. Štrkolec v avizovanej súvislosti uvádza, že ak je v aplikačnej praxi zrejmé, že určitý dôkaz by pri bežnej činnosti orgánov činných v trestnom konaní nebol v trestnom konaní zabezpečený, pričom jediným racionálnym zdôvodnením skutočnosti, že tvorí podklad konkrétneho rozhodnutia, je jeho odvedenie od pôvodného nezákonného dôkazu a zároveň neexistujú rozumné dôvody pre vyslovenie opaku, je bezvýnimočne nutné uplatniť teóriu plodov otráveného stromu a takýto dôkaz v rámci trestného konania nepripustiť.³

Ako príklad praktického uplatnenia doktríny plodov otráveného stromu môže slúžiť výsluch podozrivého zo spáchania trestného činu pytlíctva podľa § 310 Trestného zákona⁴ alebo trestného činu záškodníctva podľa § 316 ods. 1 Trestného zákona v rámci predsúdneho (prípravného) konania. V priebehu výsluchu policajt násilím (mučením) vynúti priznanie podozrivého ku skutku, pričom v dôsledku použitých násilných praktík sa podozrivý ku skutku nielen prizná, ale súčasne aj objektivizuje miesto, na ktorom ukryl ulovenú korisť alebo poškodenú vec. Orgány činné v trestnom konaní na avizovanom mieste ulovenú zver (poškodenú vec) skutočne objavia, pričom na nej procesne predpísaným spôsobom (v súlade so zákonom) zaistia pachové stopy podozrivého. Obžalovaný (pôvodne v procesnej pozícii podozrivého) v chronologickej nadväznosti v súdnom konaní, konkrétne na hlavnom pojednávaní, namietne nielen procesnú nepoužiteľnosť mučením vynúteného priznania k spáchaniu skutku, ktorý sa mu dáva za vinu, ale aj ďalších dôkazov, ktoré samy osebe (izolovane) síce boli získané zákonným spôsobom,

1 BURDA, E. Komentár k § 119 Trestného poriadku. In ČENTÉŠ, J. – KURILOVSKÁ, L. – ŠIMOVIČEK, I. BURDA, E. a kol. Trestný poriadok I. § 1 – 195. Bratislava : C. H. Beck, 2021, s. 749.

2 Nález Ústavného súdu SR č. k. III. ÚS 561/2021-57 zo dňa 21. decembra 2021.

3 Pozri ŠTRKOLEC, M. Zákonnosť v trestnom práve. Bratislava : C. H. Beck, 2022, s. 64 a nasl.

4 Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

ale súčasne len na základe informácií získaných v chronologickej nadväznosti na vynútenie priznania. Kým vo všeobecnosti je flagrantné, že priznanie k spáchanému skutku získané násilím nemôže byť v trestnom konaní použité ako dôkaz, aplikujúc doktrínu plodov infikovaného plodu nemôžu byť procesne použiteľné ani dôkazy (v konkrétnom prípade pachové stopy obžalovaného zanechané na hmotnom predmete útoku), ktoré boli síce generované postupom predvídaným trestno-procesnou reguláciou, ale súčasne na základe informácií (priznania) získaného v rozpore s Trestným poriadkom a medzinárodnoprávnou reguláciou. Povedané inak, nezákonný procesný postup pri získavaní priznania tu pôsobí na diaľku⁵ (dištančne) a v podstate v istej procedurálnej komplexnosti, čím simultánne spôsobuje nezákonnosť (procesnú nepoužiteľnosť) dôkazného materiálu, ktoré bol produkovaný, izolovane (nekomplexne) vzaté, v plnom súlade s dikciou zákona.

Žiada sa dodať, že doktrína plodu otráveného stromu nemá kontinentálny pôvod. Pochádza z prostredia *common law* (anglo-americký právny systém), pričom za jej metaforickým názvom stojí sudca Najvyššieho súdu Spojených štátov amerických Felix Frankfurter, ktorý ho prvýkrát vyslovil vo veci *Nardone v. Spojené štáty americké* [308 U. S. 338, 341 (1939)].⁶ Postupom času však táto koncepcia prekonala pomerne strastiplný vývoj aj v amerických podmienkach. Tento vývoj možno dokumentovať na rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu Spojených štátov amerických najmä v priebehu 60. a 70. rokov 20. storočia. Kým Najvyšší súd Spojených štátov amerických pod vedením Earla Warrena (1953 – 1969) bol naložený na model zákonného postupu, ktorý evidentne svedčal doktríne plodov otravou infikovaného stromu, ten istý súd v časovo nasledujúcom období, a to pod vedením Warrena Burgera (1969 – 1986), podporoval model kontroly kriminality. Spomenutý model ako alternatívny model súdneho konania ideovo vychádzal z predpokladu, že najdôležitejšou funkciou trestného konania je represia trestnej činnosti a nie vyhlasovanie procedurálnych pravidiel. Procedurálne pravidlá totiž na jednej strane síce môžu zabrániť trestnému stíhaniu nevinnej osoby, ale na druhej strane, a to je optikou tohto prístupu evidentne podstatné, môžu mať za následok práve tak aj oslobodenie zločincov.⁷ Doktrína plodu otráveného stromu je teda konkrétnym prejavom vylučovacieho pravidla (*exclusionary rule*), ktoré striktné formálne vylučuje použitie určitých dôkazov získaných štátnymi orgánmi nezákonným spôsobom (nezákonné obmedzenie osobnej slobody a slobody na ochranu súkromia, porušenie zákazu sebaobvinenia – štvrtý dodatok Ústavy Spojených štátov amerických).⁸ V angloamerickom právnom priestore je účelom tohto pravidla vyvolať určitý tlak na dodržovanie zákonnosti zo strany policajných orgánov a štátneho zastupiteľstva. Inak povedané (vyplýva z rozsudku Najvyššieho súdu SR č. k. 5 To 8/2018 zo dňa 24. januára 2019), vylučovacie pravidlo slúži predovšetkým na to, aby odstránilo policajné orgány od porušovania štvrtého dodatku Ústavy Spojených štátov amerických. V americkom trestnom konaní totiž štátny zástupca dokazuje vinu obžalovaného a obstarávanie prípadnej ospravedlňujúcej dôkaznej matérie je úlohou obhajoby.⁹

5 NETT, A. Plody z otráveného stromu. Brno : Masarykova univerzita v Brne, 1997, s. 9.

6 Nález Ústavného súdu SR č. k. III. ÚS 561/2021-57 zo dňa 21. decembra 2021.

7 NETT, A. Plody z otráveného stromu. Brno : Masarykova univerzita v Brne, 1997, s. 9.

8 Nález Ústavného súdu SR č. k. III. ÚS 561/2021-57 zo dňa 21. decembra 2021 a rozsudok Najvyššieho súdu SR č. k. 5 To 8/2018 zo dňa 24. januára 2019.

9 HERCZEG, J. Plody z otráveného stromu a ústavné právne limity získavania informácií v trestnom konaní. In *Trestné právo*, 8, 2009, s. 65.

JUDr. Lukáš Michalov, PhD. absolvoval štúdium na Právnickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, kde v súčasnosti

pôsobí ako odborný asistent na Katedre trestného práva. V aplikačnej praxi sa ako advokát primárne profiluje na oblasť trestného práva a insolvenčného práva. Zároveň participuje

na zabezpečovaní lektorskej činnosti orientovanej na vzdelávanie advokátskych koncipientov v oblasti trestného práva, ktorú organizuje Slovenská advokátska komora. Súčasne je členom Pracovnej skupiny pre trestné právo Slovenskej advokátskej komory.

JUDr. Lukáš Tomáš absolvoval štúdium na Právnickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, kde v súčasnosti pôsobí

ako interný doktorand na Ústave teórie práva Gustava Radbrucha. Súčasne je členom Správnej rady avizovanej univerzity. Je autorom a spoluautorom vyše 70 vedeckých a odborných publikačných výstupov,

z toho troch monografií. Aktívne participuje na legislatívnom procese. Ako advokátsky koncipient sa v Advokátskej kancelárii JUDr. Lukáša Michalova, PhD., špecializuje na oblasť trestného práva, správneho práva a ústavného práva.

Teória otráveného ovocia sa v súčasnej dobe rozšírila (a postupne ďalej rozširuje) aj do kontinentálneho právneho systému. Vo všeobecnosti možno prístup jednotlivých kontinentálnych právnych poriadkov k uvedenej doktríne rozdeliť do troch skupín:¹⁰ (i) Prijatie doktríny plodu z otráveného stromu (napríklad Taliansko), (ii) neuznávanie predmetnej doktríny (napríklad Nemecko) a (iii) absencia úpravy tejto problematiky, pričom aplikácia doktríny záleží (závisí) od konkrétneho prípadu (napríklad Francúzsko).

V slovenskom právnom poriadku nie je doktrína plodov otráveného stromu upravená komplexne, avšak tak všeobecné súdy, ako aj Ústavný súd SR sa s ňou v rámci rozhodovacích procesov s väčšou či menšou pravidelnosťou (periodicitou) stretávajú.¹¹ Zrejme práve z dôvodu pomerne medzerovitej právno-normatívnej regulácie nie sú možnosti, okolnosti a rozsah používania spomínanej doktríny v právno-realizačnej praxi a aplikačnej (rozhodovacej) činnosti nijako unifikované (ustálené). Naznačené protichodné trendy vyplývajú aj z pomerne aktuálnej decíznej praxe Ústavného súdu SR. Cieľom (výskumným zámerom) tohto článku je na podklade judikatúry Ústavného súdu SR upriamiť pozornosť na predmetné nejednotné názorové línie a v systematickej nadväznosti ponúknuť ich zhodnotenie.

2. Postoje ústavnej rozhodovacej praxe k možnostiam použiteľnosti doktríny plodov otráveného stromu

Pozícia (rozhodovacie línie) Ústavného súdu SR vo vzťahu k vlastným možnostiam aplikability teórie ovocia otráveného stromu v našich podmienkach nie je nijako ustálená. Žiada sa upozorniť, že názory ústavnej súdnej praxe sú rozkolísané a teda nejednotné v tom zmysle (smere), či vôbec bola pôvodne anglosaská doktrína plodu otráveného stromu v našich podmienkach recipovaná (prebratá).

Prvá názorová skupina zastáva k možnostiam možností aplikácie doktríny plodov otrávených stromov v kontinentálnych (slovenských) podmienkach zdržanlivejšie pozície. I pokiaľ však ide o avizovaný odstup, jednotlivé názory Ústavného súdu SR nie sú vo vzájomných súvislostiach celkom konzistentné a jednotné. Možno tu ilustratívne poukázať na viacero aktuálnych judikatúrnych záverov.

V uznesení č. k. II. ÚS 48/2020-24 zo dňa 28. apríla 2020 napríklad Ústavný súd SR zaujal k doktríne plodov urodnených otráveným stromom pomerne konzekventné (kategórické) negatívne stanovisko. Odvolávajúc sa na rozhodovacie línie českých najvyšších (všeobecných) súdnych autorít uviedol, že doktrína ovocia z otráveného stromu predstavuje angloamerickú doktrínu, ktorú slovenská trestná teória a ani prax doteraz v plnej miere neprevzala. V nadväznosti na uvedené však Ústavný súd SR pomerne správne nevyhlásil, že v niektorých prípadoch sa možno aj na základe kontinentálneho formálno-materiálneho prístupu k trestno-procesnému hodnoteniu zákonnosti a prípustnosti dôkazov dopracovať k zhodným záverom práve tak, ako na základe aplikácie teórie ovocia z infikovaného stromu. Záverom však Ústavný súd SR zotrval na rezervovanom postoji k otrávenému ovociu, keď symptomaticky uviedol, že k hodnoteniu zákonnosti a prípustnosti dôkazov je potrebné pristupovať vždy diferencovane s ohľadom na konkrétnu povahu a závažnosť vady (procesného pochybenia) vzniknutej v procese dokazovania. Netreba teda robiť paušálne závery o tom, že celý dôkaz získaný prípadne na základe procesne nie celkom korektného úkonu je otrávený.¹²

Obdobne chladný prístup si Ústavný súd SR zachoval aj do budúcnosti, napríklad v uznesení č. k. II. ÚS 491/2020-67 zo dňa 21. januára 2021. Hoci Ústavný súd SR sa v tomto uznesení k doktríne plodov otráveného stromu *expressis verbis* nevyjadril, v podstate sa s ňou stotožnil formou interného odkazu na rozhodovaciu prax všeobecných súdov vystupujúcich v ústavnom súdnom konaní v procesnej pozícii odporcov. Za povšimnutie a pozornosť stojí bod 140. tohto uznesenia, ktorý, pokiaľ ide o reakciu všeobecného súdnictva na súvisiace sťažnostné námietky sťažovateľa, odkazuje na konkrétne odpovede Najvyššieho súdu SR recipované do bodu 86. uznesenia. Nuž a z bodu 86. analyzovaného uznesenia v podstatných rysoch vyplýva: „K teórii „plodov z otráveného stromu“ treba uviesť, že slovenský trestný proces túto doktrínu neprevzal. Je rozvíjaná v USA v podobe zjednodušujúceho tvrdenia, že plody z otráveného stromu sú vždy otrávené. Právny záver, podľa ktorého dôsledkom nezákonného postupu orgánov činných

10 Pozri STRÉMY, T. – TURAY, L. Procesná (ne)použiteľnosť výpovede v procesnom postavení zadržaného podozrivého. In KORONCZIOVÁ, A. – HLINKA, T. (eds.) Zákonnosť a prípustnosť dôkazov v trestnom konaní. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2019 organizovanej Univerzitou Komenského v Bratislave, Právnickou fakultou v dňoch 14. – 15. februára 2019 pod záštitou predsedníčky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky JUDr. Daniely Švecovej a predsedníčky Súdnej rady Slovenskej republiky JUDr. Lenky Praženkovej. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2019, s. 101 a ZAORALOVÁ, P. Procesná použiteľnosť dôkazov v trestnom konaní a její meze. Praha : Leges, 2018, s. 97 a nasl.

11 HALAS, N. – KOLLÁROVÁ, B. – POLIAKOVÁ, V. Dokazovanie v prípravnom konaní – trestnoprocesné aspekty. Praha : Leges, 2021, s. 93.

12 K tomu pozri primerane rozsudok Najvyššieho súdu ČR č. k. 6 Tz 3/2017-I. zo dňa 7. júna 2017. Obdobné závery pozri rozsudok Najvyššieho súdu SR č. k. 5 To 8/2018 zo dňa 24. januára 2019.

- 13 Pozri aj rozsudok NS SR č. k. 5 To 8/2018 zo dňa 24. januára 2019.
- 14 Uznesenie ÚS SR č. k. III. ÚS 79/2022-55 zo dňa 10. februára 2022.
- 15 ÚS SR ďalej pripomenul a v súlade so svojou ustálenou rozhodovacou praxou uzavrel, že nie je úlohou všeobecných súdov rozhodujúcich o väzbe s konečnou platnosťou uzatvárať hodnotenie dôkazov či ich použiteľnosť.
- 16 Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov. K tomu bližšie ZÁHORA, J. Zaistenie vecí dôležitých pre trestné konanie. In IVOR, J. – POLÁK, P. – ZÁHORA, J. Trestné právo procesné I. Všeobecná časť. 2. vydanie. Bratislava : Wolters Kluwer, 2021, s. 390 – 391.
- 17 Edičnú povinnosť (povinnosť na vydanie veci) podľa § 89a ods. 1 Trestného poriadku nemá osoba, ktorá by vydaním veci vystavila seba nebezpečenstvu trestného stíhania. Pozri bližšie STRÉMY, T. Komentár k § 89a Trestného poriadku. In ČENTÉŠ, J. – KURILOVSKÁ, L. – ŠIMOVIČEK, I. BURDA, E. a kol. Trestný poriadok I. § 1 – 195. Bratislava : C. H. Beck, 2021, s. 473.
- 18 Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších ústavných zákonov.
- 19 Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.
- 20 K tomu bližšie NOVOKÝ, J. Komentár k § 85 Trestného poriadku. In ČENTÉŠ, J. a kol. Trestný poriadok. Veľký komentár. 4. aktualizované vydanie. Bratislava : EUROKÓDEX, 2019, s. 293 a nasl.

v trestnom konaní v procese dokazovania je vždy absolútna neúčinnosť a nepoužiteľnosť dôkazov, nie je možné nájsť v príslušných ustanoveniach Trestného poriadku.¹³

Vyššie prezentované závery prevzala aj niektorá chronologicky nadväzujúca ústavná doktrína. Ústavný súd SR tieto argumentačné línie recipoval a vyriekol celkom aktuálne aj v súvislosti s hodnotením dôkazného stavu (kvality dôkaznej matérie) pri rozhodovaní o väzobnom stíhaní sťažovateľa.¹⁴ Uvedené rozhodnutie však aplikovateľnosti doktríny otráveného ovocia pri rozhodovaní v **merite** vlastnej trestnej veci pomyselne dvierka zrejme celkom nezatvára, keď veľa významne podotýka, že Ústavný súd SR si zdržanlivé názory osvojil iba so zreteľom na štádium (rozhodovanie o väzbe), v ktorom sa trestné konanie (trestný proces) aktuálne nachádza.¹⁵

Z kontrapozičnej rozhodovacej činnosti rezultujú opačné, či, zrejme lepšie povedané, otvorenejšie prístupy. V skutkových okolnostiach konkrétnej veci došlo napríklad k zastaveniu osobného motorového vozidla policajnou hliadkou z dôvodu, že vodič (v konaní pred Ústavným súdom SR nachádzajúci sa v procesnej pozícii sťažovateľa) pri odbočovaní opomenul dať znamenie o zmene smeru jazdy. Počas výkonu kontroly členovia policajnej hliadky zacítili prenikavý, do nosa udierajúci zápach návykovej látky – marihuany. Vodič bol následne, a to bez predchádzajúceho poučenia o zákaze sebaobviňovania, vyzvaný na vydanie veci (drogy) podľa § 89a Trestného poriadku,¹⁶ s čím súhlasil. Až potom, ako sa rozhodol dobrovoľne vec vydať, bol pri podpisovaní zápisnice o vydaní veci poučený o svojich právach, teda aj o zákaze inkriminácie vlastnej osoby (*nemo tenetur se ipsum accusare*).¹⁷ V avizovanom nedostatku poučenia vzhľadom Ústavný súd SR ústavno-právnu neudržateľnosť a procesný úkon vydania veci evidentne identifikoval ako otrávený strom. Inak povedané, v takomto postupe polície, ktorý bol verifikovaný aj rozhodnutím všeobecného (krajského) súdu, bol zistený ústavne relevantný rozpor so základným právom sťažovateľa na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy SR¹⁸ a právom sťažovateľa na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“). V náleze č. k. III. ÚS 561/2021-57 z 21. decembra 2021 teda Ústavný súd SR vyriekol názor, podľa ktorého nezákonnosť postupu obstarávania dôkazov neumožňuje, aby takéto dôkazy boli použité v trestnom konaní, a to z dôvodu, že uvedený postup by umožňoval svojvôľu a nezákonnosť. Teória ovocia (plodov) otráveného stromu (*fruit of the poisonous tree doctrine*) sa vzťahuje na úkony vážne zasahujúce do základných práv a slobôd občana. V nadväznosti nato Ústavný súd SR podotkol, že v kontexte posudzovanej veci zo zabezpečených dôkazov (najmä svedecké výpovede zúčastnených policajtov) týkajúcich sa neopakovateľného úkonu (zastavenie a prehliadka osobného motorového vozidla) vyplynulo, že sťažovateľ mal byť od prvého momentu drogového podozrenia poučený o jeho právach, hlavne o zákaze sebainkriminácie. To, že napokon bolo výsledkom kontroly povinnej výbavy osobného motorového vozidla nájdenie drog v súčinnosti so sťažovateľom, spĺňa presne charakteristiku plodov pochádzajúcich z otráveného stromu. Ústavný súd SR nevzhladol ani možnosť ustúpiť od tejto doktríny vzhľadom na verejný záujem a závažnosť skutku, keďže v okolnostiach danej trestnej veci ide o dôkaz kľúčový a najvýznamnejší. Policajná hliadka mala podľa názoru Ústavného súdu SR hneď potom, ako nadobudla dôvodné podozrenie, že v nimi zastavenom osobnom motorovom vozidle sa môžu nachádzať omamné a psychotropné látky, ukončiť dopravnú kontrolu a svoj postup prispôbiť požiadavkám Trestného poriadku adresovaným verejným autoritám na účely vyšetrovania trestnej činnosti vrátane zodpovedajúcich úkonov podľa predpisov o Policajnom zbore.¹⁹ Policajt, ktorý mal dôvodné podozrenie zo spáchania trestného činu, mal vodiča v zmysle Trestného poriadku riadne poučiť o možnosti zákazu sebaobviňovania podľa čl. 47 ods. 1 Ústavy SR ešte pred samotnou výzvou na vydanie veci. V posudzovanej veci (ako to vyplýva aj zo zápisnice o výsluchu svedka) sa to tak neudialo a sťažovateľ bol o svojich právach poučený až následne, pri podpise zápisnice o vydaní veci a následnom obmedzení osobnej slobody podľa § 85 Trestného poriadku.²⁰ Z uvedených dôvodov považoval Ústavný súd SR väzobné stíhanie sťažovateľa za rozporné s ústavným poriadkom a medzinárodno-právnu reguláciou (Dohovor) a všeobecnému súdu prikázal, aby sťažovateľa prepustil ihneď z väzby na slobodu.

Treba dodať, že obdobné prípady posudzujú s podobným záverom aj všeobecné súdy. Otráveným stromom môže byť napríklad injekčná striekačka s obsahom metamfetamínu získaná pri prehliadke iných priestorov (osobné motorové vozidlo) vykonanej v rozpore s § 101 ods. 3 Trestného poriadku, teda bez vydania predošlého príkazu alebo predošlého súhlasu prokurátora (ak predmetný procesný úkon nariaďuje policajt), pričom nejde o situáciu, žeby vec nezniešla

odklad. Najvyšší súd SR v rozsudku sp. zn. 5 Tdo 17/2021 z 09. septembra 2021 v tejto súvislosti uviedol, že na takto získaný dôkaz nie je možné v konaní prihliadať a ide o dôkaz nepoužiteľný a absolútne neúčinný. Nezákonnosť pri jeho získaní už nie je možné odstrániť, pretože predmetný procesný úkon nie je možné opätovne vykonať a bol získaný procesným úkonom vykonaným v rozpore s Trestným poriadkom, bez vydania príslušného príkazu podľa § 101 ods. 1 Trestného poriadku, respektíve bez splnenia podmienok uvedených v § 101 ods. 3 Trestného poriadku, čím je postihnutý podstatnou chybou konania. Uvedené sa vzťahuje aj na ďalšie vykonané úkony viažuce sa na takto získaný dôkaz najmä znalecké skúmanie obsahu zaistenej injekčnej striekačky. Nezákonnosťou sú teda postihnuté aj ďalšie dôkazy vykonané na podklade nezákonne získaného dôkazu. Najvyšší súd SR uzavrel, že dôkaz získaný v rozpore so zákonom prenáša svoju nezákonnosť a procesnú nepoužiteľnosť aj na ďalšie dôkazy, ktoré vychádzajú z obsahu nezákonne získaného dôkazu (tzv. teória plodov otráveného stromu).

3. Zmiernená doktrína plodov otráveného stromu (rozsah aplikovateľnosti doktríny)

Právno-realizačne nejednoznačný sa ukazuje aj prístup k možnosti aplikovania tzv. zmiernenej doktríny plodov, ktoré plodí otrávený strom. Prioritne a východiskovo súvisí predovšetkým s postavením (pozíciou)²¹ Dohovoru v našom (tuzemskom) právnom poriadku.

Na úvod je potrebné analyzovať časové aspekty viazanosti SR Dohovorom. Česká a Slovenská Federatívna Republika podpísala Dohovor 21. februára 1991, pričom oznámenie o pristúpení k Dohovoru bolo v štátnom publikačnom nástroji vyhlásené v roku 1992 pod č. 209/1992 Zb. Následne je nevyhnutné upriamiť pozornosť na právno-normatívne riešenie prednosti medzinárodných zmlúv v slovenskom právnom poriadku, ktoré sa časových a zrejme aj v politických súvislostiach nevyhnutne vyvíjalo. Od nadobudnutia účinnosti Ústavy SR (1. októbra 1992) do účinnosti ústavnej novely vykonanej ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z. (1. januára 2002) sa prednosť medzinárodných zmlúv pred vnútroštátnym právom spravovala vtedajším ústavným článkom 11, podľa ktorého medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré SR ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, mali prednosť pred jej zákonmi, ak zabezpečovali väčší rozsah základných práv a slobôd. Predmetný ústavný článok bol ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z. derogovaný (zrušený). Obsahové poslanstvo ústavodarcu roku 1992 sa však nevyhnutne a organicky transformovalo do intertemporálneho (prechodného) ustanovenia obsiahnutého v čl. 154 c ods. 1 Ústavy SR, ktorý z temporálneho hľadiska smeruje do minulosti a dopadá práve na medzinárodné zmluvy v oblasti ľudských práv a základných slobôd, ktoré SR ratifikovala na základe zrušeného čl. 11 Ústavy SR.²² S účinnosťou od 1. januára 2002 teda ústavodarca zvolil kvalitatívne odlišné normatívno-konštitucionálne riešenie. Prednosť medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách sa odvtedy spravuje čl. 7 ods. 5 Ústavy SR, podľa ktorého tieto medzinárodné zmluvy za predpokladu, že boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi v každom prípade, teda nie len v tom prípade, ak zabezpečujú väčší (širší) rozsah základných práv a slobôd.

Je zrejmé, že Dohovor spadá pod režim prednosti medzinárodných zmlúv pred vnútroštátnym poriadkom platným a účinným do 31. decembra 2001. To znamená, Dohovor nemá prednosť pred vnútroštátnou reglementáciou v každom prípade, ale len v privilegovaných prípadoch, teda vtedy, ak zabezpečuje extenzívnu aplikáciu ústavných práv a slobôd. Ide v podstate o materiálnu (obsahovú) podmienku, ktorá podľa právno-doktrinálnej spisby spočíva v tzv. podmieňnej prioritne medzinárodných zmlúv.²³

Nadväzne na uvedené línie sa žiada poukázať na pozíciu doktríny plodu otráveného ovocia v rozhodovacej praxi Európskeho súdu pre ľudské práva. Z avizovanej judikatúry plyní, že súd nemôže vopred a *in abstracto* vylúčiť prípustnosť dôkazu, ktorý bol získaný nezákonným spôsobom.²⁴ Treba tu hľadať a nachádzať odpoveď na otázku, či trestné konanie ako celok bolo spravodlivé. Európsky súd pre ľudské práva v tejto súvislosti rozlišuje tri skupiny dôkazov. Diferenciačným kritériom je v prvých dvoch prípadoch (i) samotný rozpor a (ii) intenzita tohto rozporu s čl. 3 Dohovoru (zákaz mučenia), podľa ktorého nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.²⁵ V treťom prípade je dôkazná

21 K medzinárodnoprávnym východiskám trestného konania pozri aj ČOPKO, P. – ROMŽA, S. Obhajoba obvineného v prípravnom konaní. Plzeň : Aleš Čeněk, 2018, s. 20 a ROMŽA, S. Konceptia prípravného konania. Brno : Tribun EU, 2010, s. 32 a nasl.

22 PALÚŠ, I. Základné práva a slobody. In PALÚŠ, I. – SOMOROVÁ, L. Štátne právo Slovenskej republiky. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2011, s. 135.

Pozri tiež DRGONEC, J. Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. Bratislava : Wolters Kluwer, 2019, s. 1758 a nasl.

23 POŠIVÁKOVÁ, L. Aplikácia ustanovení Ústavy Slovenskej republiky pri realizácii medzinárodných zmlúv. In OROSZ, L. – BREICHOVÁ LAPČÁKOVÁ, M. – MAJERČÁK, T. (eds.) 20 rokov Ústavy Slovenskej republiky. I. Ústavné dni. II. zväzok. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2012, s. 65. Rovnako tak traktuje Gabriela Dobrovičová. V inšpiratívnych podrobnostiach pozri DOBROVIČOVÁ, G. Vplyv medzinárodného práva a európskeho práva na právny poriadok Slovenskej republiky. In DOBROVIČOVÁ, G. (ed.) Vplyv medzinárodného a európskeho práva na právny poriadok Slovenskej republiky. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2007, s. 59 a nasl.

24 K tomu pozri aj ČOPKO, P. Dokazovanie. OLEJ, J. – ROMŽA, S. – ČOPKO, P. – PUCHALLA, M. Trestné právo procesné. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2013, In s. 110.

25 V podrobnostiach k tomuto článku Dohovoru, jednotlivé

- vým prvkom, ktoré implikuje substantívum „mučenie“, ako aj k súvisiacej rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva pozri IVOR, J. a kol. Optimalizácia prípravného konania trestného. Praha: Leges, 2017, s. 90 a rozsudok Najvyššieho súdu SR č. k. 5 To 8/2018 zo dňa 24. januára 2019.
- 26 Pozri HERCZEG, J. K otázke použiteľnosti proti-právne získaných dôkazů. In Justičná revue, 62, 2010, s. 366 a nasl.
- 27 Pozri napríklad rozsudok Najvyššieho súdu SR č. k. 5 To 8/2018 zo dňa 24. januára 2019.
- 28 Podľa § 2 ods. 12 Trestného poriadku: „Orgány činné v trestnom konaní a súd hodnotia dôkazy získané zákonným spôsobom podľa svojho vnútorného presvedčenia založeného na starostlivom uvážení všetkých okolností prípadu jednotlivu i v ich súhrne nezávisle od toho, či ich obstaral súd, orgány činné v trestnom konaní alebo niektorá zo strán.“
- 29 Primerane pozri nálež Ústavného súdu SR č. k. III. ÚS 561/2021-57 zo dňa 21. decembra 2021.
- 30 Uznesenie Ústavného súdu SR č. k. III. ÚS 79/2022-55 zo dňa 10. februára 2022.

matéria produkovaná v súlade s čl. 3 Dohovoru, avšak v procese jej získavania boli porušené iné práva zaručené Dohovorom. Takto sa vo vedeckej a odbornej literatúre²⁶ ako aj v súdnej praxi²⁷ odlišujú (i) dôkazy, ktoré boli získané ako priamy dôsledok porušenia čl. 3 Dohovoru (tieto vždy vedú k nespravodlivosti trestného konania, v ktorom boli použité), (ii) dôkazy, ktoré boli získané ako nepriamy dôsledok porušenia čl. 3 Dohovoru (tieto vedú iba k domnienke o porušení práva na spravodlivý proces v trestnom konaní, pričom to, či k porušeniu reálne došlo, skúma súd) a (iii) dôkazy, ktoré boli získané ako dôsledok porušenia iných práv zaručených Dohovorom (použitie týchto dôkazov sa nevyhnutne nespája s porušením čl. 6 Dohovoru). Európsky súd pre ľudské práva teda aplikuje zmiernenú doktrínu plodov otráveného stromu, keďže ju neuplatňuje celkom konzekventne a v niektorých prípadoch pripúšťa odklon.

Na možnosti aplikácie doktríny plodu otráveného stromu v jej zmienej podobe tak, ako ju aplikácie preferuje Európsky súd pre ľudské práva, sa v slovenskej aplikačnej praxi vyskytli rozličné názory. Tieto prístupy súvisia práve s tým, že Dohovor sa spravuje režimom obsiahnutým v tranzitórnom ustanovení čl. 154 c Ústavy SR. Odporcovia možnosti používania spomenutej doktríny v jej miernejšej podobe totiž argumentujú odkazom na § 2 ods. 12 Trestného poriadku,²⁸ ktorý normatívne objektivizuje podmienku získavania dôkazov **zákonným** spôsobom. Keďže predmetné ustanovenie, na rozdiel od Európskeho súdu pre ľudské práva, nepripúšťa výnimky z imperatívu zákonného produkovania dôkaznej matérie, dovodzuje sa, že v slovenských podmienkach je zakotvená nie zmiernená, ale absolútna podoba doktríny plodov otráveného stromu. To znamená, v slovenskom trestnom konaní nie je prípustný žiaden dôkaz, ktorý sa získal v rozpore so zákonom. V tomto aspekte teda vnútroštátna úprava implikovaná v Trestnom poriadku zabezpečuje obvinenému širší rozsah základných práv než Dohovor a naň nadväzujúca rozhodovacia činnosť Európskeho súdu pre ľudské práva. Nuž a keďže Dohovor má pred vnútroštátnym právom prednosť s poukazom na čl. 154 c ods. 1 Ústavy SR jedine v tom prípade, ak zabezpečuje väčší rozsah ústavných práv a slobôd, v danej veci je spoločne s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva neaplikovateľný.

Mierne odlišný názor na traktovanú problematiku vyplýva z aktuálnej rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR. Treba na úvod pre korektnosť podotknúť, že Ústavný súd SR vyššie uvedené argumentačné línie vyslovene nepoprel. Možnosti aplikácie zmienej doktríny otráveného ovocia však odôvodnil tým, že spomenutá doktrína sa v oslabenej forme stala súčasťou jeho judikatúry. Ústavný súd SR v naznačených súvislostiach upriamil pozornosť na svoju vlastnú rozhodovaciu prax, v ktorej stabilne aplikuje závery medzinárodných justičných autorít produkované vo vzťahu k oslabovaniu predmetnej doktríny. Prípustnosť „problematického“ dôkazu môže byť v tomto zmysle v konkrétnostiach veci vyvážená záujmom na potrestaní páchatela závažného trestného činu.²⁹ Ústavný súd SR v časovo nasledujúcej praxi osobitne akcentuje, že prezentované výsledky si vecne osvojil a ideovo ich rozvíja i zhodnocuje. V tomto dôsledku sa stali súčasťou tuzemskej ústavnej súdnej doktríny.³⁰

4. Podlieha skaze otravou aj individuálny právny akt (rozhodnutie)?

V právno-realizačných procesoch nemožno nájsť unifikovanú (jednotnú) odpoveď na otázku, či doktrínu plodov otráveného stromu možno aplikovať aj na individuálne právne akty. Inak povedané, nie je zrejmé, či otravnej skaze nezákonnosti podliehajú nielen dôkazy, ale aj rozhodnutia. V aplikačnej praxi sa totiž vyskytli snahy o argumentáciu doktrínou plodu otráveného stromu nielen v súvislosti s procesom dokazovania (dôkazná matéria), ale tiež vo vzťahu k legalite určitého rozhodnutia. Inak povedané, otráveným plodom podľa týchto názorov nemusí byť len dôkaz, ale aj výsledok rozhodovacích procesov (rozhodnutie).

Konkretizačne vzaté, v právno-aplikačných reáliách sa vyskytli snahy o argumentáciu doktrínou plodov otráveného stromu vo vzťahu k rozhodovacím procesom realizovaným správnymi orgánmi. Vo verejno-administratívnej praxi sa opakovane vyskytujú prípady, keď dôjde k podaniu protestu prokurátora voči určitému rozhodnutiu (napríklad voči rozhodnutiu Sociálnej poisťovne). Orgán, ktorého rozhodnutie je takýmto spôsobom napadnuté, začne o proteste prokurátora

procesne predpísaným spôsobom konať. Následne je podaný protest prokurátorom späťvzatý, v dôsledku čoho vydá konajúci správny orgán rozhodnutie, ktorým konanie o proteste pre jeho späťvzatie zastaví. Zo subjektívneho pohľadu je len prirodzené, že účastník administratívneho konania, ktorému mohlo byť podanie prostriedku prokurátorského dozoru potenciálne a v jeho očakávaniach aj celkom reálne na prospech, voči späťvzatiu protestu prokurátora procedurálne brojí v konaní podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy SR. Argumentuje sa najmä tou schémou, že podaním protestu prokurátor pre seba, chrániac základné práva účastníka administratívneho konania, aktivoval možnosť podania správnej žaloby v tom prípade, ak by orgán verejnej správy konajúci a rozhodujúci o proteste prokurátora protestu nevyhovel.³¹ Protest prokurátora preto v sebe implicitne nesie aj právo účastníka administratívneho konania na (správnu) súdnu ochranu, ku ktorej aktivácii dôjde po splnení zákonom predpokladaných podmienok. Pokiaľ teda prokurátor podaný protest vezme späť, dôjde k porušeniu základného práva účastníka správneho konania na súdnu a inú ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR. Optikou doktríny plodu otráveného stromu je teda otráveným procesným úkonom (otráveným stromom) späťvzatie protestu prokurátora, čo spôsobuje otravu aj vecne a chronologicky nadväzujúceho rozhodnutia o zastavení konania o proteste prokurátora (otrávený plod).

Rozhodovacia činnosť Ústavného súdu SR je v naznačených súvislostiach pomerne ustálená v tom smere, že takéto argumentačné línie odmieta.

Vo vzťahu k možnostiam späťvzatia uplatneného prostriedku prokurátorského dozoru Ústavný súd SR konzistentne uvádza,³² že avizované späťvzatie je výlučným dispozíciným procesným oprávnením prokurátora, ktorého vykonanie nie je spojené ani so súhlasom orgánu verejnej správy (správneho orgánu), ktorého správny akt bol protestom napadnutý, ani súhlasom podávateľa podnetu, ak protest prokurátora bol podaný na základe vybavenia podnetu. Späťvzatie protestu prokurátora nemusí byť odôvodnené. S poukazom na uvedené teda späťvzatím protestu prokurátora, respektíve absenciou zdôvodnenia takéhoto postupu, nemôže dôjsť k zásahu do subjektívnych práv účastníka administratívneho konania.

Pokiaľ ide o vysporiadanie sa so snahami o aplikáciu doktríny otráveného ovocia v pertraktovaných súvislostiach, Ústavný súd SR poväčšine nepovažuje za potrebné na predostretý sťažnostný argument akokoľvek reagovať.³³ V niektorých prípadoch sa však ústavná súdna prax s predmetným argumentom vysporiada. Napríklad v uznesení č. k. IV. ÚS 235/2021-14 zo dňa 28. apríla 2021 Ústavný súd SR v podstatnom konštatoval, že argument otráveným ovocím je v naznačených súvislostiach *prima facie* absolútne nesprávny a neudržateľný. Teória otráveného stromu je princíp, ktorý upravuje dokazovanie v konaní (predominantne trestnom), pričom finálne posúdenie toho, čo je nezákonný dôkaz, je na konajúcom súde, nie na posúdení účastníka konania. Prevedenie princípu plodu otráveného stromu z procesu dokazovania aj na rozhodovacie procesy je teda zjavne nesprávne. Z predmetného rozhodnutia ďalej vyplýva odkaz na doktrínu prezumpcie (predpokladu) správnosti individuálneho právneho aktu. Ústavný súd SR podotýka, že pri rozhodnutiach orgánov verejnej moci platí, že pokiaľ neboli zrušené orgánom s príslušnou právomocou, považujú sa za správne a zákonné. Samotné subjektívne presvedčenie o tom, že nejaké rozhodnutie je nesprávne, neznamená, že takéto rozhodnutie je skutočne nezákonné. Navyše, rozhodnutie správneho orgánu o zastavení konania o proteste prokurátora je priamym procesným dôsledkom § 24 ods. 15 zákona o prokuratúre,³⁴ to znamená, že orgán verejnej správy, postupujúc podľa príslušného zákona, nemá inú možnosť, len toto konanie formálne zastaviť.

Na druhej strane treba podotknúť, že aj v trestných veciach sa opakovane vyskytujú úvahy o tom, že otravnou infekciou (nezákonným pôvodom) môže trpieť nielen vyprodukovaný dôkaz (napríklad falzum ceniny získané v dôsledku priznania získaného násilím), ale i rozhodnutie vydané v trestnom konaní. Tieto argumentačné línie, pochádzajúce obvykle, priority a celkom prirodzene z prostredia obhajoby, prinášajú napríklad názor, že otrávené sú nielen veci dôležité pre trestné konanie (dôkazná materiál), ktoré vzišli z domovej prehliadky alebo prehliadky iných priestorov a pozemkov vykonanej v rozpore s príslušnými ustanoveniami trestno-procesných predpisov, ale rovnako tak aj uznesenie o vzatí obvineného do väzby, ktorému avizované veci slúžili ako dominantný (rozhodujúci) dôkazný podklad. Nezákonné sú potom logicky aj vecne a chronologicky nadväzujúce uznesenia, ktoré zamietajú žiadosti obvineného o prepustenie z väzby. V obdobných intenciách môže byť potom nezákonná aj výpoveď získaná vypočutím osoby vopred podozrivej zo spáchania trestného činu realizovaná v rozpore so zákonom

31 Pozri § 7 písm. a) zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov a nadväzne aj FEČÍK, M. Komentár k § 7 Správneho súdneho poriadku. In BARICOVÁ, J. – FEČÍK, M. – ŠTEVČEK, M. – FILOVÁ, A. a kol. Správny súdny poriadok. Komentár. Bratislava : C. H. Beck, 2018, s. 123 a nasl.

32 Napríklad uznesenia Ústavného súdu SR č. k. I. ÚS 214/2021-17 zo dňa 19. mája 2021, č. k. I. ÚS 215/2021-16 zo dňa 19. mája 2021, č. k. I. ÚS 219/2021-15 zo dňa 25. mája 2021, č. k. IV. ÚS 235/2021-14 zo dňa 28. apríla 2021.

33 Napríklad uznesenia Ústavného súdu SR č. k. I. ÚS 214/2021-17 zo dňa 19. mája 2021, č. k. I. ÚS 215/2021-16 zo dňa 19. mája 2021, č. k. I. ÚS 219/2021-15 zo dňa 25. mája 2021.

34 Zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov.

v procesnej pozícii svedka (otrávený strom), v dôsledku čoho trpí infekciou nezákonnosti aj uznesenie o vznesení obvinenia tejto osobe a jemu nadväzujúce rozhodnutia (infikované ovocie).

Sumarizačne sa žiada hľadať a identifikovať diferenciačný bod (črtu) medzi názormi presadzujúcimi otravu individuálneho správneho aktu vydaného v konaní o proteste prokurátora a kontamináciu rozhodnutia produkovaného v trestnom procese. Medzi späťvzatím protestu prokurátora (tvrdený otrávený strom) a naň nadväzujúcim rozhodnutím správneho orgánu o zastavení konania o uplatnenom prostriedku prokurátorského dozoru (tvrdený infikovaný plod) na strane jednej a nezákonne získanou dôkaznou materiálou (tvrdený otrávený strom) a rozhodnutím v trestnom konaní (tvrdený infikovaný plod) na strane druhej je totiž celkom markantný obsahový rozdiel. V prvom prípade totiž administratívne rozhodnutie nevychádza z otráveného dôkazu, ale zo zákonným spôsobom realizovaného procesného úkonu. Nemožno tu teda uvažovať o tom, žeby sa naň akokoľvek, najmä na diaľku, prenášala skaza nezákonnosti. Späťvzatie protestu prokurátora je dispozičný procedurálny úkon vykonávaný na legálnom podklade zákona o prokuratúre, pričom jeho realizácia patrí v plnej (vyčerpávajúcej) miere do vôľovej sféry prokuratúry. Keďže v tomto prípade neexistuje strom produkujúci kontaminujúcu skazu, nemôžu byť otrávené ani látky, ktoré prinášajú výživu urodenému ovociu. V druhom prípade však trestné rozhodnutie nie je založené na legálnom a formálnom úkone netrestného úseku prokuratúry, ale na otrávenom dôkaznom plode trestného konania. V tomto prípade je teda zreteľne čo dočinenia s otravným stromom. Takýto strom logicky načerpáva (len) otrávené živiny pre ovocie, ktoré potom celkom prirodzene nemožno charakterizovať inak, než adjektívom (prívlastkom) infikované. Pre korektnosť a úplnosť je však podstatné dodať, že validitu tohto úsudku zrejme predsa len nemožno redukovať výhradne na trestné konanie, teda nemožno ju absolútne vylúčiť vo vzťahu k administratívnym rozhodnutiam. To však platí len za predpokladu, že avizované individuálne správne akty nie sú založené na zákonných procesných úkonoch, ale na otrávených dôkazoch. Tak napríklad³⁵ infikovaný bude celkom eklatantne aj dôkaz generovaný na základe informácií získaných z výpovede obvineného z priestupku, ktorá sa realizovala využitím metód donútenia alebo nátlaku proti vôli tohto obvineného, napríklad násilím alebo hrozbou tohto násilia.

35 Pozri bližšie SREBALOVÁ, M. Komentár k § 73 zákona o priestupkoch. In SREBALOVÁ, M. a kol. Zákon o priestupkoch. Komentár. Bratislava : C. H. Beck, 2020, s. 375.

5. Záver

Záverom sa žiada sumarizovať a zhodnotiť jednotlivé okruhy prezentované v tomto článku.

Pokiaľ ide o samotnú prípustnosť argumentácie doktrínou ovocia pochádzajúceho z otráveného stromu, je nespochybniteľné, a to bez ohľadu na to, ku ktorému stanovisku sa prikloníme, že judikátorne línie Ústavného súdu SR sú toho času rozkolísané, nejednotné. Z hľadiska zadosťučinenia princípu právnej istoty ako jednému z princípov právneho štátu a potrebe predvídateľnosti súdnych rozhodnutí to zrejme nie je vyhovujúci stav. Kým niektoré senáty Ústavného súdu SR túto doktrínu aprobujú, rozvíjajú a decízne zhodnocujú, iné názory jej aplikovateľnosť z obsahového hľadiska, zväčša s poukazom nato, že sa zrodila v odlišnom type právnej kultúry, obmedzujú a či aj celkom vylučujú. Zdá sa, že s poukazom na uvedené zväčša formálne odôvodnenie vylúčenia aplikovateľnosti teórie otráveného ovocia, ako aj z hľadiska zabezpečenia práv obhajoby, by bolo na prospech, ak by sa súdna prax zjednotila v tom zmysle, že argumentáciu doktrínou plodu otráveného stromu by pri pomerne formalistickom odôvodnení prinajmenšom aspoň nevylučovala.

Z hľadiska rozsahu možností používania analyzovanej doktríny v tuzemskej praxi evidentne koliduje záujem na náležitom zistení trestných činov, ktorých dokazovanie môže byť nezriedka obťažné (zmiernená doktrína plodov otráveného stromu), s požiadavkou rešpektovania základných práv obvineného, ktorá by mohla byť v potenciálnej rovine narušená verejno-mocenským aktivizmom zhoršujúcim postavenie obvineného v procese dokazovania (absolútna doktrína plodov otráveného stromu). I tu by bola vhodná aspoň unifikácia rozhodovacích línií.

Naostatok sa z právno-teoretického pohľadu javí argumentačne pomerne nesporný záver o potrebe vylúčenia (neprevzatia) aplikácie doktríny plodu otráveného stromu na individuálne správne akty vydané na základe predošlého rozhodnutia vydaného v súlade so zákonom. Je

potrebné sa obzrieť do minulosti smerom ku genézam predmetnej teórie. Doktrína otráveného ovocia sa v amerických podmienkach konštituovala a v tuzemských podmienkach usiluje o recepciu v súvislosti s procesom dokazovania. Individuálny právny akt nezaložený na nezákonnej dôkaznej materii nemôže byť z hľadiska svojho konštituovania (vydania) otrávený. Opačný záver by v podstate poprel štátno-mocenský charakter individuálnych právnych aktov, ktorý sa sprítomňuje (okrem iného) v prezumpcii správnosti aktu vydaného orgánom, ktorý má právomoc a kompetenciu na aplikáciu práva.³⁶ Na druhej strane je však potrebné pripustiť, že aj rozhodnutie môže byť kontaminované, a to v tom prípade, ak nebolo založené na zákonom (dispozičnom) úkone, ale v dominantnej miere práve na otrávenom dôkaznom materiáli. Tento záver platí tak pre trestné konanie, ako aj pre rozhodovacie procesy vo verejnej správe, typicky procesy vo veciach verejno-správneho trestania (správne právo trestné). ■

³⁶ Pozri bližšie KANÁRIK, I. Realizácia práva. In BRÖSTL, A. a kol. Teória práva. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013, s. 104.

RESUMÉ

Doktrína plodu otráveného stromu v aktuálnej ústavnej súdnej praxi

Autori v článku analyzujú doktrínu plodov infikovaného stromu. Aktuálnosť problematiky sa objektívizuje vo viacerých rovinách. V prvom rade nie je jasná samotná aplikovateľnosť tejto teórie v tuzemských podmienkach. Z pozície obhajoby možno prisvedčiť potrebe používania spomenutej koncepcie. Ďalej nie je zrejмый rozsah aplikovateľnosti doktríny. So zreteľom na obťažnosť niektorých káuz možno prisvedčiť oslabenej podobe. Naostatok sa zdá, že pre prezumpciu správnosti rozhodnutia sa nemožno zasadiť za aplikáciu doktríny vo vzťahu k rozhodnutiam vydaným na základe zákonne vykonaného procesného úkonu. Možno ju použiť zrejme len na rozhodnutia, ktoré sú založené na kontaminovanom dôkaze.

SUMMARY

The Fruit of the Poisonous Tree Doctrine in Current Constitutional Decision-Making Practice

The authors analyse the fruit of the poisonous tree doctrine. The topicality of this issue is objectified at several levels. First of all, the actual applicability of this theory in Slovakia is not clear. From a perspective of defence lawyers, the aforementioned concept is useful to be applied. However, the scope of application of this doctrine is not clear either. Speaking in terms of the complexity of some cases, this concept gets weaker. Finally, because of the presumption of correctness of decisions, it does not seem possible to apply this doctrine in relation to decisions made on the basis of a lawfully performed procedural act. It can apparently be applied only in relation to decisions that are based on tainted evidence.

ZUSAMMENFASSUNG

Doktrin der Frucht aus einem vergifteten Baum in der aktuellen verfassungsrechtlichen Gerichtspraxis

Die Autoren analysieren die Doktrin zu den Früchten aus einem infizierten Baum. Die Aktualität der Problematik wird in mehreren Ebenen objektiviert. Erstens ist die Anwendungsfähigkeit dieser Theorie unter den inländischen Bedingungen selbst nicht klar. Von der Seite der Verteidigung kann die Notwendigkeit der Anwendung der erwähnten Konzeption bejaht werden. Weiter ist der Umfang der Anwendungsmöglichkeit der Doktrin nicht klar. Mit Bezug auf die Schwierigkeit einiger Causae kann man der geschwächten Form zustimmen. Und es scheint zuletzt, dass wegen der Präsomtion der Entscheidungsrichtigkeit kann man sich nicht für die Anwendung der Doktrin in Bezug auf die Entscheidungen, erlassen aufgrund einer gesetzlich durchgeführten prozessualen Maßnahme, einsetzen. Sie kann offensichtlich bei Entscheidungen angewendet werden, die auf einem kontaminierten Beweis begründet sind.

Z JUDIKATÚRY SÚDNEHO DVORA EURÓPSKEJ ÚNIE

Zodpovednosť leteckého dopravcu za zranenie cestujúcich

1. Článok 17 ods. 1 Dohovoru o zjednotení niektorých pravidiel pre medzinárodnú leteckú dopravu, uzavretého 28. mája 1999 v Montreale, podpísaného Európskym spoločenstvom 9. decembra 1999 a schváleného v jeho mene rozhodnutím Rady 2001/539/ES z 5. apríla 2001, sa má vykladať v tom zmysle, že situácia, keď cestujúci z neurčitého dôvodu spadne na mobilných schodoch pristavených na účely vystúpenia cestujúcich z lietadla a zraní sa, spadá pod pojem „nehoda“ v zmysle tohto ustanovenia, a to aj v prípade, že dotknutý letecký dopravca v tejto súvislosti neporušil svoje povinnosti týkajúce sa primeranej starostlivosti a bezpečnosti.

2. Článok 20 prvá veta Dohovoru o zjednotení niektorých pravidiel pre medzinárodnú leteckú dopravu, uzavretého 28. mája 1999 v Montreale, sa má vykladať v tom zmysle, že ak nehoda, ktorá spôsobila škodu cestujúcemu, spočíva v jeho páde z neurčitého dôvodu na mobilných schodoch pristavených na účely vystúpenia cestujúcich lietadla, dotknutý letecký dopravca môže byť zbavený svojej zodpovednosti voči tomuto cestujúcemu len vtedy, ak s ohľadom na všetky okolnosti, za ktorých táto škoda vznikla, tento dopravca preukáže v súlade s uplatniteľnými pravidlami vnútroštátneho práva a pod podmienkou dodržania zásad rovnocennosti a efektivity, že nedbanlivosť, iný protiprávny čin alebo opomenutie zo strany uvedeného cestujúceho spôsobili úplne alebo čiastočne škodu, ktorú tento cestujúci utrpel, v zmysle tohto ustanovenia.

*Rozsudok Súdneho dvora z 2. júna 2022 vo veci C-589/20,
Austrian Airlines – ECLI:EU:C:2022:424.*

1 Slovenská republika ratifikovala Montrealský dohovor ešte pred vznikom jej členstva v Európskej únii – Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 544/2003 Z. z.

2 Rozhodnutie Rady je v podmienkach Európskej únie ekvivalentom ratifikácie medzinárodnej zmluvy štátom.

3 Posun začiatku platnosti Montrealského dohovoru do roku 2004 je dôsledkom toho, že Európska únia čakala na ukončenie ratifikačných procesov vo všetkých členských štátoch.

Prejudiciálne otázky rakúskeho súdu sa týkali výkladu Dohovoru o zjednotení niektorých pravidiel pre medzinárodnú leteckú dopravu (ďalej len „Montrealský dohovor“), ktorý je výsledkom Medzinárodnej diplomatickej konferencie o leteckom práve konanej v Montreale v roku 1999. Aj keď tento dohovor nie je klasickým aktom inštitúcií, orgánov alebo úradov alebo agentúr Únie tak ako to požaduje článok 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, napriek tomu je daná právomoc Súdneho dvora Európskej únie podávať v prejudiciálnom konaní jeho výklad. Montrealský dohovor patrí totiž medzi tzv. zmiešané medzinárodné zmluvy, teda zmluvy, ktorých zmluvnými stranami sú aj členské štáty¹ aj Európska únia. Európske spoločenstvo ho podpísalo 9. decembra 1999, schválený bol rozhodnutím Rady 2001/539/ES z 5. apríla 2001² a od 28. júna 2004 sa Montrealský dohovor stal integrálnou súčasťou právneho poriadku Európskej únie.³

Spor pred rakúskym súdom sa týka zodpovednosti leteckého dopravcu za škodu spôsobenú v prípade zranenia cestujúceho. Táto problematika je upravená v článku 17 ods. 1 Montrealského dohovoru, v zmysle ktorého je dopravca zodpovedný za spôsobenú škodu v prípade smrti alebo telesného zranenia cestujúceho iba vtedy, ak sa nehoda, ktorá spôsobila smrť alebo zranenie udiala na palube lietadla alebo v ktoromkoľvek štádiu nastupovania alebo vystupovania. Vnútroštátny súd sa snaží zistiť, či pod pojem „nehoda“, ktorý používa článok 17 ods. 1 Montrealského dohovoru, spadá aj situácia, keď sa cestujúci zraní v dôsledku pádu z neurčitého dôvodu

na mobilných schodoch pristavených na účely vystúpenia cestujúcich z lietadla. Pre vnútroštátny súd je dôležité zistiť, či je odpoveď na túto otázku závislá od skutočnosti, že letecký dopravca v súvislosti so zabezpečením vystupovania cestujúcich z lietadla neporušil svoje povinnosti týkajúce sa primeranej starostlivosti a bezpečnosti. Žalobkyňa v konaní pred ním totiž tvrdí, že sa zranila pri vystupovaní z lietadla v dôsledku pádu na pristavených mobilných schodoch, avšak žalovaná letecká spoločnosť Austrian Airlines tvrdí, že predmetné mobilné schody neboli šmykľavé a k pádu žalobkyne došlo v dôsledku jej vlastného správania, keďže sa pri zostupovaní nepridržiavala zábradlia. Na prvom stupni bola žaloba o náhradu škody zamietnutá, keďže súd dospel k záveru, že nie je možné určiť dôvody pádu žalobkyne a že žalovaná spoločnosť neporušila svoju povinnosť zabezpečiť bezpečnosť svojich cestujúcich.

Súdny dvor sa už v svojej skoršej judikatúre zaoberal pojmom „nehoda“ a vložil ho tak, že sa chápe ako neúmyselná poškodzujúca a nepredvídaná udalosť, pričom sa nevyžaduje, aby bola škoda spôsobená naplnením rizika typického pre leteckú dopravu, alebo tým, že existuje spojenie medzi nehodou a prevádzkou alebo pohybom lietadla.⁴ V kontexte prípadu pred rakúskym súdom tento výklad pojmu „nehoda“ znamená, že pod neho spadá aj situácia, keď sa cestujúci zraní pri páde z neurčitého dôvodu na mobilných schodoch pristavených na účely vystúpenia z lietadla, pričom na tento záver nemá vplyv skutočnosť, že letecký dopravca neporušil svoje povinnosti primeranej starostlivosti a bezpečnosti vo vzťahu k cestujúcim. Článok 17 ods. 1 Montrealského dohovoru totiž nepodmieňuje vznik zodpovednosti dopravcu za škodu spôsobenú pri nehode chybou alebo nedbanlivosťou tohto dopravcu.⁵

Montrealský dohovor však predpokladá aj oslobodenie prepravcu od zodpovednosti. Podľa článku 20 Montrealského dohovoru k tomu dôjde vtedy, ak dopravca preukáže, že škoda bola spôsobená nedbanlivosťou alebo iným chybným konaním, alebo opomenutím osoby požadujúcej náhradu škody. Druhá prejudiciálna otázka rakúskeho súdu smeruje k zisteniu, či za „nedbanlivosť, iné chybné konanie alebo opomenutie“ je možné považovať skutočnosť, že cestujúci, ktorý žiada o náhradu škody spôsobenú zranením v dôsledku pádu z neurčitého dôvodu na mobilných schodoch slúžiacich na vystúpenie cestujúcich z lietadla, sa v okamihu svojho pádu nepridržiaval zábradlia schodov.

Pri odpovedi na túto otázku odkázal Súdny dvor vnútroštátny súd na zásadu procesnej autonómie, v zmysle ktorej sa pri neexistencii pravidiel na úrovni práva Únie (čo je práve prípad Montrealského dohovoru, ktorý neobsahuje žiaden návod na posúdenie nedbanlivosti, iného chybného konania alebo opomenutia zo strany cestujúceho dožadujúceho sa náhrady škody) uplatnia relevantné pravidlá vnútroštátneho práva, ale len za predpokladu, že tieto pravidlá sú v súlade so zásadou efektivity a ekvivalencie. To znamená, že je úlohou vnútroštátneho súdu posúdiť, či v danom prípade pôjde o nedbanlivosť, iné chybné konanie alebo opomenutie zo strany cestujúceho dožadujúceho sa náhrady škody, pričom vnútroštátny súd musí zobrať do úvahy všetky okolnosti daného prípadu.

Súdny dvor súčasne pripomenul, že argumenty uvádzané žalovanou spoločnosťou, konkrétne nepridržiavanie sa zábradlia mobilných schodov žalobkyňou pri vystupovaní, nereagovanie na to, že osoba pred žalobkyňou takmer spadla na mobilných schodoch a odmietnutia žalobkyne nechať sa ošetriť bezprostredne po nehode, nemusia byť jednoznačným dôkazom toho, že z jej strany išlo o „nedbanlivosť, iné chybné konanie alebo opomenutie“. Čo sa týka nepridržiavania sa zábradlia mobilných schodov pri vystupovaní z lietadla Súdny dvor pripomenul, že žalobkyňa mala na rukách maloleté dieťa, čo znamená, že musela dbať aj o bezpečnosť tohto dieťaťa, čo mohlo v určitých situáciách spôsobiť, že sa nepridržiavala zábradlia mobilných schodov. Rovnako tak musí vnútroštátny súd zohľadniť a overiť tvrdenie žalobkyne, že to, že videla hrozbu pádu v súvislosti s cestujúcim pred ňou, ju viedlo k tomu, aby bola pri zostupovaní po mobilných schodoch obzvlášť opatrná. V súvislosti odmietnutím ošetrenia zo strany žalobkyne bezprostredne po páde Súdny dvor uviedol, že pri hodnotení tejto skutočnosti je potrebné zobrať do úvahy aj to, do akej miery sa zranenia bezprostredne po nehode javili ako vážne, ako aj informácie poskytnuté na mieste zdravotníckym personálom o možnosti odkladu lekárskeho ošetrenia a o možnosť podrobiť sa takémuto ošetreniu v blízkom okolí.

4 Rozsudok Súdneho dvora z 19. decembra 2019 vo veci C-532/18, Niki Luftfahrt, EU:C:2019:1127 – body 34, 35 a 41.

5 V slovenskej verzii rozsudku sa v bode 23 uvádza, že „zodpovednosť teda nemôže závisieť od zavinienia alebo nedbanlivosti uvedeného dopravcu“, čo však v kontexte slovenskej terminológie nedáva zmysel, keďže nedbanlivosť je jednou z foriem zavinienia.

Rozhodnutie spracovala: **doc. JUDr. Martina Jánošíková, Ph.D.**

Ústav medzinárodného práva a európskeho práva
UPJŠ v Košiciach, Právnická fakulta

Z ROZHODNUTÍ NAJvyššieho súdu SR

Začiatok plynutia subjektívnej premlčacej doby pri bezdôvodnom obohatení u spotrebiteľského úveru, ktorý je bezúročný a bez poplatkov

Podstatnou skutkovou okolnosťou, ktorú by sa mal spotrebiteľ dozvedieť, aby mu začala plynúť subjektívna premlčacia lehota na vydanie bezdôvodného obohatenia získaného plnením, ktoré je bezúročné a bez poplatkov na základe spotrebiteľskej úverovej zmluvy v zmysle zákona č. 129/2010 Z. z., je vedomosť o tom, že úver sa považuje za bezúročný a bez poplatkov. Ide o subjektívny okamih, v ktorom sa spotrebiteľ dozvie také skutkové okolnosti, ktoré mu umožnia uplatniť svoje práva v súdnom konaní žalobou o vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia, t. j., keď sa jeho právo stalo nárokom (*actio nata*). Rozhodujúce nie je, či možnosť dozvedieť sa tieto skutočnosti mal už skôr.

Uznesenie Najvyššieho súdu SR zo dňa 28. septembra 2021
sp. zn. 5Cdo/29/2021

Dotknuté ustanovenia:

- § 107 ods. 1 Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb.
- § 9 ods. 2, § 11 ods. 1 zákona č. 129/2010 Z. z.

Okresný súd rozhodnutím uložil žalovanému povinnosť vydať žalobkyni bezdôvodné obohatenie v sume 290 eur vzniknuté uhrádzaním platieb na základe úverovej zmluvy v období od 03/2016 do 02/2017. Okresný súd dospel k záveru, že vzhľadom na absenciu podstatných zákonných náležitostí uvedených v § 9 ods. 2 zákona č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov je tento úver podľa § 11 ods. 1 zákona č. 129/2010 Z. z. bezúročný a bez poplatkov.¹ V prevyšujúcej časti súd žalobu zamietol vzhľadom na premlčanie uplatneného nároku. Krajský súd v Košiciach rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa dovolanie, v ktorom definovala ako právnu otázku, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, určenia začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby v prípade bezdôvodného obohatenia získaného plnením na základe spotrebiteľskej úverovej zmluvy, ktorá je bezúročná a bez poplatkov.

Z odôvodnenia Najvyššieho súdu SR:

Pri posudzovaní začiatku plynutia subjektívnej premlčacej doby na vydanie bezdôvodného obohatenia je potrebné vychádzať zo skutočnej, nie z predpokladanej vedomosti oprávneného o tom, že na jeho úkor došlo k získaniu bezdôvodného obohatenia a kto ho získal. Touto

¹ § 11 ods. 1 zákona č. 129/2010 Z. z.:

(1) Poskytnutý spotrebiteľský úver sa považuje za bezúročný a bez poplatkov, ak

a) zmluva o spotrebiteľskom úvere nemá písomnú formu podľa § 9 ods. 1,

b) zmluva o spotrebiteľskom úvere neobsahuje náležitosti podľa § 9 ods. 2 písm. d), e), g) až i), l) a p),

vedomosťou § 107 ods. 1 OZ² nemieni znalosť právnej kvalifikácie, ale skutkových okolností, z ktorých možno zodpovednosť za bezdôvodné obohatenie vyvodíť. Nie je rozhodujúce, že oprávnený sa mohol o získaní bezdôvodného obohatenia dozvedieť pri vynaložení potrebnej starostlivosti prípadne aj skôr.

Za skutkovú okolnosť, ktorá je podstatná pre nadobudnutie vedomosti spotrebiteľa o vzniku bezdôvodného obohatenia a o tom, kto sa na jeho úkor bezdôvodne obohatil, potrebnej pre začatie plynutia subjektívnej premlčacej doby, je podľa názoru dovolacieho súdu potrebné považovať skutočnú vedomosť spotrebiteľa o tom, že nemá (nemal) plniť splátky spotrebiteľského úveru vo výške dohodnutej v úverovej zmluve. Bez tejto vedomosti je spotrebiteľ v presvedčení, že jeho povinnosťou je (bolo) plniť zmluvne dohodnutý záväzok a splácať dlh splátkami vo výške dohodnutej v zmluve, ktorej návrh riadne a podľa dôvery spotrebiteľa v súlade so zákonom vypracoval veriteľ – dodávateľ ponúkajúci svoj produkt. Nestačí preto len predpokladať, že oprávnená osoba skutkové okolnosti mohla vedieť, alebo sa ich mohla alebo mala dozvedieť, ak by vynaložila potrebnú starostlivosť. Dovolací súd zdôrazňuje, že spotrebiteľova vedomosť o tom, že výška splátok (resp. celého dlhu zahŕňajúceho aj úroky a poplatky) je v úverovej spotrebiteľskej zmluve uvedená nesprávne, je sama osebe skutkovou okolnosťou, nie okolnosťou právnou (zistenie o rozpore takéhoto dojednania so zákonom je len dôvodom nadobudnutia tejto vedomosti).

Otázku nadobudnutia skutočnej vedomosti spotrebiteľa o vzniku bezdôvodného obohatenia a o tom, kto sa na jeho úkor bezdôvodne obohatil, nemožno oddeliť od ustálenia momentu, kedy spotrebiteľ túto vedomosť získal. Dovolací súd udáva, že podstatnou skutkovou okolnosťou, ktorú by sa mal spotrebiteľ dozvedieť, aby mu začala plynúť subjektívna premlčacia lehota, je vedomosť o tom, že úver sa považuje za bezúročný a bez poplatkov. Pri skúmaní momentu, kedy spotrebiteľ nadobudol vyžadovanú skutočnú vedomosť o tejto podstatnej skutkovej okolnosti je potrebné si uvedomiť, že ide o subjektívny okamih, v ktorom sa spotrebiteľ dozvie také skutkové okolnosti, ktoré mu umožnia uplatniť svoje práva v súdnom konaní žalobou o vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia, t. j., keď sa jeho právo stalo nárokom (actio nata). Rozhodujúce nie je, či možnosť dozvedieť sa tieto skutočnosti mal už skôr.

Aj v prejednávanej spore je potrebné individualizovať reálny moment, kedy žalobkyňa nadobudla vedomosť o tom, že došlo k vzniku bezdôvodného obohatenia a o tom, že sa žalovaný na jej úkor bezdôvodne obohatil, t. j. kedy si žalobkyňa sama musela byť vedomá, že bez existujúceho (platného) právneho dôvodu previedla na účet žalovaného určitú finančnú čiastku resp. čiastky. Týmto momentom je podľa dovolacieho súdu porada, ktorú absolvovala žalobkyňa ako priemerná spotrebiteľka – fyzická osoba s jej právnou zástupkyňou, kedy sa dozvedela o rozpore niektorých jednotlivých konkrétnych dojednaní zmluvy o revolvingovom spotrebiteľskom úvere so zákonnou úpravou (túto vedomosť je pritom potrebné odlišovať od znalosti právnej kvalifikácie plnenia poskytnutého žalobkyňou nad rámec základnej sumy úveru ako bezdôvodného obohatenia).

Právna úprava bezdôvodného obohatenia vychádza zo zásady, že ten, kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí takéto obohatenie vydať. Plnenie spotrebiteľa poskytnuté dodávateľovi nad rámec istiny dohodnutého spotrebiteľského úveru je bezdôvodným obohatením vzniknutým na strane dodávateľa z neplatného právneho úkonu. Zákonná fikcia bezúročnosti a bezpoplatkovosti spotrebiteľského úveru je totiž z hľadiska Občianskym zákonníkom pevne daných skutkových podstát bezdôvodného obohatenia akousi modifikáciou neplatnosti právneho úkonu vyvolanou špeciálnym charakterom aplikovaného hmotnoprávneho ustanovenia § 11 ods. 1 zákona č. 129/2010 Z. z.

Vychádzajúc z vyššie uvedeného právneho názoru dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie

Odôvodnenie je redakčne krátené a upravované.

c) zmluva o spotrebiteľskom úvere formou povoleného prečerpania, ktorý sa musí splatiť na požiadanie alebo do troch mesiacov, neobsahuje náležitosti podľa § 9 ods. 2 písm. d), e), g) a § 10 ods. 1 písm. b) a c) alebo

d) v zmluve o spotrebiteľskom úvere je uvedená nesprávne ročná percentuálna miera nákladov v neprospech spotrebiteľa,

e) veriteľ spotrebiteľský úver poskytne inak ako bezhotovostným prevodom finančných prostriedkov na platobný účet spotrebiteľa, poštovým poukazom, ktorého adresátom je spotrebiteľ alebo platobným prostriedkom vydaným na meno spotrebiteľa a nejde o bezhotovostné poskytnutie viazaného spotrebiteľského úveru podľa § 15 alebo poskytnutie spotrebiteľského úveru bezhotovostne na splatenie iného úveru alebo úverov úhradou veriteľovi oprávnenému poskytovať úver podľa tohto zákona alebo osobitného predpisu,

f) veriteľ v zmluve o spotrebiteľskom úvere neuvedie všetky plnenia, ktoré pre spotrebiteľa vyplývajú z poskytnutia spotrebiteľského úveru alebo s ním súvisia,

g) ročná percentuálna miera nákladov spotrebiteľského úveru prekračuje najvyššiu prípustnú výšku odplaty stanovenej podľa osobitných predpisov.

2 § 107 ods. 1 Občianskeho zákonníka:

Právo na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia sa premlčí za dva roky odo dňa, keď sa oprávnený dozvie, že došlo k bezdôvodnému obohateniu a kto sa na jeho úkor obohatil.

Vyhlásenie publikačnej súťaže Bulletinu slovenskej advokácie pre rok 2022

Redakčná rada *Bulletinu slovenskej advokácie*
v spolupráci s Predsedníctvom Slovenskej advokátskej komory
vyhlásila pre rok 2022

XXI. ročník publikačnej súťaže Bulletinu slovenskej advokácie pre študentov právnických fakúlt, advokátskych koncipientov a mladých advokátov do 35 rokov.

Konkrétnu **tému si účastníci súťaže zvolia** sami. Podmienkou je aktuálnosť témy z teórie alebo praxe slovenského, európskeho alebo medzinárodného práva. Súťažný príspevok nesmie mať popisný charakter. Príspevky v rozsahu maximálne 34 000 znakov (vrátane medzier, literatúry, CV aj textu pod čiarou) treba poslať e-mailom na adresu **ondrisova@sak.sk** alebo **darina.stracinova@sak.sk**.

Termín uzávierky je **30. novembra 2022**.

Článok bude zaradený do súťaže v tom roku, v ktorom bude publikovaný. Porota zložená z členov redakčnej rady *Bulletinu slovenskej advokácie* publikované príspevky vyhodnotí do konca decembra 2022. Pre autorov sú pripravené finančné ceny, porota má právo cenu neudeliť, resp. zvýšiť odmenu. Ceny prvým trom autorom budú odovzdané na tradičnom Novoročnom stretnutí právnikov v januári 2023.

Advokácia v spomienkach advokátov

Dávame do pozornosti všetkým advokátom, že v knižnici Slovenskej advokátskej komory sú k dispozícii posledné výtlačky **reprezentatívnej veľkoformátovej publikácie v tvrdej väzbe**, ktorá na vyše 300 stranách formou rozhovorov s kolegami advokátmi mapuje dianie v advokácii od začiatku 70. rokov minulého storočia až po dnešok.

Zvýhodnená cena pre advokátov 10 eur

Kontakt: PhDr. Ondrišová, tel.: 0903 600 805, ondrisova@sak.sk

Aktuálne udalosti

Projekt stáží pre ukrajinských kolegov – poďakovanie advokátskym kanceláriám

Veľké poďakovanie patrí všetkým advokátom a advokátkam, ktorí sa zapojili do spoločného projektu Slovenskej advokátskej komory a Nadácie slovenskej advokácie a poskytlí svoj čas, priestor a ochotu, aby prijali na mesiac vo svojej kancelárii ukrajinskú kolegyňu alebo kolegu, ktorí sa na Slovensku zdržiavajú z dôvodu prebiehajúceho konfliktu v domovine. Spoločnými silami sa podarilo zabezpečiť vyše 30 stáží. Budeme radi, ak sa nám podarí s Vašou pomocou ďalej týmto spôsobom pomáhať ukrajinským kolegom a budovať vzájomnú spoluprácu. Ak máte možnosť vytvoriť priestor pre stážistu formou prezenčnej alebo dištančnej spolupráce, napíšte na pomoc@sak.sk.

SAK spoluorganizátorom odbornovo-vedeckej rozpravy o zákonnosti a efektívite trestného konania

Slovenská advokátska komora bola partnerom podujatia *Zákonnosť a efektívnosť trestného konania s dôrazom na prípravné konanie* – odbornovo-vedeckej rozpravy a okrúhleho stola zameraného na zlepšenie dodržiavania zákonnosti v prípravnom konaní a na jeho efektívnejší priebeh. Podujatie sa uskutočnilo 30. júna 2022 v priestoroch Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. (fotografia dole)

Prvý blok sa zameriaval na návrhy právnej úpravy a postupov, ktoré by zabezpečili zvýšenie garancie zákonnosti prípravného konania a efektivity prípravného konania za súčasného zabezpečenia práv obvinených: identifikácia nezákonných postupov v trestnom konaní v praxi a faktorov znižujú-

cich efektívnosť prípravného konania. Druhý blok sa venoval limitom využívania tzv. „kajúcnikov“ v trestnom konaní. SAK reprezentoval na podujatí jej podpredseda Martin Puchalla s príspevkom *Nezákonné postupy v trestnom konaní v praxi a stíhanie advokátov pre výkon povolania*.

Tretie zasadnutie odbornej platformy pre trestné právo

Tretie stretnutie zástupcov Najvyššieho súdu SR, Generálnej prokuratúry SR, Úradu špeciálnej prokuratúry SR a Slovenskej advokátskej komory k problematike novely trestnoprávných kódexov sa konalo dňa 27. júna 2022 na pôde SAK. Cieľom stretnutí je snaha prispieť k odbornej a konštruktívnej debate v súvislosti s novelou Trestného zákona a Trestného poriadku. Obsahom stretnutia bola výmena informácií o pripomienkach inštitúcií k legislatívnemu procesu a rôzne aspekty týkajúce sa inštitútu väzby. Prediskutované témy sa týkali najmä dĺžky väzby, lehôt, dôvodov väzby, nahradenia väzby, ESMO, kolúznej väzby, väzby ako ultima ratio. ako aj podmienok väzby a výkonu väzby. Zúčastnení sa zhodli na potrebe humanizácie podmienok väzby. Všetci zúčastnení ocenili možnosť osvetliť si vzájomne postoje jednotlivých inštitúcií k novelizovaným ustanoveniam a privítali možnosť pokračovať v obdobnej diskusii v budúcnosti.

Európska komisia vydala tretiu správu o stave právneho štátu na Slovensku

Slovenská advokátska komora sa zapojila do prípravy správy o stave právneho štátu na Slovensku formou stanoviska k vybraným aspektom uplatňovania právneho štátu v oblasti spravodlivosti. Tretia správa Európskej komisie bola zverejnená 13. 7. 2022 a je dostupná v slovenskom jazyku. Venuje sa situácii v EÚ a samostatné kapitoly sú určené jednotlivým členským štátom. SAK pripravila písomný príspevok do verejnej konzultácie a následne boli zástupcovia SAK pozvaní na stretnutie so zástupkyňami Európskej komisie, ktoré mali na starosti spracovanie výstupu za Slovenskú republiku.

Pripomienky SAK k novele zákona o katastri nehnuteľností

Pracovná skupina SAK pre verejné právo pripomienkovala novelu zákona o katastri nehnuteľností, ktorý bol v medzirezortnom pripomienkovom konaní v júni. K pripomienkam následne prebehlo aj rozporové konanie, viaceré pripomienky boli akceptované, ďalšie pripomienky boli prediskutované s predkladateľom s tým, že rozpor bol odstránený.

SAK podpísala memorandum o spolupráci s Nadáciou európskych advokátov

Slovenská advokátska komora podpísala začiatkom júla memorandum o spolupráci s Nadáciou európskych advokátov (*European Lawyers Foundation – ELF*). ELF bola založená z iniciatívy CCBE s ohľadom na potrebu venovať sa príprave projektov na získanie grantov zo strany Európskej únie za účelom vzdelávania európskych advokátov. V súčasnosti má 23 členov, ktorí reprezentujú advokáciu v 17 krajinách EÚ. Sú to advokátske komory Rakúska, Belgicka, Cypru, Česka, Estónska, Fínska, Francúzska, Nemecka, Grécka, Maďarska, Írska, Talianska, Luxemburska, Rumunská, Slovinska, Španielska.

Slovenská advokátska komora sa v uplynulých dvoch rokoch zapojila do viacerých projektov Európskej komisie, napríklad projekt krátkodobých stáží v zahraničí *Lawyerex* a *Lawyerex II*. Spolupráca s ELF ako koordinátorom projektu je na vysokej úrovni. Memorandum má za cieľ vytvoriť fórum na diskusiu o budúcich projektoch, možnosť navrhovať a pripomienkovať zámer projektov, výmenu informácií, ale zároveň je sieť aj dôležitým signálom smerom k Európskej komisii, ktorá projekty schvaľuje, o pripravenosti európskej advokácie realizovať projekty s finančnou podporou EÚ.

Výročná konferencia siete HELP v Štrasburgu

Slovenská advokátska komora je už niekoľko rokov partnerom programu Rady Európy HELP, ktorý sa venuje bezplatnému vzdelávaniu advokátov a koncipentov v oblasti ľudských práv na vzdelávacej online platforme. Na výročnej konferencii siete HELP 1. júla 2022 v Štrasburgu sa zúčastnili v mene SAK podpredseda Ondrej Laciak a HELP InfoPoint SAK Michaela Chládeková. Cieľom výročnej konferencie je poskytnúť účastníkom informácie o aktuálnej činnosti v rámci projektov, predstaviť nové alebo aktualizované kurzy a načrtnúť budúce plány. Dôležitou súčasťou programu je budovanie kontaktov medzi účastníkmi a rozvíjanie spolupráce medzi advokátskymi komorami, justičnými akadémiami a európskymi inštitúciami. Konferencia sa konala na pôde Rady Európy (fotografia vpravo). Sme radi, že môžeme

naďalej prinášať našim členom nové kurzy HELP. Prístup ku kurzom nájdete na <https://help.elearning.ext.coe.int/>.

SAK na stálom výbore CCBE

Stály výbor Rady advokátskych komôr Európy (CCBE) zasadal na pozvanie Bulharskej advokátskej komory v Sofii 23. – 24. júna 2022. Zúčastnili sa podpredseda SAK Ondrej Laciak a riaditeľka medzinárodných vzťahov SAK Michaela Chládeková. Zástupcovia participovali na zasadnutí výboru o poskytovaní právnych služieb zahraničnými a medzinárodnými advokátmi, na výbore pre deontológiu, na zasadnutí výboru pre informačné technológie a výboru pre problematiku sledovania a na výbore PECO, ktorý sa venuje spolupráci s východoeurópskymi a juhoeurópskymi komorami. Medzi témami, ktoré sa diskutovali na viacerých výboroch bolo poskytovanie právnych služieb osobám na sankčných zoznamoch, boj proti strategickým žalobám proti novinárom a advokátom, poskytovanie právnych služieb advokátmi z tretích krajín, správa osobitného spravodajcu OSN o nezávislosti sudcov a advokátov, stretnutie CCBE s OECD ohľadom daňových trestných činov.

Delegácie okrem interných rozhodnutí schvaľovali odporúčanie ohľadom kvalifikácií ukrajinských advokátov, príspevok CCBE Národnej ukrajinskej advokátskej komore a podmienky jeho využitia či stanovisko CCBE k verejnej konzultácii Európskej komisie o právach spotrebiteľov naprieč EÚ.

Zasadnutiu Stáleho výboru predchádzala spoločná konferencia CCBE – FBE. Federácia advokátskych komôr Európy (FBE) je primárne frankofónne združenie 250 rôznych regionálnych a národných európskych advokátskych komôr. Témou konferencie bola úloha advokátov v období po pandémie – dynamika práce v polarizovanej spoločnosti, meniaci sa imidž advokácie a vývoj advokátskej praxe, spoločenská zodpovednosť advokátskych kancelárií, povinnosť advokáta zastupovať klienta vs. verejný záujem, opatrenia EÚ proti SLAPPs a diskusia o inováciách a digitalizácii v justícii.

–mch–

Zo zasadnutia Predsedníctva SAK

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory sa stretlo na svojom poslednom riadnom rokovaní pred letným obdobím **28. júna 2022 v Bratislave.**

Predsa SAK JUDr. Karas, PhD. informoval ■ o stretnutí s **viceprezidentom CCBE Panagiotisom Perakisom** venovanom aktuálnym témam slovenskej a európskej advokácie, ■ o **konferencii o rozhodcovskom konaní**, ktorú organizuje Právnická fakulta Univerzity Komenského v spolupráci s AmCham (Rozhodcovský súd SAK je odborným partnerom), ■ o príprave odborno-vedeckej rozpravy a okrúhleho stola so zameraním na **zákonnosť a efektivitu trestného konania s dôrazom na prípravné konanie** pod organizačnou taktovkou právnických fakúlt v Bratislave a v Košiciach, Najvyššieho súdu SR, Generálnej prokuratúry SR a SAK, ■ o prvých **Bratislavských advokátskych debatkách** s tým, že v septembri sa plánuje druhé stretnutie, ■ o prezentácii **knihy Poviedky o advokátoch a spravodlivosti** v spolupráci s MČ Bratislava – Staré Mesto, Staromestskou knižnicou a Spolkom právnikov a priateľov práva, ■ o **stretnutí zástupcov Generálnej prokuratúry SR, Úradu špeciálnej prokuratúry SR a SAK k návrhu noviel trestných kódexov** a ■ o stretnutí s **podpredsedníčkou vlády a ministerkou investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR.**

Predsedníctvo SAK navrhlo za kandidáta na funkciu *ad hoc* sudcu Európskeho súdu pre ľudské práva doc. JUDr. Lačiaka, PhD.

V kontexte **súčasných legislatívnych aktivít** P SAK vzalo na vedomie informácie ■ o pracovnom stretnutí na MS SR k **návrhu zákona**, ktorý upravuje **vnútroštátne premeny, cezhraničné premeny a zmenu právnej formy obchodných spoločností a družstva**, ■ o stretnutí s **Úradom komisára pre osoby so zdravotným postihnutím** a ■ o 4. a 5. diskusii k **návrhu právnej úpravy právnických osôb.**

V rámci informácií o **ďalšom vývoji v oblasti elektronizácie** sa členovia P SAK venovali návrhu ďalšieho postupu a súčasných nákladov na dokončenie online platformy na **poskytovanie právnych služieb**, poverili JUDr. Karasa, PhD. podpísať **memorandum o spolupráci s Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR** a vzali na vedomie **správu externého IT konzultanta**, a to aj v kontexte prípadného financovania niektorých činností komory v oblasti elektronizácie z verejných zdrojov vzhľadom na to, že informačný systém komory sa zo zákona stal systémom verejnej správy.

Členovia P SAK schválili stanoviská s úpravami na základe diskusie vo veci dopytov súvisiacich s výkonom advokácie a koncipientskej praxe, ktoré spadajú do pôsobnosti **pracovnej skupiny pre veci advokátske a komisie pre zlučiteľ-**

nosť výkonu advokácie, resp. koncipientskej praxe s inými povolaniami.

Predsedníctvo SAK ustálilo, že **nebude meniť programový koncept letného a zimného seminára advokátov** vzhľadom na to, že semináre majú odborno-spoločenský charakter a každý účastník si môže vybrať aktivity podľa vlastnej preferencie. P SAK **určilo moderátorov** hlavných jesenných koncipientskych seminárov v II. polroku 2022.

Členovia P SAK vzali na vedomie **informáciu o hospodarení komory za I. štvrťrok 2022** a **správu o mediálnej prezentácii komory** za obdobie **jún 2022**. V súvislosti so zamýšľanou rekonštrukciou budovy SAK **schválilo ponuku na prípravné práce na štúdiu redizajnu a prístavby** spočívajúce v digitalizácii existujúceho projektu a zameraní stavby a na projekt a vykonávací projekt vrátane inžinierskej činnosti, ako aj vyhotovenie tzv. steny osobností Slovenskej advokátskej komory ocenených za celoživotný prínos advokácii ako motivačný prvok veľkých mien advokácie pre generáciu advokátskych koncipientov, resp. novozapísaných advokátov. Členovia P SAK schválili **nové odborné zameranie advokátov** – preventívnu reštrukturalizáciu – v súvislosti so zákonom č. 111/2022 o riešení hroziaceho úpadku.

V rámci informácií o **zahraničných aktivitách** P SAK vzalo na vedomie informácie o **dianí na pôde CCBE**, správy zo **spoločného zasadnutia orgánov ČAK a SAK** v Prahe, zo **stretnutia s regionálnymi zástupcami ČAK** v Kunětickej Hore, z **50. prezidentskej konferencie vo Viedni**, z **úvodného stretnutia partnerov** v rámci projektu LAWYEREX a zo **semifinále Young Lawyers Contest** v Bratislave. Schválilo zámer **podpísať memorandum o spolupráci s Nadáciou európskych advokátov** s tým, že účasť komory v rámci siete je bezplatná. **Poverilo zástupcov SAK** účasťou na vybraných zahraničných podujatiach.

Členovia P SAK rozhodovali o **žiadostiach súvisiacich s matrikou** advokátskych koncipientov, advokátov a usadených euroadvokátov, zahraničných advokátov, medzinárodných advokátov, spoločností s ručením obmedzeným, verejných obchodných spoločností a komanditných spoločností. Osobitne rozhodovalo o žiadosti o zrušenie rozhodnutia o pozastavení výkonu advokácie a o návrhu na zrušenie disciplinárnych rozhodnutí. Predsa komory prijal viaceré neodkladné rozhodnutia v statusových veciach, konkrétne o vyčiarknutiach zo zoznamu advokátov podľa § 7 ods. 1 písm. h) zákona o advokácii, ako aj v súvislosti s pozastavením výkonu advokácie podľa § 8 ods. 1 písm. b) zákona o advokácii a so zrušením pozastavenia výkonu advokácie po odpadnutí zákonných dôvodov.

Koncipientske okienko

Zlučiteľnosť výkonu praxe advokátskeho koncipienta s iným povoláním

Podľa príslušných ustanovení zákona o advokácii platí, že advokátsky koncipient nesmie byť popri pracovnom pomere s advokátom (ktorý nesmie byť dohodnutý na kratší pracovný čas ako 40 hodín týždenne) súčasne v inom pracovnom pomere alebo obdobnom pracovnoprávnom vzťahu s iným zamestnávateľom. Toto obmedzenie neplatí v prípade pedagogickej, publikačnej, literárnej, vedeckej alebo umeleckej činnosti alebo činnosti, ktorá nie je v rozpore s povahou a etickými princípmi výkonu praxe advokátskeho koncipienta.

Absenciu iného pracovného pomeru alebo obdobného pracovného vzťahu ďalej upravuje odporúčacie uznesenie predsedníctva Slovenskej advokátskej komory zo 6. marca 2020 – **Zásady posudzovania činnosti, ktorá nie je zlučiteľná s etickými princípmi výkonu advokácie, resp. praxe advokátskeho koncipienta** (ďalej len „usmernenie o zlučiteľnosti“).

Podľa usmernenia platí, že zákon o advokácii nepovažuje advokáciu za činnosť výlučnú, teda za činnosť, ktorá by nemohla byť vykonávaná súbežne s inou činnosťou. Niektoré činnosti však nemôžu byť vykonávané súbežne s advokáciou, a sú preto prekážkou zápisu žiadateľa do zoznamov vedených komorou, resp. sú dôvodom na pozastavenie výkonu advokácie. Usmernenie o zlučiteľnosti sa primerane použije aj na advokátskeho koncipienta.

Za nezlučiteľné s výkonom advokácie sú pri posudzovaní považované činnosti, ktoré sú v rozpore s povahou a etickými princípmi advokátskeho povolania.

Pod pojmom *etické princípy výkonu advokátskeho povolania* Predsedníctvo SAK rozumie najmä:

- **nezávislosť** advokáta (inštitucionálnu, osobnú či ekonomickú nezávislosť od štátu a jeho orgánov),
- **slobodný výkon** advokátskeho povolania,
- **povinnosť mlčanlivosti**,
- **nadradenosť záujmov klienta nad osobné a iné záujmy** advokáta,
- **nemožnosť obmedzenia alebo vylúčenia zodpovednosti advokáta** za ním poskytované právne služby,
- **záujem na zachovaní cti a vážnosti advokátskeho stavu.**

Akúkoľvek činnosť, ktorá znižuje postavenie advokáta v očiach verejnosti, vzbudzuje pochybnosti o jeho nezávislosti a poctivosti, alebo inak poškodzuje dobré meno advokáta alebo advokácie ako celku, je nevyhnutné považovať za nezlučiteľnú s výkonom advokácie bez ohľadu na jej právnu formu, rozsah, dĺžku trvania či okolnosti, rovnako bez ohľadu na to, či ide o činnosť vykonávanú za odmenu alebo bezodplatne.

Úplné znenie usmernenia Predsedníctva SAK nájdete na webovej stránke Slovenskej advokátskej komory v časti *Aktuality*: www.sak.sk/web/sk/cms/link/news/129784

Ak advokátsky koncipient vykonáva, alebo počas trvania zápisu v zozname advokátskych koncipientov zamýšľa vykonávať akúkoľvek inú činnosť, platí všeobecná oznamovacia povinnosť voči komore.

Individuálne žiadosti o posúdenie zlučiteľnosti výkonu činností sa doručujú do sídla komory v elektronickej podobe alebo v písomnej podobe. O žiadostiach rozhoduje na svojich pravidelných zasadnutiach Predsedníctvo SAK po predchádzajúcom prerokovaní v rámci činnosti poradného orgánu – komisie pre zlučiteľnosť výkonu advokácie, resp. koncipientskej praxe s inými povoláním.

Žiadosť obsahuje najmä označenie advokáta/advokátskeho koncipienta, ktorého sa žiadosť týka, opis pracovnej činnosti a spôsob jej výkonu, predpokladaný rozsah výkonu tejto činnosti, návrh pracovnej zmluvy alebo inej zmluvy.

NOVÝ ZÁKONNÍK PRÁCE V PRAXI

ONLINE

 Prehľadné spracovanie s rozsiahlym komentárom	 Spracovaná judikatúra
 Právne predpisy	 Webináre na konkrétne novely ZP

Zavolajte nám: **0918 850 790** Web: www.zakonnik-prace.dashofer.sk

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ SAK

Povinnosť advokáta finančne vysporiadať vec s klientom

Advokát, ktorý ako právny zástupca klienta obdrží od protistrany peňažné prostriedky z titulu klientovi právoplatne priznaného nároku, avšak vec s klientom po skončení zastupovania bezodkladne písomne finančne nevysporiada a len bez odôvodnenia klientovi vyplatí časť prijatej sumy, dopúšťa sa disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 ZoA, pretože takýmto konaním porušuje povinnosti mu uložené v § 13 AP SAK.

Za finančné vysporiadanie s klientom je možné považovať len riadne písomné vyúčtovanie právneho zastúpenia, ktoré musí byť vykonané bezodkladne po skončení zastúpenia.

Rozhodnutie II. disciplinárneho senátu SAK z 1. decembra 2020, sp. zn. DS II.-12/2020:2274/2019

Dotknuté ustanovenie:

- § 13 Advokátskeho poriadku SAK schváleného konferenciou advokátov 10. júna 2021 (ďalej len „AP SAK“)

Rozhodnutím II. disciplinárneho senátu SAK z 1. decembra 2020, sp. zn. DS II.-12/2020:2274/2019 bol disciplinárne obvinený advokát (ďalej len „DO advokát“)

uznaný za vinného

z disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 ZoA, pretože zavinené závažným spôsobom porušil povinnosti advokáta podľa § 13 AP SAK,

tým, že

ako právny zástupca žalobcu, pána A. B. v konaní vedenom na okresnom súde, ktoré bolo právoplatne skončené rozsudkom krajského súdu zo dňa 24. 5. 2018, obdržal od neúspešnej sporovej strany (žalovaného) v bližšie neurčenom období pred 14. 8. 2018 finančné prostriedky z titulu žalobcovi priznaného nároku v bližšie neurčenej výške, napriek tomu však po skončení zastupovania vec s klientom finančne nevysporiadal a bez odôvodnenia mu len dňa 14. 8. 2018 vyplatil sumu vo výške 7 850,81 eur,

za čo mu bolo uložené

podľa § 56 ods. 2 písm. c) ZoA disciplinárne opatrenie – **peňažná pokuta** vo výške **200 eur**.

Podľa § 57 ods. 5 zákona o advokácii bola DO advokátovi uložená povinnosť zaplatiť na účet SAK paušálne náklady dis-

ciplinárneho konania vo výške 580 eur v lehote do 15 dní odo dňa právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Z odôvodnenia:

Z obsahu spisu senát po skutkovej stránke zistil, že DO advokát sťažovateľa ako žalobcu zastupoval v súdnom konaní vedenom na okresnom súde ako aj v následnom odvolacom konaní vedenom na krajskom súde, o zaplatenie sumy 7 000 eur s príslušenstvom.

V konaní nebolo sporné, že vec bola právoplatne skončená rozsudkom okresného súdu zo dňa 21. 3. 2018 v spojení s rozsudkom krajského súdu zo dňa 24. 5. 2018 s tým, že žalobca bol v konaní v plnej miere úspešný. DO neprešiel, že v období pred 14. 8. 2018 obdržal plnenie od protistrany z titulu judikovaného nároku v bližšie nešpecifikovanej výške, pričom následne dňa 14. 8. 2018 vyplatil sťažovateľovi sumu vo výške 7 850,81 eur bez toho, aby so sťažovateľom ako svojim klientom vec písomne finančne vysporiadal.

Po právnej stránke disciplinárny senát uvádza, že u disciplinárne obvineného došlo k porušeniu § 13 AP SAK, tým, že DO po skončení zastúpenia vec so sťažovateľom ako svojim klientom písomne finančne nevysporiadal.

Skutočnosť, že DO mal podľa jeho vyjadrení voči sťažovateľovi ďalšie pohľadávky alebo správanie sťažovateľa voči DO, ho žiadnym spôsobom nezbavuje povinnosti vec po skončení zastupovania s klientom finančne vysporiadať, a to v písomnej forme.

Tejto povinnosti by DO nezbavila ani údajná ústna dohoda o finančnom vyúčtovaní a vyplatení sumy 7 550,81 eur vychádzajúce z tejto dohody, na ktorú sa odvolával DO, ktorá

však v konaní nebola preukázaná. Disciplinárny senát dáva do pozornosti, že DO sťažovateľovi vôbec neoznámil ani skutočnosť, akú presnú sumu v jeho mene prevzal.

DO v tejto súvislosti neuniesol dôkazné bremeno za ním tvrdené skutočnosti, najmä nebolo nijakým spôsobom preukázané, že po skončení zastupovania bezodkladne riadne vec písomne finančne vysporiadal so sťažovateľom ako svojím klientom. Dôkazné bremeno je v tomto prípade vždy na advokátovi, ktorý ho neuniesol.

Za finančné vysporiadanie je možné považovať len riadne písomné vyúčtovanie právneho zastúpenia, ktoré musí byť vykonané bezodkladne po skončení zastúpenia. K splneniu uvedenej povinnosti v tomto prípade nedošlo.

Nemožno ponechať bez povšimnutia, že DO vo vyjadrení zo dňa 25. 11. 2020 sám dospel k záveru, že porušil advokátske predpisy s tým, že si vzájomné práva a povinnosti týkajúce sa trov konania neupravil písomným spôsobom, teda uznal svoju vinu za spáchanie disciplinárneho previnenia.

Pri rozhodovaní o druhu disciplinárneho opatrenia senát prihliadol na všetky okolnosti prípadu, postoj DO k skutku kladenému mu za vinu, na rozsah a povahu porušenej povinnosti, spôsob konania, následok disciplinárneho previnenia, mieru zavinenia ako aj na osobu DO.

Disciplinárny senát pri rozhodovaní o výške peňažnej pokuty vzal do úvahy aj postoj DO, ktorý si uvedomil nesprávnosť svojho konania a prejavil snahu o nápravu a ponaučenie pre jeho ďalšie pôsobenie ako advokáta, teda čiastočne bola výchovná funkcia naplnená už samotným vedením disciplinárneho konania voči DO. Senát má za to, že uloženie disciplinárneho opatrenia vo forme peňažnej pokuty je primerané zavineniu DO. Pri rozhodovaní o výške peňažnej pokuty disciplinárny senát posudzoval primeranosť výšky pokuty druhu disciplinárneho previnenia a následku disciplinárneho previnenia. Peňažná pokuta pri minimálnej hranici sadzby vyjadruje možnosť budúcej nápravy DO, zároveň jej výška musí pôsobiť na DO sankčne a represívne, aby viedla k riadnemu plneniu si svojich stavovských povinností advokáta, najmä povinnosti vec písomne finančne vysporiadať s klientom po skončení zastupovania.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom.

Právnu vetu a rozhodnutie spracovala
Mgr. Tatiana Frištková, advokátka

Sledujte SAK na LinkedIn!

Dôležité informácie a aktuality z diania v advokácii a na komore: [linkedin.com/company/sak-sk](https://www.linkedin.com/company/sak-sk)

Pýta(j)te sa predsedníctva

Je prípustné zlúčiť neadvokátsku obchodnú spoločnosť s obchodnou spoločnosťou založenou podľa § 15 zákona o advokácii? V oboch spoločnostiach je advokát jediným spoločníkom a konateľom.

Obchodná spoločnosť s výlučným predmetom podnikania, ktorým je poskytovanie právnych služieb, sa nemôže zlúčiť s obchodnou spoločnosťou, ktorá má pred zlúčením iný predmet podnikania ani v prípade, ak po zlúčení bude advokátska spoločnosť ako nástupnícka spoločnosť mať už ako predmet podnikania zapísané iba poskytovanie právnych služieb, a to ani v prípade, ak je advokát a konateľ advokátskej spoločnosti v čase zlúčenia jediným spoločníkom a konateľom aj druhej spoločnosti.

Zmyslom zákonného zákazu, podľa ktorého advokátska spoločnosť s ručením obmedzeným nesmie mať iný predmet podnikania než poskytovanie právnych služieb (§ 15 ods. 1 zákona o advokácii), je ochrana klienta, najmä jeho prípadného nároku na náhradu škody proti advokátskej spoločnosti, ale aj ochrana povesti advokácie, ktorú môže narušiť iná podnikateľská činnosť spoločnosti.

Dôsledkom zlúčenia spoločností je právne nástupníctvo nástupníckej spoločnosti po zanikajúcej spoločnosti. Nástupnícka advokátska spoločnosť by sa v tomto prípade stala právnym nástupcom zanikajúcej neadvokátskej spoločnosti a hoci by nepokračovala v predmete jej činnosti, prevzala by jej existujúce práva i povinnosti. Takúto situáciu je potrebné považovať za porušenie uvedeného princípu.

Advokátska kancelária ponúka prenájom/zdielanie kancelárií v Bratislave

ulica Justičná, v bezprostrednej blízkosti Justičného paláca. Výmera prenajímaných priestorov a výška nájomného je predmetom dohody.

Ďalej ponúkame poskytovanie **administratívnych služieb a služieb recepcie, ako aj možnosť zriadenia sídla**, resp. miesta podnikania na uvedenej adrese.

Bližšie informácie je možné získať na telefónnom čísle +421 220 757 557, alebo na mail. adrese tr@rasovskysk.

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ ČAK

Povinnosť advokáta riadne a včas informovať klienta a povinnosť mlčanlivosti

Je disciplinárnym previnením advokáta, ak riadne a včas neinformuje klienta o tom, že v jeho veci podal odvolanie a že bolo neúspešné a že klientovi vznikla povinnosť na náhradu trov konania.

Je disciplinárnym previnením advokáta, ak zoznámi klienta s rozhodnutiami v obdobných veciach iných klientov bez toho, aby bol týmito klientmi zbavený povinnosti mlčanlivosti.

Rozhodnutie disc. senátu disciplinárnej komisie Českej advokátskej komory zo 16. apríla 2014, sp. zn. K 63/2013¹

Dotknuté ustanovenia:

- § 16 ods. 1, 2, 17 a § 21 ods. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokácii
- čl. 4 ods. 1 a čl. 9 ods. 1 uznesenia predstavenstva Českej advokátskej komory č. 1/1997 Vestníka zo dňa 31. 10. 1996, ktorým sa stanovujú pravidlá profesionálnej etiky a pravidiel súťaže advokátov Českej republiky (etický kódex) v platnom znení (ďalej len „Pravidlá profesionálnej etiky“)
- **obdobné ustanovenia slovenských právnych predpisov:** § 18 ods. 2 a 3 a § 23 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii v platnom znení, § 2 ods. 2, § 6 ods. 1 písm. a) Advokátskeho poriadku SAK zo 10. júna 2021

Disciplinárny senát uznal disciplinárne obvineného advokáta za vinného z disciplinárneho previnenia, ktorého sa dopustil

tým, že

- 1.) ako právny zástupca navrhovateľa B. M. v spore proti žalovaným v konaní vedenom na okresnom súde riadne a včas neinformoval B. M. o tom, že v jeho zastúpení podal odvolanie proti rozsudku tohto súdu zo dňa 10. 4. 2012 a že uznesením odvolacieho súdu zo dňa 21. 8. 2012 bol rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutých výrokoch potvrdený a B. M. bola uložená povinnosť nahradiť žalovaným trovy konania, každému vo výške 960 Kč do troch dní od právoplatnosti tohto uznesenia,

- 2.) ako právny zástupca navrhovateľa B. M. v spore proti žalovaným (tým istým ako ad 1) zaslal dňa 5. 8. 2012 a 24. 9. 2012 B. M. rozhodnutia vydané v obdobných veciach troch svojich iných klientov proti tým istým žalovaným a B. M. zoznámil s niektorými skutočnosťami, o ktorých sa dozvedel v súvislosti s poskytovaním právnych služieb týmto trom klientom bez toho, aby mu títo klienti dali k tomu súhlas, prípadne ho zbavili povinnosti mlčanlivosti,

čím porušil

v bode 1.) § 16 ods. 1, 2 a § 17 zákona o advokácii v spojení s čl. 4 ods. 1 a čl. 9 ods. 1 Pravidiel profesionálnej etiky, v bode 2.) § 16 ods. 1, 2 a § 21 ods. 1 zákona o advokácii,

za čo mu bolo uložené

podľa § 32 ods. 3 písm. c) zákona o advokácii disciplinárne opatrenie – **pokuta vo výške 30 000 Kč.**

Z odôvodnenia:

V disciplinárnom konaní bolo preukázané, že disciplinárne obvinený sa skutočne dopustil skutku označeného pod bodom 1) disciplinárnej žaloby, keď bolo tiež preukázané, že v dôsledku takto podaného odvolania došlo k situácii, že odvolanie podané disciplinárne obvineným nebolo úspešné, v dôsledku čoho bol sťažovateľ odvolacím súdom zaviazaný nahradiť protistrane náklady odvolacieho konania.

S týmito zistenými závermi disciplinárneho senátu korešponduje koniec koncov aj záverečné vyjadrenie disciplinárne

obvineného, ktoré urobil na pojednávaní disciplinárneho senátu do protokolu, v tom zmysle, že pripustil, že v disciplinárnom konaní bolo preukázané, že sa skutky opísané v disciplinárnej žalobe stali, rovnako tak záver disciplinárneho senátu korešponduje so skorším vyjadrením disciplinárne obvineného, ktorý v rámci svojho stanoviska prezentovaného vo vyjadrení k disciplinárnej žalobe, urobil nesporným, že pochybil a v žalobe špecifikovaným konaním pod bodom 1) porušil stavovský predpis.

Za daných okolností teda disciplinárny senát nemal dôvod pochybovať o tom, že ku konaniu uvedenému v bode 1) disciplinárnej žaloby došlo tak, ako je v disciplinárnej žalobe popísané.

Čo sa týka bodu 2) disciplinárnej žaloby, disciplinárny senát dospel k názoru, že aj tu je disciplinárna žaloba dôvodná, lebo v disciplinárnom konaní bolo preukázané, a to tak výpoveďou samotného disciplinárne obvineného, ako aj listinnými dôkazmi, že disciplinárne obvinený porušil svoju zákonom stanovenú povinnosť mlčanlivosti tým, že bez súhlasu svojich klientov zaslal sťažovateľovi rozhodnutia vydané v obdobných veciach iných svojich klientov, čím sťažovateľovi sprístupnil informácie, ktoré sa mu dostali do dispozície v priamej súvislosti s právnym zastúpením iných klientov. V tomto smere považoval disciplinárny senát za právne bezvýznamné tvrdenie a obhajobu disciplinárne obvineného, že medzi sťažovateľom a ďalšími osobami, ktoré disciplinárne obvinený zastupoval v obdobných veciach, boli konané spoločné porady, a že sa v rôznych konaniach tieto osoby vyskytovali v rôznych procesných pozíciách.

Preto disciplinárne obvineného uznal v oboch bodoch disciplinárnej žaloby vinným.

Pri úvahe o druhu a o výške disciplinárneho opatrenia vzal disciplinárny senát do úvahy jednak skutočnosť, že dis-

ciplinárne previnenie, ktorého sa dopustil disciplinárne obvinený je predstavované dvoma skutkami, z ktorých skutok pod bodom 2) disciplinárnej žaloby predstavuje porušenie elementárnej povinnosti advokáta v rámci právneho zastúpenia, a to povinnosti mlčanlivosti, čo závažnosť konania disciplinárne obvineného celkom iste zvyšovalo.

Oproti tomu však disciplinárny senát tiež vzal do úvahy aj istú sebareflexiu disciplinárne obvineného, ktorý, hoci nie od začiatku, lebo v prvotnom vyjadrení disciplinárne obvineného k podanej sťažnosti sťažovateľa táto sebareflexia vyjadrená nie je, pripustil, že porušil svoje stavovské povinnosti vo vzťahu k sťažovateľovi, najprv v bode 1) disciplinárnej žaloby, a v samotnom závere pojednávania disciplinárneho senátu dňa 16. 4. 2014 nakoniec aj k bodu 2) disciplinárnej žaloby.

Ďalej nemohol disciplinárny senát neviať do úvahy disciplinárnu bezúhonnosť disciplinárne obvineného, pretože vzhľadom na uplynutie lehôt nebolo možné k skorším rozhodnutiam o spáchaní disciplinárneho previnenia prihliadnuť. Disciplinárny senát rovnako zohľadnil osobné a majetkové pomery disciplinárne obvineného.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom.

Poznámka

- 1 Preložené a spracované z publikácie *Bulletin advokácie – Sbíрка kárných rozhodnutí České advokátní komory 2014 – 2015 (zvláštní číslo/duben 2016)*. Česká advokátní komora, Praha 2016, s. 15 – 19.

Právnu vetu a rozhodnutie preložila a spracovala

Mgr. Tatiana Frištková

advokátka

Výber z aktuálneho diania na európskej a medzinárodnej úrovni

■ CCBE

CCBE – *Rada advokátskych komôr Európy* (Conseil des Barreaux Européens) je organizácia združujúca advokátske komory z 32 krajín a ďalších 13 pridružených a pozorovateľských krajín. Zastupuje tak záujmy vyše jedného milióna európskych advokátov. Pravidelne vystupuje v mene svojich členov na úrovni Európskej únie, vypracováva stanoviská, štúdie, zapája sa do projektov a chráni základné piliere advokácie. Slovenská advokátska komora je jej plnohodnotným členom.

Stretnutie CCBE s Osobitným spravodajcom OSN pre nezávislosť sudcov a advokátov

CCBE sa zúčastnila na 50. zasadnutí Rady OSN pre ľudské práva v Ženeve, kde osobitný spravodajca OSN pre nezávislosť sudcov a advokátov Diego García-Sayán predstavil svoju *Správu o ochrane advokátov pred nenáležitým zasahovaním do slobodného a nezávislého výkonu advokácie*.

Osobitný spravodajca okrem iného odporúča, aby štáty prijali všetky potrebné opatrenia na zabezpečenie slobod-

ného výkonu advokácie za každých okolností, aby advokáti mohli vykonávať svoje legitímne profesionálne práva a povinnosti bez strachu a bez akýchkoľvek obmedzení. Osobitný spravodajca predovšetkým odporučil, aby štáty navrhli a vykonali opatrenia, ktoré zabránia stotožňovaniu advokátov s ich klientmi alebo trestnými činmi, z ktorých sú klienti obvinení. Správa osobitného spravodajcu okrem toho zdôrazňuje, že je dôležité, aby advokátske komory zostali nezávislými a samosprávnymi profesijnými združeniami s cieľom podporovať a chrániť nezávislosť a integritu advokátov, ako aj chrániť ich profesionálne záujmy. Pokiaľ ide o prebiehajúce práce Rady Európy na vypracovaní medzinárodného právneho nástroja zameraného na posilnenie ochrany advokácie a práva na slobodné poskytovanie právnych služieb bez predsudkov a prekážok, osobitný spravodajca podporuje prijatie dohovoru ako záväzného nástroja Rady Európy.

Vo svojich záverečných poznámkach Rade OSN pre ľudské práva osobitný spravodajca osobitne zdôraznil svoju vďačnosť CCBE za spoluprácu a príspevok k príprave správy, pričom ocenil jej prácu pri obrane obhajcov. Ukončil príhovor opätovným apelom na členské štáty Rady Európy, aby podporili prijatie záväzného právneho nástroja na ochranu slobodného a nezávislého výkonu advokácie, ku ktorému môžu pristúpiť aj nečlenské štáty Rady Európy.

Rozhovor CCBE s Osobitným spravodajcom OSN pre nezávislosť sudcov a advokátov je k dispozícii na webe CCBE: www.ccbe.eu.

Príprava Európskeho dohovoru o povolani advokáta

Výbor expertov na ochranu advokátov (CJ-AV) sa na svojom prvom zasadnutí v Štrasburgu pustil do práce na budúcom právnom nástroji na posilnenie ochrany povolania advokáta a práva na výkon povolania bez predsudkov a obmedzení. Výbor pracujúci pod vedením Európskeho výboru pre právnu spoluprácu (CDCJ), sa skladá z 15 zástupcov členských štátov, spomedzi sudcov, prokurátorov, advokátov, štátnych zamestnancov, akademikov a iných vysokokvalifikovaných odborníkov, ako aj množstva účastníkov a pozorovateľov (okrem iných aj Advokáti bez hraníc, CCBE, IBA, ECBA). Výbor má dva roky na vypracovanie návrhov budúceho nástroja. Na svojom prvom zasadnutí výbor expertov prebehla diskusia o rôznych aspektoch, ktoré by mal budúci nástroj pokrývať a o výhodách a rizikách vypracovania záväzného či nezáväzného právneho nástroja. Výbor pracoval pod predsedníctvom Christopa Henrichsa z Nemecka a zvolil svojho podpredsedu, pána Valentyna Gvozdiyho, súčasného podpredsedu Ukrajinskej národnej advokátskej komory. Ďalšie stretnutie sa uskutoční v novembri 2022 a delegácie CCBE v rámci letných mesiacov pripravovali pripomienky k prvým návrhom výboru expertov.

Migrácia, azyl, situácia na Ukrajine

CCBE pozorne sleduje otázku právneho postavenia vysídlených osôb z dôvodu prebiehajúceho ozbrojeného konfliktu na Ukrajine a vytvorila osobitnú podstránku v súvislosti so situáciou na Ukrajine na www.ccbe.eu/actions/ukraine/.

Dňa 11. júla 2022 sa uskutočnilo rokovanie Agentúry EÚ pre základné práva (FRA) s delegáciami CCBE ohľadom implementácie smernice o dočasnej ochrane odídencov v jednotlivých štátoch EÚ. Experti poukázali na konkrétne nedostatky v legislatíve a praxi. Zástupcovia FRA priblížili aktuálne prebiehajúce projekty na monitoring situácie v susedných štátoch, vrátane Slovenska.

Dajte vedieť študentom práva o súťaži CCBE Amicus Curiae Contest

Súťaž organizuje CCBE a je určená pre študentov práva v posledných dvoch ročníkoch štúdia. Spočíva v príprave fiktívneho listu Amicus Curiae na podporu advokáta v ohrození. CCBE chce tak nielen poskytnúť študentom práva priestor nadobudnúť zručnosť pri príprave listu Amicus Curiae, ale zároveň upriamuje pozornosť na skutočnosť, že existujú advokáti čeliaci rôznym hrozbám pre výkon svojho povolania a zdôrazňuje kľúčovú úlohu advokátov pri budovaní a ochrane právneho štátu. Súťaž má dve fázy. Záujemcovia podajú žiadosť v termíne od 1. 9. do 31. 11. 2022, v ktorej predstavia profil ohrozeného advokáta, jeho činnosť, pre ktorú čelí ohrozeniu a právne aspekty, ktoré by mali byť zdôraznené v liste. Žiadosti posúdi Výbor CCBE pre ľudské práva a vyberie troch finalistov do 10. 1. 2023. Tí pripravujú fiktívny list Amicus Curiae v anglickom alebo francúzskom jazyku do 31. 3. 2023. Víťazný list bude publikovaný na stránke CCBE a sociálnych sieťach a autorovi bude udelené ocenenie počas májového plenárneho zhromaždenia. Cenou pre víťaza je poznávací výlet v Grécku. Viac informácií na stránke www.ccbe.eu/actions/events/amicus-curiae-contest/.

Výročná správa CCBE približuje aktivity v roku 2021

Výročná správa CCBE za rok 2021 je teraz k dispozícii. Nájdete ju na webe CCBE (www.ccbe.eu) v časti *Publikácie*. Za významné momenty tohto náročného roka CCBE považuje podpis memoranda o spolupráci s Radou Európy, práce na prijatí Európskeho dohovoru o povolani advokáta, aktivity na podporu právneho štátu a digitalizácie v oblasti spravodlivosti, ochranu práva občanov na dôvernú komunikáciu s advokátom a spoluprácu CCBE s Európskym súdom pre ľudské práva.

■ AIJA

AIJA – *Medzinárodná asociácia mladých advokátov* (Association internationale des jeunes avocats) je celosvetová asociácia mladých právnikov vo veku do 45 rokov. Venuje sa organizovaniu seminárov a výročných stretnutí zameraných

na výmenu know-how, ponúka prednášky nielen na právnické témy – svoje nezastupiteľné miesto majú otázky osobného rozvoja, soft skills a manažmentu advokátskej kancelárie. Slovenská advokátska komora je kolektívnym členom AIJA.

Nadchádzajúce podujatia AIJA:

- WIPO / IPTMT AIJA talks – Drafting arbitration clauses do's and don'ts for IP agreements (28. 9. 2022, online)
- The art of the deal? Liability begins when artistry fails: Criminal and civil liability in M&A transactions (29. 9. – 1. 10. 2022, Krakov)
- Chartering the twenties: A public and private perspective (29. 9. – 1. 10. 2022, Valencia)
- International Arbitration and Healthcare double seminar: Arbitration in Times of Change – New Lands and Frontiers in Arbitration? // Healthcare Sector in Transition – Is Public Procurement an Ally or an Enemy? (6. - 8. 10. 2022, Berlín)
- Annual Labour Law Conference // Annual Litigation Conference // Joint Session with the SCILL Commission (13. – 15. 10. 2022, Amsterdam)
- Consumer goods and services – from global production to local consumption (27. – 29. 10. 2022, Hamburg)

Slovenská advokátska komora ako kolektívny člen AIJA môže poskytnúť trom osobám znížený registračný poplatok na každé podujatie AIJA. Dovoľujeme si týmto ponúknuť advokátom, ktorí nie sú členmi AIJA, ale radi by sa zúčastnili na konkrétnom podujatí, využiť túto možnosť. V prípade záujmu o viac informácií, prosím, kontaktuje odbor medzinárodných vzťahov SAK (chladekova@sak.sk).

■ Rada Európy

Kurzy HELP v slovenskom jazyku k dispozícii bezplatne a online

Slovenská advokátska komora je hrdým partnerom programu *Human Rights Education for Legal Practitioners (HELP)*. Tento program je určený pre advokátov, sudcov a prokurátorov zo 47 krajín Rady Európy. Program je zameraný na podporu vzdelávania právnikov a vytváranie kurzov na vzdelávacej on-line platforme v čo najväčšom počte jazykových mutácií. Pre samoštúdium stačí registrácia na platforme HELP: <https://help.elearning.ext.coe.int>. S otázkami sa obráťte na odbor medzinárodných vzťahov SAK (chladekova@sak.sk).

Aktuálne dostupné kurzy v slovenskom jazyku:

- Etika pre advokátov, sudcov a prokurátorov
- Azyl a ľudské práva
- Boj proti obchodovaniu s ľuďmi
- Ochrana osobných údajov a práva na súkromie
- Procesné záruky v trestnom konaní a práva obetí trestných činov
- Násilie na ženách a domáce násilie

Kurzy, ktorých preklad práve prebieha:

- Prístup žien k spravodlivosti
- Prevencia radikalizácie

■ IBA

IBA – **Medzinárodná advokátska komora** (International Bar Association) je svetová organizácia, ktorej hlavným cieľom je posilniť výmenu informácií medzi jednotlivými združeniami právnikov, podporovať nezávislosť súdnictva a právo advokátov vykonávať svoje povolanie bez vonkajšieho zasahovania. Prostredníctvom Inštitútu pre ľudské práva IBA presadzuje ochranu ľudských práv advokátov na celom svete. Členskú základňu tvoria individuálni členovia a advokátske komory. Slovenská advokátska komora je kolektívnym členom IBA.

Právny štát: Prečo by nás mal zaujímať?

IBA organizovala v Bratislave na pôde Stáleho zastúpenia Európskej komisie na Slovensku dňa 6. júla 2022 podujatie s názvom *The Rule of Law: Why Should You Care? / Právny štát: Prečo by nás mal zaujímať?*. Moderátorkou podujatia bola zástupkyňa SAK v IBA JUDr. Katarína Čechová.

Účastníci podujatia diskutovali o tom, ako sú základné práva a právny štát vzájomne prepojené a jeden bez druhého neúčinné. Rečníci ponúkli prehľad kľúčových zásad právneho štátu a toho, čo znamenajú pre každodenný život Európanov. Diskutovali o rôznych faktoroch na meranie úrovne právneho štátu v danej oblasti. Napokon sa venovali aktuálnym trendom na Slovensku, v regióne Vyšehradskej štvorky a celkovo v Európskej únii. Medzi rečníkmi boli zástupcovia Európskeho sociálneho a hospodárskeho výboru, Medzinárodnej advokátskej komory, akademickej obce, Slovenského národného centra pre ľudské práva či Transparency International. SAK zastúpil podpredseda Ondrej Laciak.

Mgr. Lucia Strečanská

Kancelária SAK

UPOZORNENIE

Vážené advokátky a vážení advokáti,

Slovenská advokátska komora uzatvorila spoluprácu s viacerými spoločnosťami, ktoré vám, advokátkam a advokátom, **ponúkajú rôzne benefity**. O spolupráci a výhodách sa dozviete v internej časti webovej stránky komory po prihlásení sa menom a heslom v sekcii pre členov v časti *Partneri SAK* alebo použitím priloženého QR kódu.

DO VAŠEJ KNIŽNICE

Bezpečnosť
Teoreticko-metodologické
východiská

Radoslav Ivančík: **BEZPEČNOSŤ. Teoreticko-metodologické východiská.**
Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čeněk, s. r. o.

Prosperita a rozvoj ľudskej civilizácie, ako aj trvalo udržateľný rast životnej úrovne a kvality života obyvateľov planéty pravdepodobne ešte nikdy neboli tak výrazne závislé od úrovne bezpečnosti štátov a ich občanov, ako je to v súčasnom dynamicky sa meniacom a previazanom svete. Na jednej strane síce došlo v predchádzajúcich rokoch k podstatnému zníženiu hrozby v podobe rozpútania globálnej jadrovej apokalypsy a rovnako tak k výraznej redukcii rizika spojeného s prepuknutím klasického vojnového konfliktu medzi dvomi alebo viacerými štátmi, na druhej strane však došlo k značnému nárastu asymetrických bezpečnostných hrozieb a rizík, ktoré ohrozujú súčasnú ľudskú spoločnosť.

Výskum bezpečnosti a jej dimenzií, kategórií, sektorov, aspektov či faktorov, ktoré ju ovplyvňujú, preto zohráva veľmi dôležitú úlohu vo vývoji celej ľudskej spoločnosti, osobitne v týchto turbulentných a premenlivých časoch, charakteristických zhoršovaním globálneho i regionálneho bezpečnostného prostredia, zvyšovaním napätia v medzinárodných vzťahoch a rastom bezpečnostných hrozieb a rizík. Potreba prehĺbovania výskumu bezpečnosti a aplikácie výsledkov výskumu do praxe zároveň bezprostredne súvisí aj s rastom napätia vo vnútri štátov z dôvodu vnútropolitického napätia a sporov, sociálno-ekonomickej nerovnosti, nestability alebo rastúcej kriminality, korupcie, organizovaného zločinu či náboženskej alebo etnickej neznášanlivosti.

Vzhľadom na to, že v Slovenskej republike, ale aj v Českej republike a v okolitých krajinách stále pretrvávajú v oblasti vedecko-odbornej literatúry nedostatok publikácií týkajúcich sa teórie bezpečnosti, **vydanie recenzovanej vedeckej monografie považujem z hľadiska odbornosti, relevantnosti i aktuálnosti za veľmi žiaduce a potrebné.**

Cieľom monografie je prispieť k teoretickému výskumu bezpečnosti a k prehĺbeniu formujúcej sa teórie bezpečnosti prostredníctvom vymedzenia základných teoreticko-metodologických východísk jej skúmania ako zložitého, dynamického, multidimenzionálneho a multisektorového fenoménu, ktorý zásadným spôsobom ovplyvňuje život ľudí, či už ako jednotlivcov, sociálnych skupín alebo civilizácie ako celku.

V úvodnej kapitole sa autor v rámci historického exkurzu zaoberá význačnými udalosťami a dokumentmi, ktoré zá-

sadným spôsobom ovplyvnili formovanie agendy bezpečnosti v minulosti až do súčasnosti. Ide najmä o problematiku bezpečnosti úzko súvisiacu s Vestfálskym mierom, Viedenským kongresom, Európskym koncertom, Versailleským mierovým systémom a Postupimskou konferenciou. Bokom nenecháva ani otázky 1. a 2. svetovej vojny a na to nadväzuje analýzou bipolárneho a postbipolárneho obdobia. Prvú kapitolu uzatvára hodnotením aktuálneho vývoja v oblasti bezpečnosti v prvých dvoch dekádach 21. storočia.

V druhej kapitole napĺňa autor vedecký cieľ monografie prostredníctvom analýzy prístupov vybraných teoretických škôl (smerov) ku skúmaniu bezpečnosti, nakoľko v priebehu historického vývoja ľudskej civilizácie sa objavilo viacero teórií, ktoré sa zaoberajú otázkami moci, vzťahov medzi štátmi alebo v rámci štátov, a snažia sa riešiť problémy bezpečnosti, identifikácie a eliminácie bezpečnostných rizík a hrozieb, analyzovať príčiny vývoja a zmien v bezpečnostnom prostredí, a v neposlednom rade poskytovať ich pohľad na problémy spojené so zaisťovaním bezpečnosti na národnej i medzinárodnej úrovni.

Tretia kapitola je venovaná analýze súčasných teórií a prístupov k bezpečnosti, t. j. teóriám a prístupom, ktoré sa uplatňujú v bezpečnostnom výskume v 21. storočí. Ide o teórie a prístupy, ktorých vznik je bezprostredne spojený s aktuálnym dynamickým vývojom ľudskej civilizácie v treťom tisícročí, pričom nadväzuje na vývoj bezpečnostnej agendy v minulom storočí. Bezprostredne súvisí s fundamentálnymi zmenami v globálnom i regionálnom bezpečnostnom prostredí, ktoré nastali po skončení studenej vojny a rozpade bipolárneho usporiadania sveta v deväťdesiatych rokoch minulého storočia, a so zásadnými zmenami, ktoré výrazným spôsobom ovplyvnili vývoj vo sfére bezpečnosti v prvých dvoch desaťročiach nového milénia.

Vo štvrtej kapitole sa autor zaoberá teoreticko-metodologickými a terminologickými východiskami skúmania bezpečnosti. V rámci komplexného a systémového prístupu definuje základné pojmy z oblasti bezpečnosti, primárne bezpečnosť, bezpečnostné prostredie, bezpečnostných aktérov, bezpečnostné hrozby, bezpečnostné riziká, bezpečnostnú situáciu a bezpečnostné výzvy. Zároveň vymedzuje

tradičný (klasický) a nový (moderný) prístup ku skúmaniu bezpečnosti v spojitosti s užším a širším pohľadom na bezpečnosť, jej pozitívnym a negatívnym vymedzením a jednotlivými úrovňami, na ktorých pôsobia bezpečnostní aktéri.

Posledná, **piata kapitola** završuje úsilie autora o naplnenie stanovených cieľov recenzovanej publikácie. Vzhľadom na skutočnosť, že bezpečnosť predstavuje jednu z najvyšších hodnôt, ktorá je predpokladom rozvoja ľudstva, zárukou slobody ľudskej spoločnosti a zároveň predstavuje jednu zo základných ľudských potrieb, ktorú treba neustále rozvíjať, chrániť a uspokojovať, posledná kapitola je zameraná na spracovanie teoretických východísk potrebných k prehĺbeniu formujúcej sa komplexnej teórie bezpečnosti.

Autor okrem analýzy, syntézy a komparácie spracovaných poznatkov, informácií a údajov zároveň načrtáva aj ďalšie možnosti riešenia nastolených problémov a dáva priestor na hodnotnú vedecko-odbornú diskusiu. Čitateľ – študent i pedagóg môžu získať cenné poznatky, ktoré dosiaľ neboli v takej ucelenej forme analyzované a prezentované. Zvolený spôsob prezentácie výsledkov skúmania umožňuje priblížiť problematiku bezpečnosti aj v tejto oblasti neskúsenému čitateľovi. Vysoko odborná interpretácia výsledkov výskumu

a informácií zároveň určite poskytne pridanú hodnotu aj odborníkovi z praxe v oblasti zaisťovania bezpečnosti.

Monografia je spracovaná na vysokej vedeckej a odbornej úrovni. S využitím jednotlivých, vhodne zvolených, metód vedeckej práce, veľmi promptne reaguje na súčasné potreby teórie a praxe a vyplňa medzeru v tejto oblasti formujúcej sa bezpečnostnej vedy. Publikácia bude isto využívaná nielen študentmi a pedagógmi na všetkých stupňoch vysokoškolského a univerzitného štúdia, ale aj na úrovni ostatných inštitúcií zaoberajúcich sa bezpečnostnými otázkami, a v neposlednom rade si nájde svoje miesto aj u zástupcov z radov bezpečnostnej komunity. Kniha prispeje aj k zvýšeniu úrovne poznania odbornej a laickej verejnosti, ktorá by mala byť, v nadväznosti na zhoršujúce sa bezpečnostné prostredie a nárast bezpečnostných problémov v spoločnosti, oveľa viac informovaná o problematike zaisťovania bezpečnosti štátu a jeho občanov.

Dr. h. c. prof. Ing. Pavel Nečas, PhD., MBA

prodekan pre vedu, výskum a rozvoj

Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

Poviedky o advokátoch a spravodlivosti

Kniha prináša **23 poviedok** z pera známych slovenských spisovateľov

Jednotliví autori v nich ukazujú prácu advokáta, vyzdvihujú význam čestnosti a obetavosti advokáta pre naplnenie jeho poslania. Advokátov v týchto poviedkach stretáme pred súdom, v ich súkromí, v situáciách, keď pomáhajú svojim klientom, ale aj ako ľudí až príliš tvrdých k svojim zamestnancom, či klientom. Ukazujú čitateľovi, akým by advokát byť mal a akým byť nesmie. To všetko na pozadí hľadania spravodlivosti v konkrétnom prípade.

V knihe sú zaradené poviedky humorné i vážne, ktoré oslovia nielen advokátov, ale aj širšiu čitateľskú verejnosť, pre ktorú je literárne spracovanie práce advokáta tradične príťažlivé.

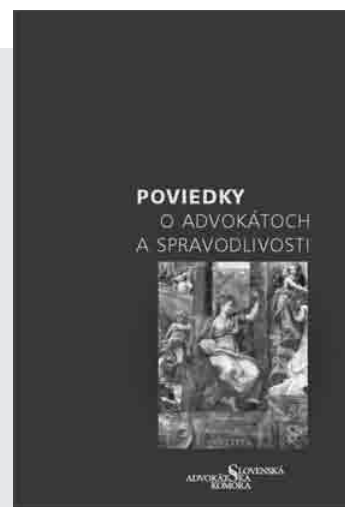
Kniha ponúka obraz advokáta a spravodlivosti v našej modernistickej literatúre v jej umelecky najhodnotnejších poviedkach. Obsahuje poviedky **Janka Jesenského, Tida J. Gašpara, Mila Urbana, Jána Čajaka, Jozefa Gregora Tajovského, Ladislava Nádaši-Jégeho, Alberta Martiša, Gustáva Maršalla-Petrovského, Petra Jilemnického, Jána Poničana a Ivana Horvátha.**

Slovenská advokátska komora vydaním tejto knihy v roku 2021 priniesla prvú tematickú zbierku poviedok venovaných advokácii v našej literatúre. Postavy advokátov v nich privádzajú čitateľa k zamysleniu nad významom advokácie v spoločnosti, konanie ich hrdinov nastavuje zrkadlo aj samotným advokátom.

Kniha je doplnená **esejom prof. Pavla Holländera** nazvanou *Umenie advokácie a advokácia v umení*, predslovom predsedu Slovenskej advokátskej komory a dvoma doslovmi – *Advokát v slovenskej literatúre* (Peter Kerecman), ktorý približuje niektoré ďalšie diela slovenskej literatúry, v ktorých vystupujú advokáti a doslovom PhDr. Jany Kuzmíkovej z Ústavu slovenskej literatúry SAV, ktorá výber poviedok i spoluzostavila (*Obraz advokáta v modernistickej literatúre*).

Cena 8 eur

Kontakt: ondrisova@sak.sk

Poviedky o advokátoch a spravodlivosti – hľadanie advokáta a spravodlivosti v slovenskej literatúre

*Slovenská advokátska komora v spolupráci s Mestskou časťou Bratislava – Staré Mesto, Staromestskou knižnicou a Spolkom právnikov a priateľov práva slávnostne predstavili novú publikáciu SAK **Poviedky o advokátoch a spravodlivosti**. Záštitu nad podujatím prevzala starostka Starého Mesta Zuzana Aufrichtová a predseda SAK Viliam Karas.*

*Nová kniha prináša **23 poviedok z pera známych slovenských spisovateľov**. Autori v nich ukazujú prácu advokáta, vyzdvihujú význam čestnosti a obetavosti advokáta pre naplnenie jeho poslania. Advokátov stretáme pred súdom, v súkromí, v situáciách, keď pomáhajú klientom, ale aj ako ľudí až príliš tvrdých k svojim zamestnancom či klientom. Ukazujú čitateľovi, akým by advokát byť mal a akým byť nesmie. To všetko na pozadí hľadania spravodlivosti v konkrétnom prípade.*

Za vznikom knihy stojí advokát Peter Kerecman, ktorý sa dlhodobo venuje téme histórie advokácie i širším kultúrnym vplyvom významných advokátov. Prinášame príhovor, ktorý predniesol pri slávnostnej prezentácii novej knihy

Ak mám túto publikáciu krátko predstaviť – je zbierkou 23 poviedok slovenských spisovateľov z obdobia moderny, ktoré spája to, že v hlavnej úlohe v nej vystupuje advokát a spravodlivosť. Bol som jedným z jej zostavovateľom spolu s PhDr. Janou Kuzmíkovou z Ústavu slovenskej literatúry SAV a prof. JUDr. Pavlom Holländerom, DrSc. Myšlienka vytvoriť takúto knihu vznikla zo spočiatku náhodných stretnutí s postavami advokátov v našej literatúre, neskôr som takéto stretnutia začal vyhľadávať a tak vznikla takmer zberateľská väšeň a zbierka postáv literárnych advokátov nie len v poviedkach, ale i románoch, divadelných hrách, básňach, epigramoch, či rozprávkach, ktorú mi pomohli vytvoriť aj mnohí kolegovia. S PhDr. Janou Kuzmíkovou, CSc. sme oslovili viaceré vydavateľstvá, ktoré sa zaoberajú beletriou, avšak már-

ne. Myšlienky sa ujala ako vydavateľ Slovenská advokátska komora, ktorá tým nie len ukázala záujem o pestovanie hodnôt práva, ale aj potvrdila tradičnú kultúrnosť advokátskeho stavu. Patrí jej za to vďaka.

Nebudem tajiť, hlavným zámerom knihy bola oslava advokátskeho povolania, no kniha mala byť i príspevkom do diskusií o vzťahoch práva a umenia. Umenie poskytuje nie len všeobecný estetický zážitok, ale je i priestorom pre hľadanie a presadzovanie všeobecných hodnôt a morálnych princípov, v každej oblasti vrátane práva, ktoré majú osobitnú výpovednú hodnotu aj pre jednotlivé právnické profesie vrátane sudcov a advokátov. Hnutie Právo a literatúra vzniklo začiatkom 20. storočia ako prúd právno-teoretických analýz v USA, obsahom ktorého je skúmanie využitia krásnej literatúry v právnej argumentácii. Prináša nie len úvahy ale aj zoznamy literárnych diel, ktoré by nemali uniknúť pozornosti právnikov a ktoré sa zaoberajú právom – diela, v ktorých sú popísané súdne scény, diela obsahujúce charakteristické rysy právnikov. Skúmanie vzťahov práva a umenia má význam aj pre literárnu vedu – môže otvoriť i objasňovanie ľudských osudov autorov, môže napomôcť aj interpretácii ich diel, je ale aj subjektívnou reflexiou dobových pohľadov na praktickú aplikáciu práva. Sledovanie literárnych postáv advokáta a jeho konania je súčasťou skúmania literárneho obrazu sociálnych skupín ale aj národa celkovo. Samozrejme vzťah práva umenia má význam aj pre verejnosť – umenie propaguje príťažlivou formou (prostredníctvom príbehu) hodnoty práva.

Umenie má význam i pre samotných právnikov – povzbudzuje príslušníkov právnických profesií k presadzovaniu morálnych princípov a hodnôt, kultiváciou svojich literárnych schopností umením dokážu sudcovia tvoriť rozhodnutia, ale aj advokáti svoje podania súdom, presvedčivejšie; presved-

čivosť je daná aj silou úprimnosti a zápalu – znalosť kultúry prospieva interpretácii práva. Konečne umenie je i vhodným prostriedkom pri výučbe práva na právnických fakultách, má edukatívny potenciál.

Umenie je pre advokátov i prostriedkom sebareflexie. Ukazuje im hodnotenie ich práce a povesti spoločnosťou, umožňuje premýšľať nielen o sebe, ale aj o účeloch práva.

Aký je teda advokát v slovenskej literatúre?

S pomocou slov prof. Holländera v jeho úvodnej eseji v tejto knihe možno povedať, že advokáti sú v nej bojovníkmi za práva národa, za svojich klientov, proti nespravodlivosti a vždy sú tí, ktorí vďaka svojim schopnostiam dokážu chod vecí zmeniť. Negatívne sú vnímané ich odmeranosť, povýšenosť, teatrálnosť, zneužitie slabosti iného, schopnosť prekrútiť zákon, falošnosť. Pozitívne zas ich zápas o pravdu a spravodlivosť, obratnosť, výrečnosť, znalosť práva.

Začítajme sa do tejto knihy:

Advokáti nie sú iba znalcami práva v hlavách ktorých sú „paragrafy poukladané stá bielizeň v nevestinej truhle“ a ktorí keď „majú ťažké kauzy – pustia sa na § a jeho požehnanú elasticitosť“ (ako to napísal Martin Kukučín o advokátovi Michalovi Hubovi v románe *Syn výtečníka*), ale predovšetkým sú tými, ktorí pomáhajú svojim klientom: „Vo všetkých tých knihách, ktoré sa hemžia paragrafmi, je zakliaty život v celej svojej plnosti a sú tu niektorí ľudia, ktorí ho majú z nich odklíňať. V tých knihách má byť nálepka na každé škrabnutie, obväz na každú ranu a úlohou a povinnosťou advokátov je siahnuť za pravým liekom. Niet prípadu, v ktorom by nebolo možné poskytnúť aspoň prvú pomoc, keď už aj nie je možné vždy zaručiť vyliečenie, hoci na niektoré rany, zdá sa, vôbec niet lieku.“ (Ivan Horváth v poviedke *Ukradnutý hlas*).

Advokáti sú zobrazení v slovenskej literatúre v rôznych úlohách, okrem iného aj ako školitelia svojich koncipientov. Advokáti vychovávajú koncipientov pre budúcnosť svojho povolania, pritom však vedia, že raz budú nie len ich kolegami, ale i konkurentmi. Napriek tomu im odovzdávajú svoje vedomosti a skúsenosti, preto aby sa advokátske povolanie a jeho hodnoty zachovalo.

Súčasnou literárnym príbehom je často i súdna sieň a naša literatúra je bohatá i na takéto opisy. Zrejme najkrajšie sú opísané pojednávania a advokáti v nich v *Hviezdoslavovej Hájnikovej žene* či v románe *V osídlach* od Mila Urbana. Spomeňme na pojednávanie zachytené *Hviezdoslavom* a jeho advokáta bojujúceho za práva obžalovaného „junáka mladého, blesk v oku, povedomá hrud', reč zvonná, plná sily“:

„A doba prišla sviece vzpláli / Kol muky stáby v kostole / Stranou sa dvere rozostali: / Rad sudcov vkročil strmo, vážne / A kolo stola nepreťažne / Zasadli v prísnom úkole / Hen žalobník sa v aktách štára, / Tam obhajca zas čaká, zhára – / Tíš zvládla sieňou, mlkot tupý, / že mušky prelet by si čul. / Predseda spešne pokynul: / Obvinený ať predstúpi.“

Literárna postava advokáta sa však menila s plynúcim časom – za prvej republiky, v časoch socializmu a dnes – advokát bol najprv slobodný odborník, potom takmer bezmocný štatista (napr. v dielach *Mňačka*) a v súčasnej literatúre je

nevyhranenu postavou v súdnom systéme plnom tienistých stránok justície ako dôsledok situácie v spoločnosti, ale aj rôznych zmien v práve pochádzajúcich priamo od zákonodarcov. Parafrazujeme Feldekove verše – hoci venované inej situácii: „Zákony sú ako handry súkené/ podliehajú rozmarom a premene/ Tým však, že právo upravovať stále túžili / z jedných chýb vybrdli a do druhých sa hrúžili.“

No a spravodlivosť? Tá je akosi samozrejme v živote i v literatúre spojená s úlohami advokátov pri jej hľadaní. Ako napísal Karel Čapek: „V každom človeku je justičný inštinkt. Právo a Spravodlivosť sú rovnako prvotné, strašné a silné city ako láska a hlad.“

Alebo na inom mieste, kde rovnaký autor odsudzuje človeka na ľudskú spravodlivosť. V dialógu v poviedke *Posledný súd* sa obžalovaný pýta Boha, ktorý ho súdi: „Bože, prečo nesúdiš sám? – Boh: Pretože všetko viem, Keby sudcovia všetko vedeli, nemohli by tiež súdiť – len by všetkému rozumeli, až by ich z toho srdce bolelo. Sudca vie len o tvojich zločinoch, ale ja viem o tebe všetko. A preto ťa nemôžem súdiť. Ľudia si nezasluhujú inú spravodlivosť, len ľudskú.“

A pri jej hľadaní je úloha advokáta nezastupiteľná, veď ako napísal *Ľubomír Feldek* v hre *Horor v horárni*: „Súd je ako hojdačka v pohybe, nikdy nezastaví uprostred.“ A je práve úlohou advokáta, aby zabránil prekrúteniu pravdy druhou stranou.

Jedným z cieľov tejto knihy bolo, aby v spoznávaní témy advokátov a spravodlivosti v našej literatúre pokračovali sami čitatelia, aj sami advokáti, aby si všetci pripomenuli, že – tak ako napísali v knihe *Život advokáta* dvaja talianski bratia advokáti Pierluigi a Ettore Érizzo o nás advokátoch – „Máme radi povolanie advokáta, pretože je krásne, pretože je vznešené, pretože nám dáva príležitosť potichu konať dobro častejšie, než by človek povedal, pretože umožňuje skutočne pomôcť tomu, kto to potrebuje, pretože vie pochopiť bolesti, ktoré ľudia skrývajú, tešiť sa, viesť a chrániť.“

JUDr. Peter Kerecman, PhD.

Foto JUDr. Haršány

Bulletin slovenskej advokácie

CENNÍK INZERCIE platný od 1. januára 2022

Charakteristika

Bulletin slovenskej advokácie je **odborný recenzovaný časopis pre právnu vedu a prax** vydávaný Slovenskou advokátskou komorou.

V tlačenej podobe je distribuovaný do všetkých advokátskych kancelárií na Slovensku, poslancom NR SR, na súdy a ďalšie inštitúcie.

V elektronickej podobe je zasielaný advokátom s pozastavenou činnosťou, ako aj budúcim advokátom – advokátskym koncipientom.

Mesačný náklad je 5 000 ks, spolu s elektronickej podobou **zasahuje takmer 8 000 osôb**. Z marketingového hľadiska je *Bulletin slovenskej advokácie* **najväčším právnickým médiom s dobre definovanou cieľovou skupinou**.

Špecifikácia

Periodicita: mesačník (8 čísel + 2 dvojčísla)

Náklad: mesačne 5 000 ks výtlačkov + 3 000 ks zasielaných elektronickej

Formát: A4 (210 × 297 mm)

Rozsah: 64 – 96 strán + obálka

Ceny inzercie

Vnútorne strany

– vid' obrazové schémy

2./3. strana obálky – 1 000 eur

rozмеры: 210 × 297 mm

(+ 3 mm dookola na orez)

Farebnosť inzerátu nerozhoduje.

4. strana obálky – 1 400 eur

rozмеры: 210 × 297 mm

(+ 3 mm dookola na orez)

Farebnosť inzerátu nerozhoduje.

Vkladaná inzercia – 0,15 eura/ks

Ide o distribúciu inzerentom dodaných tlačovín spolu s bulletinom.

Maximálna veľkosť je A4.

Špeciálny inzerát – 17 eur

Výlučne pre advokátov a advokátske kancelárie, ktorého účelom

je ponuka práce pre koncipienta/koncipientku, má jednotnú úpravu a rozmer štvrtiny strany (kvadrant).

Inzerát pre koncipientov/ky,

ak si hľadajú prácu v AK – zadarmo

Riadková inzercia sa neuvěřňuje.

Zľavy z opakovania

Ceny sú uvedené bez DPH 20 %

a sú zmluvné, pre množstevné zľavy sa informujte na ondrisova@sak.sk alebo telefonicky: **02 204 227 28**.

Podklady

v elektronickej podobe musia byť definitívne spracované pre tlač vo formátoch EPS, PDF, JPG, TIF... a spĺňať **technické parametre:**

nedegradované fotografie s rozlíšením cca 300 dpi, farebnosť CMYK, texty v krivkách. Pri osobitnej požiadavke na vernosť reprodukcie musí inzerent dodať nátláčok.

Materiál na vkladajú inzerciu si zabezpečí inzerent a doručí ho na adresu, ktorú mu oznámi redakcia. Inzerent zodpovedá za obsah inzerátu i za kvalitu podkladov.

Osmina strany
83 x 58 mm (š x v)

čb 50 eur
cmyk 100 eur

Štvrtina strany
– kvadrant
83 x 123 mm
(š x v)

čb 100 eur
cmyk 200 eur

Štvrtina strany – vodorovný pás
174 x 58 mm (š x v)

čb 100 eur
cmyk 200 eur

Vodorovná
polovica strany
spadavka
210 x 145 mm
(š x v)

+3 mm dookola na orez

čb 200 eur
cmyk 400 eur

Vodorovná
polovica strany
zrkadlo
174 x 123 mm
(š x v)

čb 200 eur
cmyk 400 eur

Zvislá
polovica strany
zrkadlo
83 x 254 mm
(š x v)

čb 200 eur
cmyk 400 eur

Zvislá
polovica strany
spadavka
101 x 297 mm
(š x v)

+3 mm dookola na orez

čb 200 eur
cmyk 400 eur

Celá strana
zrkadlo
174 x 254 mm
(š x v)

čb 400 eur
cmyk 800 eur

Celá strana
spadavka
210 x 297 mm
(š x v)

+3 mm dookola na orez

čb 400 eur
cmyk 800 eur

Bezkonkurenčne najaktuálnejší komentár k obchodnému právu

Mária Patakyová a kol.

Obchodný zákonník Komentár

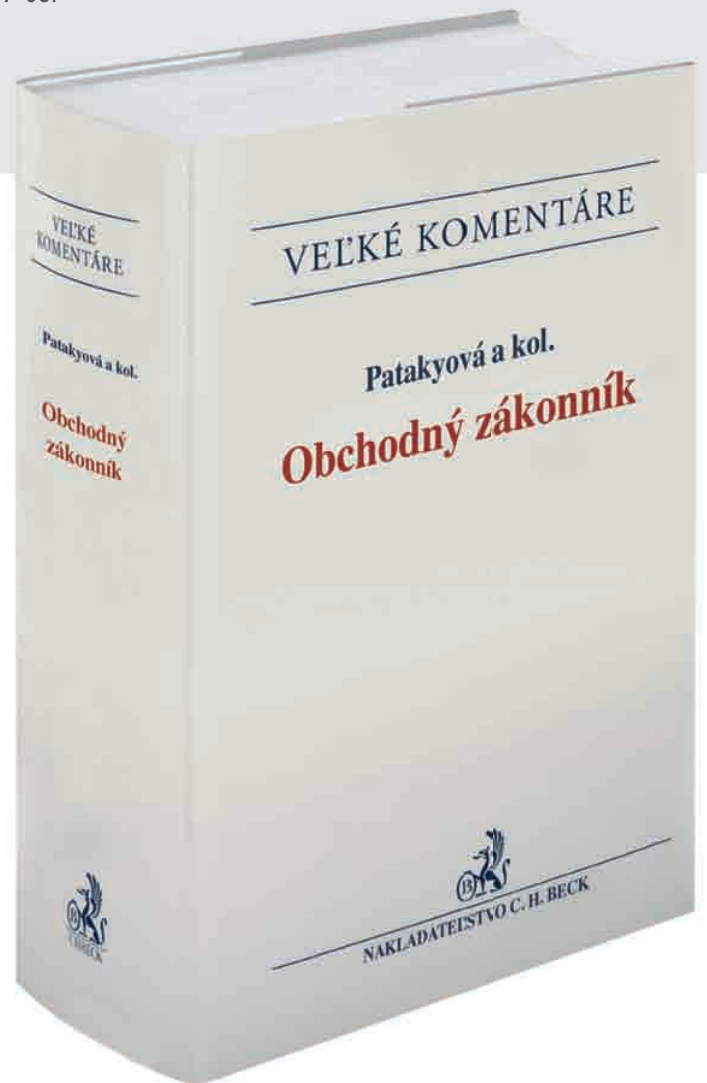
2022 | viazané s prebalom | 1 792 | 149 eur

obj. číslo SO_EVK12

Jediný na trhu
s **novelou**
č. 111/2022
Z. z.

Rozšírený a aktualizovaný výklad

19-členný autorský kolektív renomovaných autorov pod vedením prof. Patakyovej prináša prvý veľký komentár k Obchodnému zákonníku, ktorý reaguje na najnovšie legislatívne zmeny v oblasti obchodného práva vrátane novely č. 111/2022 Z. z. Čitateľom tak ponúka ucelený a komplexný výklad jednotlivých ustanovení tohto predpisu. Neodmysliteľnou súčasťou publikácie je aktuálna rozhodovacia prax súdov, pričom reaguje nielen na judikatúru súdov Slovenskej republiky, ale aj na rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie či súdov Českej republiky.

Dostupný tiež v module obchodné právo

beck-online

objednávajú iba na

www.beck.sk